COMMENTARIUS DE DATIS ET PROMISSIS PRO IUSTITIA VEL GRATIA OBTINEND...

Martin : de Azpilcueta

Digitized by Google

Inſignis forma, doctrina inſignior vnus,
At ſuperat ſummi cultus vtrumque Dei.

Doctor Martinus ab Azpilcueta Nauarrus.

GREGORIVS PAPA XIII.

MOTV proprio &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doctori Nauarro, Cathedræ primæ functionis ſacrorum Canonum inclytæ Vniuerſitatis Conymbricenſis iampridem rude donato, in Ro. Cur. noſtris, ſacræq; noſtræ in foro conſcientiæ Pœnitentiariæ obſequijs reſidenti. Nuper a fæ. re. Pio Papa V. prædeceſſ. noſtro, emanarunt litteræ tenoris ſequentis. Dilecto filio, Martino ab Azpilcueta, Decretorum Doctori, Pius PP. V. Dilecte fili, ſalutem & Apoſtolicam Ben. &c. Dudum fæ rec. Paulo PP. III. prędeceſſore noſtro, emanarunt litteræ tenoris ſubſequentis; Dilecto filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris Canonici in vniuerſitate ſtudij Conymbricen. actu regenti. Paulus PP. III. Dilecto filio ſalutem & apoſt ben. &c. Cum (ſicut nobis exponi feciſti) vt alijs iuxta traditum tibi a Deo talentum, prodeſſe poſſes; nonnullas lecturas ſuper uoluminibus Decreti, & Decretalium, non ſine maximis laboribus & vigilijs ad laudem diuini nominis, cuius ope litterariæ rei, & Chriſtianæ Reip. conſuluiſſe & profeciſſe credis, ſcribendo compoſueris & compilaueris; eaſq; de proximo, tuis proprijs expenſis, in lucē edere & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter ſupplicatum, vt tibi, quod lecturæ huiuſmodi abſq; tuo conſenſu imprimi non poſſint, vt tuarum vigiliarum effectu læteris, concedere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos, volētes te ſpecialis gratiæ fauore proſequi; huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, tibi quod ad ſeptennium a die quo tu lecturas prædictas imprimi feceris, computandum; nullus alius per vniuerſum orbem Chriſtianum conſtitutus, lecturas ipſas, vel earum aliquā partem imprimere aut imprimi facere: vel impreſſas in ſua domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, ſeu mutuo aut ex dono, vel alias donare poſſit; authoritate Apoſtolica, tenore præſentium, de ſpeciali gratia indulgemus. Diſtrictius inhibentes in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, eo ipſo ſi contra factum fuerit incurrenda, omnibus & ſingulis cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, & conditionis exiſtentibus, & quauis etiam Apoſtolica authoritate aut facultate fungentibus, per vniuerſum orbem conſtitutis; ne lecturas huiuſmodi vel earum aliquam partem, abſque tuo expreſſo conſenſu & licentia ſeptennio prædicto duntaxat durante, imprimere ſeu imprimi facere, aut vendere ſeu donare præſumant. Non obſtant. conſtitutionib. & ordinationib. Apoſtolicis, ac quarumcunque Prouinciarum, & locorum ſtatutis & conſuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis: nec non priuilegijs, indultis et litteris Apoſtolicis quibuſuis Prouinciis, & illarum perſonis ac uniuerſitatibus & collegijs, etiam per nos, & Sedem Apoſtolicam ſub quibuſcunque tenoribus & formis, ac cum quibuſuis clauſulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatorijs, uel alias quomodolibet conceſſis, confirmatis & etiam iteratis uicibus innouatis. Quibus omnibus, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua, ac de uerbo ad uerbum; non autem per clauſulas generales id importantes, mentio ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret: tenores huiuſmodi, ac ſi de uerbo ad uerbum inſererentur, præſentibus pro expreſſis, & de uerbo

ad uerbum inſertis habētes; illis alias in ſuo robore permanſuris hac uice duntaxat, ſpecialiter & expreſſe derogamus: cæteriſque contrarijs quibuſcunq; Dat. Ro. apud Sanct. Pet. ſub annulo piſcatoris. Die viij. Ian. M. D. X L I I I. Pontificatus noſtri Anno nono. L. de Torres. Et deinde. Cum, ſicut nobis nuper exponi feciſti: tu, qui (ſicut aſſeris) rogeris a multis, ut opera tua tam prius edita, quã nondũ edita, quæ ſuper iure Pontificio, & ſuper pertinẽtibus ad declarationẽ illius habes cõpoſita, typis excudi faceres; idque facere proponas (uita comite, & Deo iuuante) impenſis tuis, & te præſente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter ſupplicari feciſti, ut in præmiſſis oportune prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur: Nos te amplioris gratiæ fauore proſequi uolentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, Apoſtolica authoritate tenore præſentium, Declaramus intentionem Noſtram, eſſe ut dicti Pauli Pærdeceſſoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in alijs Commentarijs, libris, & tractatibus, quæ tu edideris ſuper eis quæ pertinent ad præfati Iuris Pontificij declarationẽ. Non obſtantibus omnibus ſupradictis, quæ idem Paulus prædeceſſor in dictis præinſertis litteris uoluit non obſtare. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. ſub annulo piſcatoris. Die xviij. Maij. M. D. L X X I. Pontificatus noſtri Anno Sexto. P. Tarus B. De Caſtro. Nos eundem Martinum ſpecialibus fauoribus & gratijs proſequi uolentes, ſtatuimus, prædictoq; Martino concedimus Motu ſimili, & ex certa noſtra ſcientia litteras fæl. rec. Pauli I I I. & Pij V. prędeceſſorum noſtrorum præinſertas, locum habere, & ſe extendi in his quæ de lecturis & alijs loquuntur in quibuſcunq; Commentarijs & tractatibus quæ idem Martinus ediderit ſuper prædicti iuris Pōtificij declaratione & interpretatione, & præſertim ſuper MANVALI CONFESSARIORVM *ab eo prius lingua Hiſpanica edito, nunc recognito, aucto, Latinitateq; donato, nõ obſtantibus omnibus, quæ prædicti prædeceſſores uoluerunt nõ obſtare: præſentiſq; noſtri Motus proprij ſolam ſignaturam ſufficere, & ubiq; fidem facere in iudicio & extra, regula contraria non obſtan uolumus & mandamus. Et inſuper quia difficile foret præſentẽ noſtrum Motum proprium ad quæcunque loca deferri: uolumus, & apoſtolica authoritate decernimus, ipſius tranſumptis, uel exemplis, etiam in eiſdem libris, lecturis, Commentarijs, Manuali, & alijs operibus huiuſmodi impreſſis plenam & eandem prorſus fidem ubiq; in iudicio & extra adhiberi, quę præſenti originali adhiberetur.*

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum Non. Nouemb. Anno. I.

AD SAPIENTISSIMAS,

eaſdemque fortiſſimas Virgines, & Martyres Chriſti glorioſiſſimas,

DIVAM LVCIAM SYRACVSANAM, & Diuam Catharinam Alexandrinam.

QVI octogeſimum primum peregrinationis meæ laborioſæ agens annum (qui à nato veſtro & omnium Domino eſt 1574.) ante paucos dies auſus fui; pauper munuſculum de paupere vena, ditiſſimæ, eidemque Diuûm omnium Reginæ præpotentiſſimæ, virgini matri Mariæ, offerre: Nunc clauſo eo die huius menſis 13. uobis, eius cum primis ſigniferis, audeo, licet verecundus, dedicare hoc aliud humilius ſed & literarium, de eadem humili officina, in vnius veſtrûm feſto inceptum, & in alterius finitum: Vobis, inquam, natalibus clariſſimis ortis, quarum tu quidem antiquior Lucia Syracuſis, es ſoboles generoſa parentum, & Syracuſiæ celeberrima gloria gentis: Tu uerò Catharina Coſtis, Regia progenies Alexandrinæ Regiæ decus rariſſimum, & ingens: Vobis nutritis ſuperbas inter opes, in delitiis, in murice & auro Natis, quarum utraque maritales perueniens ad annos, Exuit exemplò ſtudium leuis omne iuuentæ, pro inuen-

toque

toque Euangelico theſauro, omnia, opes, voluptates, & ſplendida coniugia vendidit, & dedit, dumque geſtit fragilem domare corporis ſexum, domuit cruentum corpore ſeclum, Altera Paſchaſio, altera Maxentio triumphato: geſſit victricia bella tyranno: Vobis igitur multis nominibus ſublimibus, audeo humilem hanc opellam offerre, ſimul obnixe ſupplicare, vt veſtro patrocinio eadem Cœlorum Regina, ea quæ ipſam rogaui, impetrare dignetur, nempe, vt profeſſione, ætateque mea præmonente, terrena oblitus, memor nouiſſimorum, in dies magis ac magis cœleſtia meminerim: Deinde tu quidem Lucia; vt mihi olim in hanc miſerã lucem prodeunti Lucina fuiſti, nõnullamq; mentis, & amplam corporis lucem hactenus procuraſti, ita maiorem mentis, & nonnullam corporis, dum vita manebit, duraturam procures: Tu vero Catharina ſtudiis Academiiſque Prælata piis, Nauarrorum in præliis ineundis ſymbolum & patrona ſingularis, vt, quæ hactenus huic Nauarro clienti tuo in literarum ſtudiis plus quàm pro meritis fauiſti, in finem vſque faueas, quò te imitatus, falſis falſorumque Authore triumphatis, vera

victor referat ad verum θεάνθρωπον Chriſtum ſponſum vtriuſque veſtrûm æternum, qui vt vos ampliſſimis ſuorum regnorum ſedibus donauit, ita me veſtris, veſtræque, omniumq; Diuorũ Reginæ precibus et meritis, angulo quopiam illorum donet.

Amen.

Romæ die 20. Decemb. anno 1574.

Chriſtiano eidemque candido lectori:

PER tuam in Deū proximumq; charitatem, perque iſtius animi tui candorem, etiam atque etiam obſecro te Chriſtiane idemque candide lector, ne te offendat præmiſſa, qua opellam hanc tantis Diuis dicamus, nuncupatio, bonique conſulas, quod, quemadmodum paulo ante tres, in tres Canones de Voto paupertatis et Religione, commetarios, præpotentiſsimæ omnium Diuorum, Diuarumque Reginæ Mariæ matri dicauimus: Ita nunc Commentarium hunc præcellentibus Diuis Luciæ & Catharinæ cum primis eius ſigniferis dicemus. Tum, quod recentiores quoſdam egregiè pios & eruditos, & valde ſenes imitati, hoc facimus, eo animo, vt, ſicut eorum exemplum meam mentem ad cœleſtia deſideria non parum erexit, Ita & noſtra illorum imitatio, animum tuum iam eiſdem affectum magis afficiat: & quod eædem cauſæ nempè ſenectus, & ob eam iam imminens è vita mortali exitus, & magnæ opis ad rationem de tam longa vita reddendam neceſſitas (quæ me ad illos tantæ Reginæ dicādos allexerūt) ad dican-

dum

dum hunc clariſsimis eius anteſignanis induxerunt: Tum, quod maximè optem eſſe tibi vel tantilla occaſio, vt tantarum heroum, ſuæque Reginæ, de tuo nunquam labatur pectore vultus, qui noſtro iam ab adoleſcentia heroico ſuarum vitarum Egregij poetæ Mantuani carmine, infixus (quæ benignitas fuit Chriſti earum Ducis benigniſsimi) non ſemel magna fuit animi recreatio, conſolatio, & aduerſus inimici communis inſidias fortitudo & munimen: Tum, quod expediat, vt in hac fictili ætate, alijs Diuorum inuocationem temerariè & impudenter delirando minuere conantibus, alij contra prudenter & reuerenter lirando eam augere conemur: Tum denique, vt monimenta earum, quæ in Heſperia Occidua cœperam, & conceperam, quæque vereor ne in hac Orientis, præter ſpem tamdiu remoratus, morte præueniente, perficere queam, dictis ſaltem, aliqua ex parte penſem: ad gloriam D. N. Iheſu Chriſti, qui nos ſemper, viuentes & morientes, in ſua, quæ maximum donorum eius eſt, gratia gratum faciente, perſeuerare donet. Amen. Romæ, Die 20. Decemb. ann. 1574.

COMMENTARIVS

DE DATIS ET PROMISSIS pro iuſtitia vel gratia obtinendis in Extrauagan.

AB IPSO, S. D. N. GREGOR. XIII. qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII. ea de re olim ædita.

Ad ſapientiſſimas eaſdemq́ fortiſsimas Diuas Virgines & Martyres, Luciam Syracuſanam, & Catharinam Alexandrinam.

Authore Martino ab Azpilcueta Doctore Nauarro.

SVMMARIVM.

Sancta Catharina ſtudioſorũ patrona clariſsima nu. 1.
Bullæ Innouationis extrauag. Bonif. VIII. tenor nu. 1.

INTERROGATVS à multis multa, ſuper extrauag. quæ incipit. Ab ipſo, S. D. N. Gregorii XIII. ædita octaua huius menſis Nouembris 1574. qua innouauit extrauag. bo. me. Bonif. VIII. (Quæ eſt prima impreſſarum tit. de ſent. excom.) Conſtitui in eam comminiſci vberius &, ni fallor

utilius, quàm Illuſtriſſimus quondam idemque eruditiſſimus Cardinalis Io. Mon. commentus fuit in prædictam extrauag. Bonif. innouatam, quò ſecurius & plenius ſatisfacerem ea interrogantibus, ſimul Confeſſarios (quos tanquam miniſtros Eccleſiæ Chriſtianæ cum primis utiles & neceſſarios ueneror) adiuuarem in IESV CHRISTO D. N. cuius diuinam opem imploro; ſperans eam precibus & meritis Virginis & martyris Beatiſſimæ eiuſdemq. fortiſſimæ, ac ſapientiſſimæ, literarumque ſtudioſorum patronæ clariſſimæ (cui dies hic ſacer eſt) Catharinæ, ferendam; ſubiiciens omnia quæcunque dixero, eiuſdem S. D. N. (quæ ſumma eſt) cenſuræ, imò et cuiuſcunque alius, quod ſanius fuerit, iudicio, Bulla Innouationis prædictæ quæ ſequitur, lectori prius ob oculos propoſita, cuius hic eſt tenor.

Grego-

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

AB IPSO Pontificatus noſtri principio quam maximè poſſumus enitimur atque contendimus; vt domus & curia noſtra à ſordibus expurgetur. Cui rei ſalubri conſilio incumbẽs fœl. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicauit et anathematizauit omnes Clericos, Religioſos, et Laicos vtriuſque ſexus, ſiue familiares Curiæ, ſiue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent; ſeu quid paruum uel magnum promitterent; uel promiſſionem reciperent; aut ex pacto uel promiſſione occulta vel manifeſta, ſiue ſub uerbis generalibus et plenè non expreſſis, ſiue ſpecialibus et apertè expreſſis facta, quicquam darent aut reciperent pro iuſtitia, ſiue gratia, ſiue pro ſe, ſiue pro alio, in cauſis uel iudiciis, ſeu aliàs per literas apoſtolicas, et quibuſcunque aliis modis apud ſedem apoſtolicam obtinenda: et eã ſententiam ad promittentes et acceptantes, danteſque et recipientes duxit extendendam. Illos etiam qui ſibi intra triduum non renunciarent eum, quem in culpa eſſe ſcirẽt, uel alicui per quem ad ſe fideliter referretur, ſimili uoluit ſententiæ ſubiacere. Ac decreuit, ut nullus hanc incurrens excommunicationis ſententiam, abſque ſpeciali mandato ſuo abſolutionis beneficium valeret obtinere niſi in mortis articulo conſtitutus: Sed nec quiſquam admitteretur ad abſolutionis gratiam, niſi prius erogatum eſſet

pauperibus quantum ille dediſſet, uel etiam recepiſſet. Iuſtitiæ uerò, ſiue gratiæ expeditiones ſic obtentæ nullius proſus eſſent roboris uel momenti: & ſcienter illis utentes ſimili ſententia innodauit: ac reſeruans ſibi abſolutionem eorum cum prædictis ad pœnas ſimiles in omnibus obligauit. Sed hoc ſcelus ita hodie in mores inductum eſt, ut plerique cupiditate improbi quæſtus potentiorum ſuffragationibus adnixi huiuſmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpiſſimè nundinentur. Alii alios, quos gratia præſtare arbitrantur, donis pollicitationibusque ambiant. Quidam etiam ſe talium operam atque induſtriam pretio & muneribus quæſiſſe affingant. Quæ cum peſſima ſint; & Curiæ prædictæ exiſtimationem grauiſſimè offendāt; in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Conſtitutionem prędictā cum ſuis cenſuris & pœnis omnibus innouamus: eaſdemq. omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum quæ adſcripſimus, dantesque illis & aliis ſupradictis auxilium, conſilium, uel fauorem. Quinetiam eos omnes omni beneficio, & officio eccleſiaſtico & ſæculari, ſiue temporali ſiue perpetuo, ipſo iure priuamus, ac priuatos eſſe declaramus: & præterea infamiæ ſubiectos perpetuo ac inhabiles ad illa & alia eſſe uolumus. A quibus etiam, prout quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris ſint exemplo. Illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicesque, ac fautores, & ſocios retexerint; impunitas concedatur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quarto. Nonis Nouembris, Pontificatus noſtri, Anno Tertio.

SVM-

SVMMARIVM.

Excommunicantur omnes, qui aliquam iſtarum 16. actionum agunt pro iuſtitia uel gratia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam, & ſcientes, & non reuelantes intra triduum eas, et utentes per eas obtentis, Abſolutione Papæ reſeruata, & omnia per eas obtenta ſunt inualida, et perdunt ipſo iure ſua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea & quælibet alia fiunt. num. 2.

Extrauagans Bonif. hic innouata à quo fuit olim reuocata. num. 2.

Primum igitur præſuppono quòd extrauag. Bonif. VIII. per hanc innouata, eſt prima tit. de ſenten. excommunicationis inter extrauag. communes, citata à Io. And. in c. Nemo de ſimon. & ornata gloſ. prædicti Io. Mon. qui ait eam inuentam in prouinciali Cancellariæ, publicatam fuiſſe à Bonif. VIII. in Audientia, cùm quidam eius ſcriptor diceretur in eam incidiſſe.

Secundo, quòd illa fuit reuocata per Clem. V. Authorē palud. in 4. diſt. 18. q. 3. col. pen. & Angel. uerbo excommunicatio quinto caſ. 25. Sylueſt. uerbo excommunicatio 7. caſ. 46. & Caiet. poſt caſ. 81.

His præſuppoſitis, diuido illam in tres partes principales, quarum prima, continet aptum & breue exordiū. Secunda ibi (cui) refert prædictam extrauag. Bonif. VIII. Poſtrema uerò ibi (quæ cum &c.) eam innouat, extendit, & nouis pœnis roborat. Secunda uerò pars diuiditur in quinque

que ſecundum Io. Mon. ubi ſuprà. Prima, excommunicat contentos in ea. Secunda ibi (& eam) extendit uno modo. Tertia ibi (illos) alio modo. Quarta ibi (ac decreuit) reſeruat ſibi abſolutionem. Quinta ibi (ſed nec quiſquam) iubet accepta reſtitui.

Et habet in ſumma: Excommunicationem incurrere eos, qui pro iuſtitia uel gratia obtinenda apud ſedem Apoſtolicam, promitttunt, dant, uel accipiunt aliquid, imò & ſcientes non reuelantes intra triduum, quin etiam utentes ſic obtentis, & auxilium, conſilium, uel fauorem in id præſtantes, nec ab alio quàm à Papa poſſe abſolui, & omnia obtenta eſſe inualida, et omnes perdere ipſo iure ſua beneficia et officia, et infames, ac inhabiles ad ea et quælibet alia fieri.

SUMMARIUM.

Extrauagans hæc, eſt quadantenus magis propriè conſtitutio, quàm regulæ Cancellariæ. num. 3.

Ordinem ergo literæ ſecutus.

3 Primo Noto ex illis uerbis inſcriptionis [Ad perpetuã rei memoriã] eſſe uerũ id quod dixit prædictus Io.Mon. de prædicta extrau. ſuper uerbo (Anathematizamus) ſcilicet illam, et conſequenter hanc, eſſe uerã conſtitutionem, quòd colligitur tum ex prædicto uerbo (perpetuam) quòd eſt ſignum conſtitutionis, ut innuunt Panor. et Præpoſ. in c. Non debet de conſang. Tum efficacius, ex illis uerbis ſecundæ partis [conſtitutionem prædictam] eſſe inquam conſtitutionem et non qualem qualem, ſed perpetuam, et ita differentem à conſtitutionibus,

bus, quæ appellantur regulæ Cancellariæ, quæ ſolùm durant tempore quo earum Author uiuit, ut gloſſator antiquus earum colligit ex illis uerbis proœmii earum [ſuo tempore duraturas] pag. 6. et Domin. in c. Duobus, de Reſcript. lib. ſexto, et alii alibi.

SUMMARIUM.

Cauſa cur Curiæ aliquot floreſcant, eſt cura Regentum, ſe ſuoſque purgantium. num. 4.

Greg. xiij. digniſsimus, qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.

Cardinalium Collegium præſens, omnium, quæ à multis ſæculis ſe præceſſerunt, neuis purgatiſsimum, & pietate, prudentia, iuſtitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatiſsimum. num. 4.

Urbs, aliarum orbis urbiũ nunc reformatiſsima. nu. 4.

Exempla regentum & maiorum, recti & minores imitantur. num. 4.

4 II. Not. ex illis uerbis [enitimur etc.] cauſam cur multæ principum, tam Eccleſiaſticorum, quàm ſecularium, Curiæ, vrbes, et regna floreſcant. Innuit enim hæc extrauag. eſſe eorum in ſeſe, & illis à prauis moribus purgandis, ſtudium & diligentiã, ſicut lex 3. ff. de off. præſ. ſignificat cauſam purgandi prouinciam malis hominibus, eſſe curam & diligentiam præſidis eas ab illis purgandi. Quò factum eſt (quia ei rei magnoperè incubuerunt ut audio, bo. me. Paulus Quartus, & Pius Quartus, & me cernente fœl. record. Pius Quintus, & nũc incumbit S.D.N.

Greg.

Greg. XIII. dignus qui primis omnium, qui ſacroſanctã ſedem Apoſtolicam à Greg. primo in hunc uſq; diem rexere, annumeretur, adiuuante in id eum ſtrenuè Illuſtriſſimo ſacroſanctoque ſuorum Cardinalium Collegio, omnium, quæ à multis ſæculis ſe præceſſerunt, collegiorum neuis purgatiſſimo, pietate, prudentia, iuſtitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatiſſimo) vt urbs, quę ante illos non ſatis benè audiebat, nunc omnium, quas mihi licuit uidere in Hiſpania, Gallia, & Italia, reformatiſſima cernatur; Tam uerum eſt illud Claudiani, relatum à gloſ. in c. Magnæ de uoto: Totus componitur orbis Regis ad exemplum, nec enim ſic flectere ſenſus Humanos, edicta ualent, ut uita regentum, & illud d. c. Magnæ: Quod fit à prælatis, facilè trahitur in exemplum à ſubditis, & illud Eccleſ. c. x. Secundum Rectorem ciuitatis, uiuit populus qui habitat in ea.

SUMMARIUM.

Actiones omnes ab hac extrauag. punitæ ſunt prohibitæ iure ipſa antiquiore: num. 5.

Denunciationis omiſsio, de qua hic, non eſt propriè actio ſed non actio. num. 5.

Vti inualidis etiam ante hac malum, ſed non erant antea tot inualida ac nunc. num. 5.

Promiſſio non omnis generalis, eſt hic uetita. num. 4. & quæ. num. 18.

Actiones hic punitas antehac & ubique gentium fuiſſe & eſt malas, ſignificat hac extrauag. quod tacitè

& uti-

& utiliter monet Confeſſarios; ſolas autem apud Sed. Apoſtolicam poſt eam factas, pœnis eius punit. num. 6.

Extrauagans hæc non includit illa quæ erant iure antiquiore licita. num. 6.

Cauſa finali diſpoſitionis ceſſante, ceſſat illa. num. 6.

Conſtitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non ſe extendit. num. 6.

Intentio & finis Authoris ex proœmio colligitur. nu. 6.

5 III. Not. in verbo (ſordes) quòd omnia acta per ſordes quæ puniuntur in hac extrauag. uidentur eſſe prohibita, quia mala, ideſt prohibita iure naturæ vel diuino, uel humano antiquiore iſta, & non ſolùm mala, quia prohibita iure humano huius extrauag. tantùm. Quod ſi eſt uerum, ubique gentium & terrarum, ubi ius naturale uel id antiquius iſta uiget, cauēda ſunt, & in utroque foro punienda, aliis ſaltem pœnis quàm hic ſtatutis: Ius enim naturale & diuinū omnes & ubique ligat: c. Quo iure ſub fin. 8. diſt. & c. Non licet Imperatori, 10. diſt. & Ius humanum antiquius iſta, ubi illud viget, cum tamen prohibita iure humano huius Extrauag. tantùm, non eſſent punienda, nec cauenda, niſi fierent apud ſedem Apoſtolicam. Quod autem ſint mala & prohibita Iure naturali, vel diuino, grauiter ſentit, licet non probet prædictus Io. Mon. in d. extrauag. in gloſ. (clericos) Pro quo facit primo, quòd ſordes prędictæ per hanc extrauagantem cen-

ſentur de ſe uitandæ, & quæ de ſe uitari debent uidentur naturaliter mala, ſicut quæ de ſe fieri debẽt, bona: iuxta illud Pſalm. 33. Declina à malo & fac bonum, declaratum per Thom. 2. ſecundæ q. 79. artic. primo, & quòd ſunt cõtraria munditiei, quæ de ſe eſt bona, ergo ipſæ de ſe ſunt malæ arg. cap. Sciendum 8. q. 1. præſertim quòd prædictæ ſordes non ſunt corporales, de quibus illud Plauti in Pœn. Pleni oculi ſordium, ſed ſpirituales, de quibus illud Apocalyp. cap. ult. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, à quibus ut de ſe malis Pſalt. Pſal. 50. petit mundari, ibi (à peccato meo munda me.)

Secundo, quòd per ſordes in hac materia ſignificatur auaritia uel pretium, quod per eas illiberaliter quæritur, ut colligitur ex c. primo de re iud. lib. 6. ibi (ſordes ideſt pretium) ſecundum Archid. & ex l. 3. §. Nunc uidendum iunc. gloſ. ſimili. ff. de ſuſpec. tut. et ex l. Si benè collocatæ adiunctis quę illi annotat. Budæus. ff. de uſur. & ex c. Sunt nonnulli 1. q. 1. et auaritiam ante omnem legem humanam eſſe malam & prohibitam, probat illud Apoſt. ſecundæ ad Thimoth. 6. Radix omnium malorum eſt cupiditas, relatum in c. Quia radix de pœn. diſt. ſecunda & in §. primo Authen. ut Iud. ſine quoquo ſuffr. coll. ſexta.

Tertio, quòd omnia quæ hic prohibentur, uidentur eſſe emptiones et uenditiones iuſtitiæ & gratiæ, quæ iure naturali uel diuino uetantur emi uel uendi, iuxta illud Matthæi 10. Gratis accepiſtis, gratis date, relatum in c. Gratia prima q. 1. & probatum in c. Qui ſtudet & c. Reperiuntur et c. Sunt nonnulli, et per totam quæſtionem ead. cau. et quæſt.

Quarto, quod omnia ferè hic uetita directè uel indirectè

ctè reducuntur ad dationem uel acceptionem munerum, principum et Iudicum, quæ iure naturali uetatur. Prohibetur enim per illud Exod. 23. Non accipies munera, quæ et excæcant prudentes, et ſubuertunt uerba ſapientum, et mutant uerba iuſtorum, et Eſaias c. primo, increpat quòd omnes diligunt munera, et contra c. 33. Laudat eum, qui excutit manus ſuas ab omni munere, quod refertur in d.c. Sunt nonnulli 1. q. 1. et c. Etſi quæſtiones de ſim. Quin et terribilius ait Iob. c. 15. Ignis deuorabit tabernacula corũ, qui libenter munera accipiunt. Quæ omnia continent præceptum morale, et non Ceremoniale nec Iudiciale, et ideo non expirarunt à paſſo Chriſto, ſicut illa, 6. diſt. §. fin. et tradit Thom. 1.q. 103. artic. 3. adiunct. q. 104. artic. 3. et q. 94. artic. quinto.

Contra quod notabile tamen facit primo, quòd denunciatio intra triduum nouè hic præcipitur, et ideò omiſſio eius non erat mala et punienda ante hanc extrauag.

Secundo, quòd uſus rei obtentæ per ſordes, modò obtentio ipſo iure fuiſſet ualida, non erat ante hanc extrauag. illicitus, nunc autem uidetur eſſe talis.

Tertio, quòd ante hanc extrauag. non erat illicita promiſſio gratitudinis Iure naturæ debitæ, uerbis uel ſcriptis facta generalibus, ſine ullo naturalis obligationis augmento, ut probabitur notab. 11.

Quarto, quòd promittere uel dare pro recta iuſtitia facienda, non uidetur contra ullum Ius naturale uel diuinum, quia nulli talis iuris præcepto eſt contrarium.

Quinto, quòd eruditiſſimus Innoc. Tertius, in illo ſuo c. Cum ab omni de uit. & honeſt. cler. non dixit dationẽ huiuſmodi munerum, neque receptionem eſſe per ſe ma-

lam, ſed habere mali ſpeciem.

Sexto, quòd conſuetudine induci poſſe uidetur, ut dentur ſportulæ, propinæ, uel munera Iudicibus, nã licet gloſ. putata ſing. in Clem. ſtatutum de elect. quam commendat & ſequitur Ludouic. Roman. ſing. 183. teneat non ualere conſuetudinem, ut Iudices accipiant ſportulas, uerius tamen uidetur, quòd tenet Specul. tit. de Salar. §. primo uerſ. ſi uerò ordinarius, & ſatis probat Corſet. in ſing. uerbo Sportulæ, Imò & id ſeruat ſtylus Curię, quo probatur ſolutio propinarum, ſiue ſportularum, quæ pro ſententia lata ſoluuntur, quod iure Cæſareo licitũ erat Auth. de Iudic. §. ſi quis, Collat. 6. imò & antiquiore lege Græcorũ, & profundè de more tradit eruditiſſimus Alciatus in 3. lib. diſpunc. c. 17. & Xeniorũ ad Natale Dñi mittendorũ, quæ tñ ſi eſſet contra Ius naturale uel diuinum, non poſſet ualere: c. Mala & c. Fruſtra & c. Quo iure 8. diſt.

Septimo, quòd promiſſio uel datio rei paruæ, non erat antehac illicita, ſaltem mortiferè, ut probabitur infra notab. 10. & tamen hic punitur. ergo &c.

Ad primum reſpondeo, quòd omiſſio prædictæ denunciationis non eſt de actis per ſordes, de quibus agit notabile, nec de directè hic prohibitis, ſed tantùm indirectè, quatenus denunciatio præcipitur, & ita nil obſtat.

Ad ſecundum reſpondeo, concedendo aſſumptum in eo, negando tamen per hanc extrauag. uetari illud, quia per illam ſolùm uetatur uſus eorum, quæ ſunt ipſo iure nulla, quorum uſus etiam antea uetabatur, ut etiam argumentum ſignificat: licet differentia inter Ius antiquũ & nouum ſit, quòd ſecundũ hoc, uſus omniũ obtentorũ per ſordes apud ſedẽ Apoſtolicã, eſt malus, quia omnia talia ſunt

ipſo

iure nulla, & ſecundũ illud uſus omniũ ſic obtentorũ, non erat malus, quia nõ omnia ſic obtenta erãt inualida, ut diſpenſationes, et aliæ gratiæ impetratæ per huiuſmodi ſordes, quæ nõ cõtinerent ſimoniã, uel aliam, quæ annullaret cauſam, neque ſurreptionẽ, quia nullibi annullantur, quæ tamen per hanc extrauag. nunc annullantur, et concedimus per hanc extrauag. induci nullitatẽ multorũ, quæ ante illam erant ubicunq; facta, ualida, et poſt hanc facta apud Sed. Apoſtolicã, erunt ipſo iure nulla, licet negemus uſum eorũ, quæ inualida et nulla ſunt, non fuiſſe ante hanc illicitum, ſicut eſt, et erit poſthac in Curia et ubique.

Ad tertium reſpondeo, concedendo quidem promiſſionem gratitudinis, de qua in eo, non fuiſſe ante hanc extrauag. uetitam, negando tamen eam hic puniri, ut probabitur in d. notab. 11. num. 18.

Ad quartum reſpondeo primo, negando aſſumptum, quia dare pro iuſtitia etiam recta, eſt contra præceptum ſeptimum de non furando, quod per ſupradicta eſt Ius naturale uel diuinum, quia ſecundum Auguſt. in c. Pœnale 14. q. 5. Omnis illicita acquiſitio rei eo uetatur, & iure naturæ uidetur illicitum emere, & uendere iuſtitiam c. Non licet & c. Qui rectè xi. q. 3. & d. c. Cum ab omni, quia non eſt res uænalis c. Vendentes prima q. 3.

Secundo, quòd id uetatur in l. 2. ff. de condic. ob turp. cau. & ſic Iure antiquiori iſta extrauaganti.

Ad quintũ rñdeo, cõcedendo ꝙ datio muneris ſuo genere, ſiue ex ſuo obiecto, nõ eſt mala, fit tñ mala, intẽtione malè dantis, & fragilitate recipientis, quatenus ob eam flectitur ab eo, quod eſt rectũ, uel amore indè nato cœcutit, uel impeditur à uidẽdo illud, ut innuit in illo præallegato

Iſaiæ

Iſaiæ: Munera excœcant, & quòd hic ſolum punitur promiſſio quatenus eſt, & præſumitur talis.

Secundo, quòd etiam iure naturali & diuino uetamur dare ſcandalum proximo, Matthæi 18.cap. ſecundo de noui operis nunciatione, & ita, eſto liceat in ſe prædicta munerum datio, quando tamen habet ſpeciem mali iure naturali, diuino, & humano, regulariter prohibetur: ut habet d.c. Cum ab omni, & alia iura præcitata.

Ad ſextum reſpondeo, quòd illud procedit in propina; ſiue munere dato poſt latam ſententiam, in ſalarium, uel partem ſalarii Iudicis, quod per hanc extrauag. non prohibetur: ut dicemus infra not. 21.

Ad ſeptimum, concedendo aſſumptum, & negando per hanc extrauag. puniri dationem & promiſſionem, quæ ob paruitatem rei non eſt mortifera, ut probabitur in d. not. 10. etiamſi eſſet mortalis ex circunſtantia finis, & malæ intentionis tantùm, ſi modò, res eſt tam parua, quòd attenta conditione perſonarum, temporum, & locorum, nec moueat, nec ſoleat mouere notabiliter, ut in d. not. 10. dicetur.

6 Ex quibus infertur, quòd hæc extrauag. non ſolùm fuit neceſſaria et utilis, quatenus intendit directè Author eius purgare Curiam peccatis in ea contentis, et èxiſtimationis offenſione, ſed etiam qua parte indirectè admonet ferè omnia illa eſſe ubique gentium & terrarum peccata, addendo enim pœnas adeò graues contra facientes ea in Curia, eo quòd ſunt iure naturali & antiquiori humano illicita, excitat obiter Confeſſarios & pœnitentes ad conſiderandum ferè omnia illa ubique terrarum et gentium eſſe mala, et requirere contritionem et confeſſionem, et ali-

quando

quando reſtitutionem, licet non à cenſuris abſolutionem, niſi apud ſedem Apoſtolicam perpetrentur.

II. Infertur ad illam quæſtionem plus ſatis quotidiana & magni momenti: An peccent, & quantum, qui etiam alibi quã apud Sed. Apoſtolicam Regibus, Principibus, Magnatibus, & aliis primæ uel inferioris notæ uiris, uel fœminis, aſſiſtentes, & gratè inſeruientes à ſecretis, uel aliis miniſteriis magnis uel paruis, & alii amicitia & gratia apud eos multum valentes, accipiunt magna munera interdum conuenta & promiſſa, interdum abſque conuentione, ante uel poſt iuſtitiam, uel gratiam obtentam, nonnunquam fumos tantum uendentes, quorum aliqui hac arte mercaturam quæſtuoſiſſimam exercentes, euadunt ditiſſimi, hæreditatesque ampliſſimas, & primogenia ſuis hæredibus relinquunt inſignia, & an teneantur hac arte quæſita reſtituere? & an item qui ea dant uel promittunt, peccent? & quãtum? & an teneantur reſtituere damna inde aliis ſecuta? quã oportunius diffiniemus ſub finem Cõmentarii. nu. 42.

Tertiò, quòd qui ante hanc extrauag. huiuſmodi ſordes admiſerunt apud ſedem Apoſtolicam, peccarunt mortaliter, & tenentur pœnitere & confiteri, & aliquando reſtituere, licet non incurrerint pœnas huius extrauag. quæ quia licet quoad prohibitionem contineat Ius antiquum, quoad pœnas tamen continet nouum, & ideò licet quoad illa extendatur ad præterita, quoad has tamen minimè; eò quòd l. noua quatenùs eſt noua non extenditur ad præterita, cap. 2. & fin. cum annot. eis præſertim per Felyn. de conſtitut.

Quarto, quòd hęc extrauagans puniens actiones contentas in ea, eſt regulanda ſecundum antiqua iura natura-

lia,

lia, diuina, uel humana, quibus anteà illæ prohibebantur, et intelligenda, reſtringenda, et extendenda ad terminos illorum, et conſequenter reſtringenda ad ea tantùm, quæ per illa ſunt prohibita et illicita, et non extendenda ad illa, quæ non ſunt per illa prohibita, neque illicita: Tum, quia cauſa finalis huius extrauag. uidetur fuiſſe obſeruantia illorum, cui obſeruantiæ non eſt locus, quoad illa, quæ in eis non includuntur, ergo in eis non erit locus huic, quia ceſſante cauſa finali, ceſſat diſpoſitio c. Cum ceſſante de appell. l. Adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. cum eis annot. Tum, quia conſtitutio, quæ fit ad interpretandam aliã, & eadem ratione, quæ fit ad roborandam eam, intelligenda eſt ſecundum eam, & concludenda terminis eius. Auth. Conſtitutio quæ innouat. §. unde uerſ. in illis coll. 3. & clare ſentit gloſ. quã putat ſing. Card. ibi oppoſ. tertia in Clem. ſtatutum in uerbo conſuetudine de elec. addens quòd eaſdem limitationes et extenſiones, quas recipit interpretata, debet recipere interpretans, & eum ſequitur Felyn. in c. primo de Iureiur. num. 5. Nam & referens ſe ad aliquid, intelligitur ſecundum illud l. In teſtamento. ff. de cond. et demonſt. et conſtat hanc extrauag. factam eſſe ad conſeruandum et roborandum illa, ut intelligitur ex duobus procemiis [ad innouandum et addendum] in ea cõtentis: Tum quia lex non includit illud, ad quod mens et ratio Authoris eius non ſe extendit l. Cum pater. §. dulciſſimis ff. de legat. ſecundo & tradit Panor. in c. Suggeſtum & c. Meminimus de appell. in c. final. de Reſcrip. Felyn. in c. Tua de Iureiur. et mens et ratio ſaltem coniecta Authoris huius extrauag. eſt uitare antea prohibita, eo modo, quo antea prohibebantur. Quod clarè indicat uerſ. Sed

hoc

hoc ſcelus huius extrauag. in quo ponitur additionis pœnarũ procemium, quatenus ſignificat eas adiici ad exterminandum ea, quæ antea erant ſcelera, & increbuerunt, ibi (ſed hoc ſcelus ita hodie in mores inductum &c.) & ibi (cupiditate improbi quæſtus & c.nundinentur) & ibi (Quidam etiã talium operam & induſtriã pretio quæſiſſe affingant, & ibi (Quæ cũ peſſima ſint) & ibi (in eos qui tale aliquid agunt animaduertendum arbitrati, Quæ omnia poſita in dicto procemio (unde finis & intentio Authoris colligitur, l.fin.ff.de hæred. inſtit. c. Quia propter de elect.) palàm ſignificant Authorem eius addere pœnas prædictas contra eos ſolos & omnes qui fecerint contenta in ea, quę illicita erant & mala etiam ante hanc extrauag.

Quinto infertur, Quod non omnis muneris datio, & receptio hic ꝓhibetur, ſed ſola muneris notabilis, & facta ante iuſtitiã vel gratiã malo, uel ſcãdaloſo animo, uero vel præſumpto, vt etiã infra notab.10. 11. & 21. dicetur. Notabilis inquam, ita, ꝙ datio vel promiſſio eius ſit uel præſumatur mortifera, & quòd moueat, uel mouere ſoleat notabiliter animum recipientis, vt in d.not.10.& 11. probabitur.

SUMMARIUM.

Excommunicatio huius extrauag. eſt maior, & unde id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, & propriè maiorem & minorem includit. num. 7.

Species ſub genere propriè includuntur. num. 7.

Excõicatio abſolutè prolata, interdum pro minori, Anathema uero ſemper pro maiori accipitur. n. 7.

D Excom-

Excommunicatio & Anathema differunt num.7. non ut diſparata, ſed ut genus & ſpecies. num.8.

Anathema qua ratione dictio Græca ſimul & Hebræa. num.7. & duo ſignificat & eſt ſpecies excommunicationis, quia eſt maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior eſt Anathema. nu.8.

Excommunicatio eſt genus ad Anathema et minorē excommunicationem. num. 8.

Cardinales & Epiſcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag non autem 4. reliquas. nu.9.

Cardinales non ligant, regulæ Cancellariæ odioſæ, licet lex generalis ſic. num 9.

Cardinales ſunt patritij ſcripti in Diademate Principis, & pars corporis eius num.9.

Lex generalis ligat omnes ſpecies, etiamſi maior ratio militet in una. num.9.

7 IIII. Not. quòd ſuper uerbo (excommunicauit) cadit illud idem dubium quod in prædicta extrauag. prima de ſent. excom. ſuper uerbo (excommunicamus) prædictus Io. Mon. mouet, ſcilicet: An per has extrauag. feratur maior uel minor excommunicatio? Cuius mente amplexa, uerbis autem eius minus claris, & nimis confuſis omiſſis, Ad probandum, quòd de minori tantum ſunt intelligendæ, facit: quòd lex pœnalis in dubio dēbet intelligi de pœna minori, argumento c. In pœnis de reg. iur. lib.6. cum ei per gloſſ. annotat. et ita cum uerbum (excommunicare) ſimpliciter prolatum, poſſit intelligi de maiori et minori c. Pia de except. lib. ſexto, et hæ extrauag.

trauag. excõmunicent ſimpliciter ſine ulla maioris uel mi noris mentione, uideri poſſunt intelligendæ de minori: Contrarium tamen et benè ille decidit per c. Pœn. de ſent. excom. quòd habet, excommunicationẽ ſimpliciter prolatam à Iudice, intelligendam eſſe de maiori, et ad oppoſitum argumentum reſpondet, quòd uerbum (excommunicatio) ex ui uerbi intelligitur de maiori per d. c. Penult. Cui addo primum, quòd prædictum c. Pen. de ſent. excom. non probat efficaciter ſuum propoſitum, uidelicet quòd uerbum (excommunicatio) ſimpliciter prolatum ſignificat maiorem tantum excommunicationem, et non mino rem, nã loquitur de excõmunicatione ſimpliciter lata à Iudice. Extrauagans autẽ noſtra de lata à iure, quo paſſim excommunicatio minor ſimpliciter appellatur excommunicatio c. Cum excommunicato c. Ad menſam c. Si quis frater 11. q. 3. et c. Nuper cum multis aliis, de ſent. excom.

Secundo, quòd non ſatisfacit argumento in contrariũ per ſe inſinuato, & à nobis ſupra explicato ex reg. In pœnis de reg. iur. lib. 6. dicendo, quòd uerbum (excommunicatio) ui uerbi ſolam maiorem comprehendit: Tum quia vis ori ginaria et etymon uerbi (excommunicare) ſignificat expertem communionis facere, et etiam minor facit quem expertem communionis ſacramentorum c. Si celebrat de cler. excom. miniſtr. et d. c. Pen. de ſent. excom. Tum, quòd excommunicatio uidetur eſſe genus ad maiorem, et mino rem per d. c. Pia, iunct. gloſſ. in uerb. ſpeciem, de except. lib. ſexto, et quælibet ſpecies propriè continetur ſub genere iuxta dictum Bald. ab omnibus receptum in l. 2. C. de iur. aur. annul.

Addo tertio, quòd etiam non uidetur ſatisfacere d. ar-

gumento Io. maior, dum in 4. ſent. diſt. 18. q. 1. col. prima ſentit, quòd uerbum (excommunicatio) non eſt genus, ſed Analogum ad maiorem & minorem, & Analogum per ſe ſumptum ſtat pro famoſiori ſignificato, ut homo pro homine viuo & non picto, & dominiũ pro directo & non vtili l. prima. §. Qui in perpetuum. ff. ſi ager vectig. vel emph. pet. quàm ad hoc citat Aret. in l. prima. ff. de teſtam. col. 3. & alii alibi, non inquam ſatisfacit, quia non reddit rationem, quare ſit Analogum, & non genus, cum ponere quẽ extra communionem ſacramentorum, verè ſit ponere quẽ extra aliquã communionem, licet non ponat extra omnẽ, nam neq; maior ponit extra omnem, cum in multis poſſit ei communicari c. Quoniam multos 11. q. 3. cum gloſ. & c. Si uere, & c. Cum uoluntate de ſent. excom.

Addo quarto, quòd neque ſolutiones Panor. in c. pen. ſatisfacere oĩno v ñr, licet tertia aliquatenus tolerari poſſit.

Addo quinto, quòd conſonantius iuri poſſit reſponderi, quòd uerba intelligenda ſunt ſecundum materiam ſubiectam c. Intelligentia de uerb. ſign. & l. Si vno §. primo. ff. locat. & ſecundum mentem diſponentis c. fin. de prob. & c. Cum in illis eod. tit. lib. ſexto, & ex materia harũ extrauag. et ex mente earum Authorum, palam colligitur, eos de maiori ſenſiſſe, quæ eadem ratio videtur eſſe vera decidendi prædicti c. penult. Cum enim Iudices nunquam in foro exteriori ſola minori excommunicatione excommunicent, nec vnquam maiori, ſine peccato mortali, vero vel præſumpto, iuxta c. Nemo & c. Nullus 11. q. 3. licet iura frequenter excommunicent minori, pro peccato ueniali, merito præſumendum eſt Iudicem, quoties excõmunicat ſimpliciter, de excõmunicatione maiore uelle intelligere.

Addo

Addo ſexto, quòd licet prædictum dubium Io. Mon. & ſupradicta quæ ad illud ſunt reſponſa, ſint neceſſaria & utilia quoad alia propoſita, non tamen quoad has extrauag. in quibus non habetur ſimpliciter [excommunicamus & excõmunicauit] ſed etiam additur [Anathematizamus & Anathematizauit] & licet verbũ [excõmunicamus, & excõmunicauit] ſimpliciter prolatũ à iure, ſæpe accipiatur ꝓ minori tm̃, Anathematizatio tñ & Anathematizare ſemp in quacunque parte iuris de maiore excõmunicatione intelligit', vt ꝓbat c. Cum nõ ab homine, de iudic. cũ multis aliis, quæ ibi poſt Io. And. Pan. & alios allegat Dec. n. 13. qđ nõ uidetur cõſideraſſe Io. Mon. cũ per illud proculdubio ꝓbetur prædictã extrauag. cõtinere maiorẽ excõicationẽ.

Addo ſeptimo, quòd iure dici poteſt uerbum illud [excommunicamus] Bonifacii, & uerbum [excommunicauit] Gregorii, intelligenda de minori excomunicatione, quia quando Canon habet illa duo uerba [excõmunico & Anathematizo] prius intelligitur de minori, poſterius de maiori, iuxta gloſ. in d. c. Cum non ab homine uerb. [excommunicationis] et multa alia ibi allata per Dec. ubi ſupra, et merito, quia debet euitari ſuperfluitas c. Si Romanorum xix. diſt. & c. Solitæ de maior. iunct. gloſ. in uerb. [tanquã] & conſequenter ꝙ prædictæ extrauag. per uerba [excõicamus & excõicauit] intelligãtur de minori, per uerba autẽ [Anathematizamus & Anathematizauit] etiã de maiori.

V. Not. ex uerbo [Anathematizauit] iuncto uerbo [excommunicauit] ꝙ aliud eſt excõicatio, aliud Anathematizatio: Tum, quia copula (et) quæ ponitur inter prædicta uerba, ſignificat eſſe diuerſa per eã copulata, iuxta gl. not. in rubric. de iur. & fact. ignor. & in cap. Querelam de ſim.

Tum

Tum, quia d. c. Cum non ab homine de Iudic. clericum pro incorrigibili iudicandum, prius iubet excommunicari, & poſtea Anathematis mucrone feriri: Tum, quia c. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. & omnia capitula bullæ Cœnæ, per copulam [et] coniungunt illa uerba [excommunicamus & Anathematizamus] & hæc eſt una omnium ſententia, licet in deriuatione & compoſitione uerbi [Anathema,] & in definitione, ſiue quiditate eius, diuerſi diuerſa doceant, qua in re Reuerendiſſimus Epiſcopus Segobienſis, Illuſtriſſimi Regis noſtri conſilii præſes, ſcripſit profundius quam ulli alii, & quam nos, (quos Salmanticæ de illis in d.c. Cum non ab homine tractantes olim audiuerat) prima parte. §.8. num. 6. repetit. c. Alma, de ſent. excom. lib. ſexto. Cui & omnibus aliis addo primo, me illi aſſentiri quatenus ait Anathema eſſe dictionem Græcam, quia id exertè teſtatur magnus ille noſter Patriarcha Auguſtinus in c. 41. Super lib. num. & etiam Thom. quem ipſe nō citat in c. 9. ad Roman. & c. primo, ad Galath. nec tamen diſſentire, ut ille, eruditiſſimo Alciato, qui in d.c. Cum non ab homine num. 106. affirmat, illam eſſe Hebręam, quia id etiam exerte teſtatur Hieron. ſuper epiſt. prima ad Galat. per ille uerba: [Anathema proprie Iudæorum eſt,] quorum duorum irrefragabilis authoritas conciliari poſſe nobis uidetur: Tum, quod non inconuenit ut una & eadem dictio ſit duabus linguis diuerſis communis, ſiue quòd altera eam acceperit ab altera, ut multas accipit à Græca latina, ſiue quia cum nomina ſignificent ad placitum, primis authoribus illarum placuit, ut una et eadem uox apud ambas idem ſignificaret: Tum, quòd Auguſtinus non negat eam eſſe Hebræam, nec Hieron. eam eſſe Gręcam, & urgenti

genti, quòd Hieron. ait eam eſſe propriè Iudæorum, reſponderi poteſt, eum ſentire, illam origine, ſiue inuentione eſſe Hebræam, cui non repugnat eam eſſe uſu Græcã: & opponenti illa uerba Auguſtini [Origo huius uerbi in Græco eſt ab iis rebus, quæ uotæ ſurſum ponebantur in templis] reſponderi poteſt: non eſſe intelligenda de origine & inuentione dictionis, ſed de origine uſus eius apud Græcos: Ab Hebræa enim lingua, quæ omnes alias præceſſit, potuit hanc Græca mutuari, non contra à Græca Hebræa.

Addo ſecundo, uideri ſomnium id quod dicit Io. Mon. uir alioqui uigilantiſſimus, in d. extrauag. in gloſ. uerbo [Anamatizamus] ſcilicet Anathema dici ab (ana) quod eſt ſurſum & (thema) quadam figura quaſi rotunda, habente telum quaſi ex tranſuerſo, quæ conſueuit poni in frontibus damnatorum, nulla enim ratione iuſta, nec authoritate nititur.

Addo tertio, quod quiditatem et ſubſtantiam Anathematis utilius ad praxin omnibus aliis expreſſit Thom. in c. primo ad Galath. in hæc uerba [Anathema] componitur ab (ana) quod eſt ſurſum, & (theſis) poſitio, quaſi ſurſum poſitio, et eſt ortum ex quadam antiqua conſuetudine: Antiqui enim quando pugnabant & capiebant aliquã prædam ab hoſtibus, quam nolebant conuertere in uſum proprium, ſuſpendebant illam in templis, uel in aliquo loco publico ciuitatis, quaſi ſeparatam à communi hominum uſu, & omne tale ſic ſuſpenſum nominabant Græci Anathema, & ex hoc inoleuit conſuetudo, quod omne illud, quòd excludebatur ab uſu communi, diceretur Anathematizatum, unde dicitur Ioſue 6. de Hiericho, & omnibus,

bus, quæ in ea ſunt, quòd Ioſue mox Anathematizauit ea, et ideo etiam hoc in Eccleſia inoleuit, vt illi, qui excluduntur à communi ſocietate Eccleſiæ, et à participatione Sacramentorũ Eccleſiæ, dicãtur Anathematizati. hæc ille.

Addo quarto, quòd verbũ [Anathema] Canonũ peritis duo ſignificat. Alterum, eſt actus faciẽdi ſiue ſeparandi Chriſtianum à Chriſtianorum cõmunione, vt probatur efficaciter per c. Nemo 1. xi. q. 3. ibi, [Anathema eſt mortis æternæ damnatio,] et in c. Engeltrudã 3. q. 4. ibi [Anathemate, quòd ſeparat à corpore Chriſti percuſſum eſſe] et in c. ad Apoſtolicæ. de re iud. lib. ſexto ibi, [Anathematis vinculo damnatum,] & per d.c. Cum non ab homine, et omnia iura, quę feriunt, vel iubent feriri quem Anathemate. Alterum quòd ſignificat, eſt Chriſtianus ipſe ſic ſeparatus, quòd efficaciter probatur per ſedecim capitula Concil. Gangren. poſita in diſt. 30. qua parte habet, ut qui illud, aut illud fecerit, ſit Anathema, in qua ſignificatione etiam accipitur Ioſ. 6. ad Rom.. 9. ad Galath. primo, & alibi ſæpe.

Addo quinto, quòd abſolutius, quàm cõiter dicatur, dici poteſt & debet, quòd excommunicatio differt ab Ana themate accepto ſecundum prædictam ſignificationem qua ſignificat actum faciendi Anathema, ſiue ſeparandi Chriſtianum à communione. Primo quidem, quod excom municatio eſt genus ad maiorem & minorẽ, & ideo ſæpe accipitur pro minori tantum, vt prædictum eſt, Anathema vero non eſt genus ad eas, quia nuſquam ſignificat mi norem tantum.

Secũdo, ꝙ excõicatio etiã eſt genus ad Anathema, ſiquidem omne Anathema eſt excõicatio, ſed non contra omnis

nis excommunicatio eſt Anathema, nam ut ſupra dictum eſt excommunicatio minor eſt excommunicatio, cum tamen non ſit Anathema, quippe, cum omne Anathema ſit excommunicatio maior.

Addo ſexto, Quòd incautè uidetur ſentire Io. Mon. in d. Extrauag. & gloſ. prædicta d.c. Ad Apoſtolicæ, & communis, Quod excommunicatio maior ſimpliciter prolata ſine alia ſolennitate extrinſeca, non dicitur Anathema: Tum quia definitio Anathematis ſupra ſignificata per Thom. & alia præcitata, conuenit illi, Ergo illa eſt Anathema: Quia cui conuenit definitio, debet conuenire & definitum, l. prima. ff. de dol. & l. 1. ff. de teſtamen. cum annot. ei per Bart. & alios: Tum quia id irrefragabiliter probant d. cap. Engeltrudam 3. q. 4. & d. cap. Nemo x1. q. 3. Tum quia etiam id euincunt hæc Extrauag. & illa Bonifacii inſerta ipſi, & cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. in quibus Pontt. Maxx. Anathematizant, non utendo ſolennitate cap. Debent x1. q. 3. Nec etiam candelarum incenſione, & extinctione, aut in terram proiectione, & pedum conculcatione, nec alia ſolennitate extrinſeca, quàm ſuarum legum ſimplici ædi-tione, & promulgatione.

Addo ſeptimo, Quòd incautius ſentit prædictus Io. Mon. & prædicta gloſ. d. cap. Ad Apoſtolicæ, quibus communis cohibet, Quòd tum demum excommunicatio maior dicitur Anathema, cum profertur cum ſolennitate d. cap. Debent: Tum quia id nullo Iure probatur: Tum quia ex eo ſequeretur, Quòd nec iſtæ extrauag. nec illa cap. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. nec excommunicationes Bullæ Cœnæ, quæ ab illa appellantur

Anathemata, & raro vlla alia diceretur Anathemata, nam nulla aut certe rara excommunicatio noſtra ætate fertur cum ſolennitate illius c. Debent, cuius verba ſunt: [Debent XII. Sacerdotes epiſcopum circunſtare, et lucernas ardētes in manibus tenere, quas in concluſione Anathematis, vel excommunicationis proiicere debent in terram, et conculcare pedibus, deinde epiſtola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina & cauſam excommunicationis.]

Addo octauo, ex his colligi, quòd diuerſitas inter excommunicationem & Anathema, ſiue Anathematizatiōnem, de qua in pręmiſſo not. quarto, non eſt illa, quæ eſt inter ſpecies contrarias, ſed illa, quæ eſt inter genus & ſpeciem.

9 [VI. Not. ex illis uerbis (omnes clericos &c.) quòd hæc extrauag. eſt generalis quoad omnes perſonas Eccleſiaſticas, et laicas, mares & fœminas, plebeias et nobiles, digni tate prædítas, et non præditas: et conſequenter eſſe uerum id, quod ex eis elicit Io. Mon. uidelicet hāc extrauag. comprehendere etiam Epiſcopos, quia & ipſi ſunt uere clerici c. Cleros 21. diſt. & c. Perlectis 25. diſt. Nec obſtat c. Quia periculoſum de ſent. excom. lib. 6. quòd habet per Canonem generaliter imponentem ſuſpenſionem non includi Epiſcopos, niſi exprimantur, quia id ibi ſpeciali ratione conſtitutum fuit quoad ſuſpenſionem, ſecus enim eſt quoad excōicationem, quoad quam, et alias pœnas ſub Canone generaliter eas infligente includuntur, iux. gloſ. d. c. Quia periculoſum recept. per omnes ibi, et ubique, An autem includantur Cardinales? maioris dubii eſt, nam pro parte negante facit primo, c. primum de ſciſmat. lib. ſexto,

quatenus

quatenus exprimit Cardinales, ut pœna illius generaliter et uniuerſaliter impoſita omnibus perſonis, ligaret etiam illos, ſignificans non incluſum iri eos, ſi non fuiſſent expreſſi, & id tenet ibi Io. Mon. author prædictæ gloſ. prædictæ extrauag. quẽ Io. And. Domin. & Peruſin. ſequuntur.

3 Secundo, per ea quæ pro ſui dicti ratione ſubdit ibidẽ, idẽ Io. Mon. in hæc uerba: [Cardinales uere ſunt patricii ſcripti in Diademate principis Inſtit. quib. mod. ius pat. pot. ſol. §. filiusf. et pars corporis principis ſunt eidem in Conſiſtorio aſſiſtentes 6. q. 1. §. uerum uerſ. ſi quis cum militibus, et C. ad leg. Iul. maieſt. l. Quiſquis, et ipſi dicuntur fratres principis præ cæteris prærogatiua gaudentes, ſupra hoc lib. de off. deleg. c. Officii, et eximendo à Iuriſdictione cuiuslibet ordinarii, non uidetur eximere à poteſtate legati de latere miſſi, ergo minus uidetur partem corporis ſui per ſententiam generalem excludere per excommunicationem à ſe latam.] Hæc ille.

Tertio, quòd frequentior ſententia eſt eorum qui tenẽt Cardinales non ligari regulis Cancellariæ, ut latè tradit Anchar. conſ. 295. incip. pro clariori num. 6. quem ſequuntur Felyn. in c. In eos de hæret. et Gomez. qui alios citat in reg. Cancellarię de Idiomate q. 3. & in procemio q. 4. Sed partem affirmantem; quòd includantur tenet idem Io. Mon. in prædicta gloſ. licet contrarium imponat ei Andreas Barbat. in tract. de præſt. Card. q. 7. num. 2. Pro quo facit in primis, quòd hæc excommunicatio fertur in omnes clericos & laicos, & conſtat Cardinales eſſe Clericos uel laicos cap. Duo ſunt 12. q. 1. Imo & ſimpliciter appellari clericos probat c. Conſtantinus. 96. diſt.

Secundo, quòd omnia prohibita in hac extrauag. non

uidentur (ut ſupra dictum eſt not. tertio) eſſe mala quia prohibita, ſed prohibita, quia mala, hoc eſt prohibita lege naturali, vel diuina, quæ Cardinales perinde ligant, ac alios, ligant enim etiam Papam c. Sunt quidam 25. q. 1. Omnia enim ſubiiciuntur legi æternæ, ut monſtrat Thom. 1. 2. q. 93. art. fin. pro quo facit textus c. Quæ contra ſub fin. 8. diſt. & c. Non licet 10. diſt.

Tertio facit, quòd Canonũ ſtatuta oẽs ligãt c. primo de conſtitut. et lex generalis, & pœnalis omnes ſpecies nõ exceptas comprehendit, etiamſi maior ratio ſuadeat cõprehenſionem unius quàm alius l. prima. §. quod autẽ. ff. de al. luſ. quam in hoc citat Dec. in conſil. 5. num. 2. & alibi ſæpe, & probat etiam c. Solitæ de maior. Vnde appellatione monialis etiam in materia pœnali uenit Abbatiſſa c. Quoniã de ſim. & appellatione clerici Cardinales c. 2. de cler. non reſid. quòd non imponit pœnam Cardinali non reſidenti, & ponitur ſub rubric. loquente generaliter de cler. non reſid. At prædicta extrauag. non ſolum generaliter, ſed & uniuerſaliter diſponit per illa uerba [omnes clericos &c.]

Quarto, ꝙ ſecundũ mentẽ omniũ, Cardinales ligantur per illos Canones generales c. In noĩe Dñi 23. diſt. c. Si quis pecunia 79 diſt. c. Si quis ſuadente 17. q. 4. & c. Oĩs de pœnit. & remiſ. & c. Fœlicis de pœn. lib. ſexto, & Clem. ſi quis ſuadente de pœnis, in quibus tñ non exprimuntur Cardinales.

Quinto, ꝙ cõior reſolutio uidetur illa, quã colligit Gomez. in procem. reg. Cancell. q. 4. uidelicet, ꝙ Cardinales comprehenduntur ſub lege generali Papæ fauorabili, & etiam pœnali prohibente illa, quæ de ſe ſunt mala, qualia ſunt prohibita per prædictum Canonẽ, Si quis ſuadente, & alios ſimiles ſupra citatos, licet ſub regulis Cãcell. odioſis, diſpo-

diſponentibus de hiis quæ per ſe nõ ſunt mala, non cõprehendãtur, ex ſtylo & cõſuetudine Curiæ potius, quã iure.

Sexto, ꝙ receptior uidetur opinio Panor. in c. Eccleſia 2. de elect. dicentis eos cõprehendi ſub generali lege c. De multa de præben. quod probatur per extrauag. Execrabilis de præb. quatenus excipit eos expreſſe ſignificans alias cõprehenſum iri, in quod ipſum faciunt oĩa iura generalia, odioſa & pœnalia, in quibus exprimũtur Cardinales, ꝙ ea ratione fieri uidetur, ꝙ alioqui ſub illis non includerentur, de quibus eſt c. primum de ſciſmat. lib. 6. c. primum de refor. Concil. Trid. ſeſſ. 75. & extrauag. Circa, & extrauag. Decori Pii V. & extrauag. S. D. N. Greg. XIII. Deo ſacris, quas citauimus addendo eis quaſdam annotatiunculas in Comment. c. Statuimus 19. q. 3. num. 54.

Quibus pro utraque parte huius Antinomiæ citatis, arbitror dicenda tria. Primum, nõ poſſe defendi utrunque dictum Io. Mon. ſcilicet quod prædicta extrauag. includat Cardinales, ꝙ ait in gloſ. eius, & ꝙ prædictũ cap. primũ de ſciſmat. nõ comprehendiſſet eos, niſi de Cardinalibus expreſſiſſet. Imo probabilius cõtra poſſet dici, illã extrauag. nõ cõprehendere illos, & prædictũ c. Cõprehẽſurum fuiſſe, etiãſi nõ fuiſſent expreſſi: Tum quia prædicta extrauag. uidetur exorbitãtior, & quadantenus minoris authoritatis, quia extra Corpus Iuris poſita, & ſine fratrum cõſenſu & conſilio facta: Tum quòd nulla ratio reddi poteſt, cur Cardinales comprehendantur ſub cap. Si quis ſuadente 17. q. 4. & ſub aliis ſupra cum eo citatis, in quibus etiam non exprimuntur, & non ſub d. cap. primo, licet non exprimerentur, cum tamen prædicta ratio reddi poſſit quare non comprehenderentur ſub illa extrauag.

Alterum

Alterum, quòd maior adhuc ratio reddi poteſt cur Cardinales non includantur in hac extrauag. quam in illa Bonif. videlicet quòd illa ſolam excommunicationis et nullitatis obtentorum pœnam imponit, hæc autem etiam priuationis beneficiorum & officiorum etiam ſecularium, infamiæ, et inhabilitatis, et non vtcunque, ſed ipſo iure, et quòd valde abſurdum et inſolens videretur, quòd tanti Eccleſiæ principes ipſo iure priuarētur tanto Cardinalatus principatu, fierent infames, et inhabiles ad omnia beneficia et officia, propter ſolam vnam actionem iis extrauag. vetitam, et nihil abſurdum, et inſolens conſequeretur, eò quòd inciderent in excommunicationem illius extrauag. et in pœnam intrinſecam nullitatis obtētorum, cum ordinariè incidant in excommunicationem Canonis ſi quis ſuadente et prædicti c. primi, & aliorum Canonum generaliter excommunicantium ſupra citat. ſecundū omnes, qua ratione forte idem dici poſſet de Epiſcopis, quorum depoſitio ſoli ſanctæ ſedi Apoſtolicæ reſeruata eſt c. Nullius et cap. duodecim 5. q. 4. & c. 5. de reform. conſil. Trid. ſeſſ. 24.

Tertium, quòd probabile uidetur, dicēre: Cardinales quidem ut alios ligari per hanc extrauag. S. D. N. quatenus prohibita in ea ſunt contra ius naturale uel diuinum, aut aliud Conciliare, uel Papale, quo ipſi ligantur, & etiam quo ad pœnam intrinſecam nullitatis obtentorum, & etiā quoad pœnam excommunicationis inflictam per eam, quæ eſt pœna rationabilis, & quaſi ordinaria in huiuſmodi materiis, & cōſequenter quoad pœnam arbitrariā ordinariā extra ordinem inferendā, & reſtitutionē rei ſic iniuſtè acceptæ, quæ uere non eſt pœna, non tamen quoad

prædi-

prædictas pœnas rigidas, priuationis ipſo iure beneficiorũ, officiorũ, & inhabilitatis ad ea, quæ uidetur extraordinariè, rigoroſe addita, nõ ſolũ ad caſtigandũ delinquẽtem iuxta menſurã delicti, quod fieri præcipitur Deut. c. 16. et c. Non adferamus 24. q. 1. ſed potius ad terrendũ, et arcendũ alios, eo quòd multis graſſantibus opus ſit exemplo l. Capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. attẽto quod hæc Extrauag. valde ſimilis eſt regulis Cancell. niſi qua parte eſt perpetua et illæ temporales, vt in primo not. dictũ eſt, eo quod hæc vr̃ facta non habita collatione cum Collegio Cardinalium, et quòd ſolum reſpiciat acta apud ſedem Apoſto licam, et ita ſicut regulæ Cancellariæ odioſæ, de ſtylo et conſuetudine non ligant Cardinales, ita nec iſta debeat eos quoad hunc rigorem ligare, Salua S.D.N. et cuiuſque alius iuſtiore ſententia.

SUMMARIUM.

Actiones has faciẽs per aliũ, incurrit has pœnas. n. 10.
Conſulere quis dicitur. num. 10.

10 VII. Not. ibi (undecunque alios etc.) quòd hæc extrauag. eſt generalis et uniuerſalis quoad loca originis, domicilii, et habitationis perſonarum prohibita in ea facientium, et conſequenter non ſolum inclu duntur orti in urbe et oriundi ab ea, ſed etiam inhabitantes eam, et reliquam Italiam, Hiſpaniam, Galliam, et quæuis alia regna: Qui enim undecunque dicit nullum locum excludit, c. undecunque 56. diſt. arg. cap. Solitæ ſub fin. de maior. et obed. c. Si Romanorum 19. diſt. et l. 3. ff. de off. Præſ. Quod certum quidem eſt quoad eos, qui perſonali-

ter cõſtituti apud Sed. Apoſt. faciunt per ſe in eis prohibita: Quid autem de iis, qui faciunt illa per alios, præſertim abſentes, et quid de iis qui approbant ea per alios facta nomine ſuo? Et pro parte quidem negante facit primo concluſio poſita et probata in Manual. Confeſſ. cap. 27. num. 51. Videlicet, quòd mandans facere aliquid, non dicitur uere facere illud, et ideo regulariter pœna impoſita contra facientem non habet locũ in mandante uel conſulente, niſi contrarium exprimatur. Quod argumentũ licet urgeat quoad Extrauag. innouatam. Contra hanc tamen innouantem parum urget, quoniam hæc extendit illam ad omnes conſulentes, auxiliantes, et fauentes, quorum de numero ſunt, qui rogant et mandant, et pecunia iuuant ad faciendũ prædictas actiones, nam ut in d. Man. c. 27. n. 52. diximus: Conſulere dicitur quicunque monet, perſuadet, aut precatur, ut illud faciat: Secundum Bart. in l. non ſolũ §. mandato ff. de Iniur. Imo et qui inſtruit, aut proponit utilitatem inde ſecuturam ſecundum Innoc. recept. in c. Ad audientiam de homicid. Quare arbitror eos etiam includi.

SUMMARIUM.

Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extrauag. ſunt hæ 16. & una omiſsio. num. 11.

Præcepta decem legis ueteris, ſunt Iura naturalia, & durant, licet Ceremonialia & Iudicialia expirarint. num. 11.

Actiones prædictæ non ſecuto effectu hic puniuntur. num. 11.

Conatus

Conatus ad delictum non ſecuto illo, punitur, ſed non pœna illud facientis, niſi cum illa etiam contra conantem imponitur. num.12.

Excommunicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipſo Iure impoſita pro aliquo facto, incurritur a conante facere illud, niſi faciat, uel etiam pro ipſo conatu imponatur. num.12.

Conſulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud ſtatutam, niſi ſecuto illo, uel niſi principaliter prohibeatur conſulere uel mandare ſicut facere. num. 12.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœnæ, & id conſulens excommunicatione Papali, ſed non Bullæ Cœnæ, & ratio eius. num. 12.

11 VIII. Not. ex illis uerbis [Qui aliquod pactum] & ſequentibus, ſedecim actiones & unã omiſſionem, ob quarum quamlibet incurrũtur pœnæ per hanc extrauag. ſtatutæ. Quarũ ſecundum ordinem literæ.

Prima, eſt Pactio.
Secunda, Promiſſio.
Tertia, Promiſſionis acceptatio.
Quarta, Datio rei promiſſæ uel in pactum deductæ.
Quinta, Receptio rei promiſſæ uel in pactum deductæ.
Sexta, Promiſſio facta tertio, in utilitatem impetraturi.
Septima, Acceptatio talis promiſſionis.
Octaua, Datio pro Iuſtitia &c. ſine ꝓmiſſione & pactione.
Nona, Receptio ob eandẽ cauſam ſine pacto & ꝓmiſſione.

10. Omiſſio denunciationis huiuſmodi criminis ſciti, intra triduum.
11. Vti ſic adeptis.
12. Nundinatio ſordida expeditionum.
13. Ambitio ſordida obtentionum.
14. Fictio mendax pactionis pretii.
15. Auxiliari.
16. Conſulere.
17. Fauere.

De quibus dicemus: Ex quibus uerbis colligantur, et quo Iure, et quatenus prohibeantur. In quod clarius faciendũ, præſuppono primo: Quod omnia præcepta Decalogi cõtinent ius morale Diuinum veteris legis, et conſequẽter naturale, ut ꝓbat Thomas prima, ſecundæ q. 100. art. primo, et tertio, et 2. 2. q. 122. art. primo, et ante illũ Gratian. in §. fin. 6. diſt. quatenus habet ideo præcepta moralia veteris legis non expiraſſe a paſſo Chriſto, quia ſunt naturalia, quæ cœperunt ab exordio rationalis creaturæ, ut ipſe ait 5. diſt. in princ. & permanebunt in perpetuum, & ita quicquid eſt contra prædicta decem præcepta, uel contra principia vniuerſalia unde illa inferuntur, uel contra neceſſario cõſequentia eorum per rationem naturalem ſapientum, ſunt contra Ius morale diuinum et naturale: Alia uero quæ non ſunt contra prædicta 10. præcepta ſunt contra legem humanam, licet aliqua ratione naturali nitantur, ut pulchre declarat Thom. prima, ſecundæ q. 95. art. 2.

Secundo, Præſuppono, illationem quartam ſuperius notab. tertio factam & probatam, uidelicet. Quod punita per hanc extrauag. ſunt intelligenda puniri quatenus per

Iura

Iura naturalia, diuina, uel humana antiqua ſunt prohibita, & non quatenus iuxta illa ſunt licita per adducta ibidem.

Tertio, Quod ad incurrendas huius extrauag. pœnas, ſufficit pactio, uel promiſſio, uel acceptatio promiſſionis, licet non conſequatur implementum, nec ulla datio, nec acceptio, quia ad uerificationem diſiunctiuæ, ſufficit alteram partem uerificari l. ſi hæredi plures. ff. de condit. inſtitut. & §. ſi plures Inſtitut. de hæred. inſtit. & in cap. In alternatiuis de reg. Iur. in ſexto, & extrauag. hæc ſolum alternatiue requirit Pactum, uel promiſſionem, uel dationem, uel receptionem ex aliquo illorum, & ita ſufficit unũ illorum interuenire ut ſit locus pœnæ, & cõſequenter promiſſionem ſine datione, & pactum ſine receptione. Cui conſequens eſt à fortiori non requiri obtentionem iuſtitiæ uel gratię, ſed ſufficere ut aliquod prædictorũ fiat, ad obtinendam eam. Primo, quod non habet contextus, ut qui per prædictos modos obtinuerit iuſtitiam uel gratiam, incidat in eas; ſed qui prædictis modis ad ea obtinenda uſus fuerit, incidat in eas: & ita ſufficit feciſſe id ad illum finẽ, licet ille non conſequatur.

Secundo, Quod, ut proxime dictum eſt, ſufficit pactũ uel promiſſio de dando, licet non detur.

Tertio, facit l. Quiſquis C. ad leg. Iul. maieſt. translat. in cap. Quiſquis de pœnit. diſt. prima, quatenus habet: ineuntem fœdus contra Imperatorem, uel de nece ſuorum Senatorum cogitantem; incidere pœnas criminis læſæ maieſtatis.

Quarto, Quod conatus corrumpendi Iudicem punitur etiamſi non ſequatur corruptio ſecundũ Bald. in Auth. Nouo iure C. de pœn. iud. qui male iud. per tex. l. Impera-

tor Seuerus ibi [tentauit] ff. de Iur. fiſ.

Quinto, faciunt illa multa, quæ congerit Gratian. de pœnit. diſt. prima, ad probandum, quod uotum, ſiue deſiderium, propoſitum, & attentatio pro facto reputantur cap. Dixi. cap. Magna. cap. Si quis non dicam rapere. c. Quiſquis §. ſi quis cum telo.

Sexto, Quod conatus ad delinquendum licet non ſequatur effectus, eſt puniendus, per prędicta & alia per quæ hoc redigit in regulam Felyn. in illo aureo tractat. Quando conatus &c.

12 Contra hoc tamen facit primo l. Cogitationis pœnam nemo meretur ff. de pœn. & alia, quæ citat Gratian. ubi ſupra: ſcilicet l. Sollicitatores. ff. de uar. & extraord. crim. qua minus punitur ſollicitans nuptias alienas, quam corrumpens, & l. Vulgaris ff. de furt. quæ probat uolentem multa furari, & pauca furantem, de ſolis illis teneri, & l. prima §. hæc uerba ff. Quod quiſque iur. quæ habet attentantem impetrare ius iniquum contra aduerſarium, non teneri ad utendum illo, niſi impetrauerit.

Secundo, facit l. Si præſes et l. De interpretatione ff. de pœn. & cap. In pœnis de reg. iur. lib. 6. quatenus habent, pœnas eſſe molliendas, & leges pœnales reſtringendas.

Tertio, Quod connitens & tentans delinquere, non debet puniri pœna legis pro illo delicto impoſita, ſi pœnitentia ductus, non perfecit cum poſſet perficere ll. Qui falſam ff. ad l. Cornel. de falſ. quam in hoc citat gloſ. in l. Qui ea mente ff. de furt.

Quarto, Quod conatus ad aliquid, eo non facto, non punitur; quando id factum nemini nocet, ſecundum

Anan.

Anan. in cap. primo num. 14. de crim. falſ. dicentem, paſſim Aduocatos uti doctrina illa, quæ colligitur ex l. Damus iunc. gloſ. C. de falſ. Quod nunquam quis incidit in pœnam falſi propter falſum, ſi falſum nulli præiudicet, pro quo facit cap. Ego N. ibi [ad damnum eius] iunc. gloſſ. de Iureiur. & in caſu huius extrauag. iuſtitia obtenta, uel gratia, ſine præiudicio alterius impetrata, nulli nocet, ergo conatus ad illas impetrandas non eſt puniendus.

Quinto, Quod conatus non ſufficit ad incurrendam pœnam ipſo iure impoſitam, extra crimina atrociſſima, per ea quæ late tradit Felyn. in dicto Tractat. An conatus &c. n. 6. & in noſtro propoſito agitur de pœnis ipſo iure incurrendis.

Sexto, Quod nec pœna excõmunicationis de qua hic agitur, nec aliæ cenſuræ ipſo iure impoſitæ, incurruntur ob conatum non ſecuto effectu, quæ eſt communis ſententia collecta ex gloſ. c. Si uero & c. In audientia & adnot. eis de ſent. excom. ſicut nec irregularitas, iux. gloſ. cap. Si aliquis de homicid. & tradit. à nobis in Manual. Confeſſ. cap. 27. num. 193. & 200. et in caſu propoſito agitur de incurrenda excommunicatione.

13 Ad hæc omnia reſpondetur, concedendo quod pœna impoſita facienti aliquod delictum, in dubio non ligat eum qui tentat et conatur facere illud, niſi ſecuto eo: et conſequenter, quod ſi pœna huius Extrauagan. imponeretur obtinenti male iuſtitiam uel gratiam, non comprehenderet paciſcentem et promittentem dare ob iuſtitiam uel gratiam obtinendam, niſi ea obtenta: Sed negando, quod hæc imponatur male obtinenti illam, quia imo

impo-

imponitur facienti aliquid ex ſedecim ſupra collectis ad obtinendum illam, & ita non agitur hic de extendenda pœna impoſita facienti ad conantem facere, & non facientem; ſed de pœna impoſita ipſi conanti & attentanti id facere, quo caſu, qui conatur, illam incurrit: iux. l. ſi quis non dicam rapere C. de Epiſcop. et cler. et d. l. Quiſquis C. ad leg. Iul. maieſt.

Quod confirmatur primo, per illa quæ in dicto Manual. ubi ſupra poſuimus in hæc uerba: [Adde quod refert An diſponens loquatur principaliter de faciente; et ſecundario de mandante, & conſulente, aut principaliter de omnibus, quia priori caſu non incurrit excommunicationem, conſulens, aut mandans, antequam fiat opus: Vnde mandans cuipiam etiam centies percutere clericũ, non excommunicatur, donec percuſſio ſequatur, et nunquam, ſi ea nunquam ſequatur: argumento notatorum in d. cap. Mulieres de ſenten. excommun. In poſteriore uero ſic, nam qui mandat interficere aliquem per aſſaſinos, ſtatim, etiam non ſecuta morte, eſt excommunicatus cap. primo de homicid. lib. ſexto, quia æque principaliter excõmunicat mandantem, ac occidentem: et Religioſus, qui concionatur animo retrahendi Auditores à ſolutione decimarum, eſt excommunicatus, quamuis Auditores nõ retrahantur: Clement. Cupientes §. primo de pœn.] Cum igitur pœna huius Extrauag. non imponatur principaliter obtinenti iuſtitiam, uel gratiam, & acceſſorie facienti aliquam præfatarum actionum, imo nulla omnino pœna imponatur obtinenti, uel facienti iuſtitiam uel gratiam, ſi non agat aliquam præfatarum ſedecim actionũ, nam frequenter contingit in Papa, & multis Illuſtriſſimis Cardina

libus,

libus, et aliis ſinceris Iudicibus, qui frequenter ignari penitus talium actionum, faciunt gratiam uel iuſtitiam, inducti ad id per actiones præfatas ſibi ignotas, quarum malitia non pendebat ab eorum obtentione, uel conceſſione, et ideo ſiue ſequatur illa, ſiue non, ſunt peccata, quæ debent puniri, et iuſtè per hanc Extrauagantem puniuntur.

Secundo, Per ea quæ diximus in d.cap.27.num.58. ſcilicet quod licet per Bullam Cœnæ S. D. N. non ſit excommunicatus conſulens alicui, ut appellet ad futurum Concilium, niſi ſecuta appellatione, eſt tamen excommunicatus. per Extrauagantes Pij Secundi, et Iulij Secũdi, quas citat Sylues. in uerb. Excommunicatio in fin. quia S.D.N. principaliter excommunicat appellantes et acceſſorie cõſulentes: Extrauag. uero prædicta principaliter excõmunicat etiam conſulentes, quarum uerba huc pertinentia ſunt hæc: [Quicunque decreuerint conſuluerint, ſeu deliberauerint, ſeu aliorum dicta approbauerint, conſilium aut uotũ dederint, ut ad futurũ vniuerſale Concilium à nobis uel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus contra prædictã cõſtitutionẽ appellare liceat poſſit uel debeat.

SVMMARIVM.

Pactio pro Iuſtitia uel gratia obtinenda quatuor de cauſis fit, et quam ob cauſam facta, hic puniatur; et eſt contra ius naturale, uel humanum antiquius iſto. num. 13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis; punitur hic. num. 14.

Pactio pro Iuſtitia uel gratia facta cum Papa, inter-

dum

dum mala ut ſimonia, ſed ſemper immunis à pœna ſicut illa. num. 14.

Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An ſemper licite? num. 15.

Ludouicus Infans Portugaliæ laudatus. num. 15.

Pactio pro auferenda uel differenda Iuſtitia, includitur ſub pacto de obtinenda illa. num. 16.

Iuſta cur dicitur ſententia Iudicis iniuſta. num. 16.

14 IX. Not. quod prima prædictarum 16. actionum, ſcilicet pactio, colligitur ex illo uerbo [pactum] quæ eſt pactio de dando aliquid magnum uel paruum pro Iuſtitia ſiue gratia, pro ſe ſiue pro alio, in cauſis uel iudicijs, ſeu alias per literas Apoſtolicas, et quibuſcunque alijs modis apud ſedem Apſtolicam obtinenda. Ad cognoſcendum autem An iure naturali, uel diuino, aut humano antiquiore iſta Extrauag. prohibeatur, aduertendum eſt, quod illa poteſt fieri quatuor de cauſis. Prima, ad corrumpendũ Iudicem. Secunda, cauſa cõſeruandi eum in recto. Tertia, cauſa cõſequendi quod cupit, non cõſiderando an ſit rectum nec ne. Quarta, cauſa redimendi moleſtiã ſuper iure iam quæſito. Si fiat prima de cauſa in criminalibus, ex parte daturi eſt cõtra ius naturale, quia nititur inferre per ſe vel per aliũ nocumentũ iniuſtum perſonæ proximi, quod vetat illud prçceptũ Quintũ Decalogi Exod. xx. Non occides, iuxta declarationem eius poſitam à nobis poſt Thom. et alios in Manual. Confeſſ. c. xv. num 1. ſi autem id faciat animo flectẽdi ad iniuſte abſoluendũ, peccat contra VIII. præceptum, Non dices falſum teſtimonium Exod. xx. contra quod peccat omnis qui dicit mendacium per-

perniciosum, vel procurat vt alius id dicat, iuxta declarationem à nobis poſt alios poſitã in d. Man. cap. 18. n. 1. Iudex enim pronuncians quempiam eſſe abſoluendum, qui vere condemnandus eſt mentitur perniciosè, ſaltem contra Rèmpub. cuius intereſt vt crimina puniantur l. Ita vulneratus ff. ad l. Aquil. c. Vt famæ de ſent. excom. et etiã contra priuatũ accuſatoris vel denunciatoris, quando ex eo proueniret pœna talionis, vel damnum præmij alias quærendi, vel expenſarum, laborum, vel aliquid aliud. Si vero id faciat animo corrumpendi Iudicem, ſiue flectendi eum à recto, in Ciuilibus, peccat contra 7. præceptum. Non facies furtum Exod. xx. Contra quod peccat omnis, qui per ſe uel alium infert uel inferri procurat damnum proximo ſuo in rebus externis, iuxta declarationem à nobis poſt alios poſitam in d. Man. c. 17. num. 2. Et qui Iudicẽ nititur per pactionem dandi à recto flectere in Ciuilibus, ſiue ad male abſoluendum, ſiue ad male condemnandum, procurat inferre damnum proximo, actori uel reo, vt palam eſt. Cum igitur hæc tria præcepta Decalogi, contineant ius naturale per primum præſuppoſitum, notab. 8. conſequitur, eum qui dat aliquid Iudici ob primam cauſam id eſt ad corrumpendum eũ, ſiue in criminalibus, ſiue in Ciuilibus, tranſgredi ius naturale. Pactio vero facta ob cauſam ſecundam, ſcilicet vt Iudex rectam iuſtitiã faciat, vel citius quam aliâs faceret, ſine alius præiudicio, non eſt verè prohibita regulariter iure naturæ, quoad forum interius, nec quoad forum exterius, ſi de tali animi ſinceritate in eo conſtaret, quoniam id non eſt contra aliquod præceptum Decalogi, neque contra principia, neque contra conſequentia eorum neceſſaria, quæ tria, complectuntur

omnia iura naturalia, per d. primum præſuppoſitum, eſt autem præſumptiue contra ius naturale & humanum, nõ ſolum iſtius extrauag.ſed etiam contra antiquius,poſitum in l. 2. §. ſed ſi dedi ff. de cond. ob turp. cauſam; eò quòd præſumitur facere id cauſa corrumpendi, vt probatur ibidem in verbo [corrumpere videtur] adiuncta illa Theoria Bart. recept. in l.ſi is qui pro emptore ff. de vſucap.n.5. ſcilicet, quòd verbum (videtur) ſignificat fictionem, vel præſumptionem, et quia legi fundatæ in præſumptione cui veritas eſt contraria,non eſt locus in foro interiori,iuxta c. Humanæ 22. q. 5. & not.in c. Is qui, & c. Tua de ſponſalib. Conſequitur,non eſſe locum illi Iuri antiquo in foro interiori, in pactione hac de ſecunda cauſa facta,& cõſequenter nec iuri huius Extrauag. per ſecundum præſuppoſitũ,et latius per illationem 4.notab.3.n.5. Dixi[regulariter] quia ſecus eſſet de pactione dãdi aliquid pro iuſtitia facienda in ſpiritualibus, pro quibus acquirendis, etiamſi aliquo iure debita ſint,nullum pretiũ dari,nec vlla pactio quæ pretio æquipolleat, fieri poteſt: c.Quã pio 1.q.2.c.fin. de pact.& facta,eſt cõtra ius naturale cõtentũ in prædicto 7.præcepto, quatenus prohibet omnem iniuſtã vſurpationẽ, ſecundum Auguſtinũ in c. Pœnale 14.q. 5. qua ratione appellatur fur & raptor, qui per ſimoniam aliquid quærit c. Ordinationes 1. q. 1. Vnde gloſ. mem. in c. Vendentes 1. q.3.dixit eſſe ſimoniam,dare aliquid Iudici pro iuſtitia facienda circa ſpiritualia,intellige, quærenda,nam ſuper iure quæſito aliquando dari poſſe mox dicetur. Pactio autem facta ex tertia cauſa, ſcilicet: Ad perſuadendũ Iudici quod cupit, non conſiderando, an ſit iuſtũ nec ne, eſt prohibita iure naturali,quia non ſolum eſt contra ius naturale,

le velle quem accipere id quod ſcit eſſe alienum, ſed etiam velle abſolutè accipere pro ſuo, quod dubitat an ſit tale, abſque recto iudice vel conſultore, contra regulam de eligendo tutius in dubiis: iuxta c. Iuuenis de ſponſal. & c. Si quis autem de pœnit. diſt. 7. ubi nos late hoc tradimus, & qui paſciſcitur dare iudici aliquid, vt certam pro eo in re dubia ferat ſententiam, non cõſiderando an ſit iuſtum nec ne quod cupit, æquipollenter vult abſolute habere pro ſuo, illud de quo dubitat an ſit ſuum, & ſub Iudice lis eſt. Pactio vero facta ob quartã cauſam, videlicet: Ad redimẽdam vexationem, quam patitur ſuper iure iam quæſito, ve rè non eſt contra ius naturale, quia non eſt contra vllum præceptum Decalogi, nec principia, nec neceſſariò conſequentia eorum, ad quæ reducuntur omnia Iura naturalia per præſuppoſitum primum notat. 8. neque vere contra aliud humanum antiquum, Tum arg. c. Dilectus 1. de ſim. Tum quia conſeruatio ſui & ſuorum iure naturali eſt licita l. vt vim ff. de iuſt. & iur. & l. 1. & tot. tit. de furt. adiunc. cap. Olim & toto tit. de reſtit. ſpol. & c. Dilecto de ſent. excom. lib. 6. ex quibus ortum eſt illud Catonis: Rem tuam cuſtodi, vnde ſingulariter dixit Panor. ſup. citat. in 3. notab. in c. Cum ab omni de vit. & honeſt. Cler. n. 8. Quod qui dat aliquid Iudici, de cuius conſtantia in recto probabiliter dubitat, vt perſtet in ea, non peccat etiam in foro exteriori, ſi id in eo conſtaret, quod tamen arbitror limitandum eſſe, vt procedat, quando bona fide & iuſta ratione credit eſſe rectum, id in quo illam conſtantiam procurat, alias ſecus, quia in dubiis tutior pars eligẽda eſt per ſupradicta. Per cuius Panor. dicta ſignificatur, prædictam pactionem præſumendam eſſe contrariam iuri antiquo hu-

mano, de quo in d.l.2. de cond. ob turp. cau. imo & contrá ius naturale per prædicta, ſi nō cōſtaret de recta dantis intentione, & conſequenter dicendū eſt, eum qui facit pactionē prædictā ob prædictā quartā cauſam, verè in foro Conſcientiæ, non incurrere pœnas huius extrauag. præſumptiuè tamē ſic in foro exteriori, niſi probabiliter de illo in eo cōſtaret: & cōſequenter inferri poſſet ratio excuſandi ſaltē in foro conſcientiæ, à pœnis huius extrauag. eos, qui paciſcūtur, vel promittunt dare aliqua Iudicibus, vt decernāt aliqua, quorū iuſtitia & rectitudo ipſis eſt cōperta, quia hęc Extrauag. lata ad obſeruantiā Iuris naturalis & antiqui, nō vendicat ſibi locū in eis, quæ non includuntur in illis, per allata ſupra in ſecūdo præſuppoſito, ꝑ prædicta ī notab.3.

Addo prædictis primo, ꝙ hæc oīa dicta de pactione dādi aliquid Iudici ꝓ iuſtitia faciēda, etiā vēdicāt ſibi locū in pactione dādi aliquid alicui tertio, qui eā ſibi fieri ꝓcuret.

Addo ſecundo, ꝙ eadē omnia, quæ dicta ſunt de pactione dādi aliquid iudici, vel tertio, habeāt etiā locū in pactione dandi aliquid pro gratia inferiori Papa, potenti eam facere, vel tertio, vt eam procuret: & cōſequēter in paciſcēte dare aliquid Summo pœnitentiario, vrbis Vicario, aut alii potēti facere aliquā gratiā apud ſedē Apoſtolicā pro ea facienda, vel alicui tertio, vt ſibi vel alii eā ab illis procuret.

14 Ex quibus omnibus infertur primo, ꝙ paciſcēs aliquid dare Iudici, vt faciat aliquod arbitrariū, ad quod eum non obligat iuſtitia, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. quale eſt aliquādo dare uel non dare dilationem, & dare maiorē uel minorē, differre uel anticipare ſententiā diffinitiuā, uel interlocutoriā, deferre vel nō deferre appellationi, & deferēdo dare Apoſtolos citius vel tardius, intra menſem ad hoc

ſtatutum

ſtetutum in c. Ab eo de appell. lib.ſexto, & Reuerentiales vel refutatorios,mittere vel non mittere in Carcerem,extrahere vel non extrahere ex illo, prorogare vel non prorogare fatalia, vel terminos iam conſtitutos, & id genus alia,incurrere has pœnas; Quia licet forte negari poſſit,id dari pro iuſtitia facienda,quia eſt arbitrariũ,non tamen negari poteſt,quin detur ſaltem pro iuſtitia vel gratia facienda ab inferiore Papa, quod eſt ualde quotidianum.

Secundo, Quod non abs re repetiuimus ſuprà uerba illa [inferiore Papa] quia qui cum ipſo paciſceretur, vel aliquam aliã actionem hãc damnatam faceret,peccaret quidẽ,qua parte illa eſſet contra ius naturale,vel diuinũ,cui etiã Papa ſubeſt, ſed non quatenus eſſet cõtra ius ſolũ humanũ,ſed ſiue peccaret,ſiue nõ, minime incurreret pœnas huius extrauag. per ea quæ de committente ſimoniam cũ eo,diximus in Man. cap.23.n.108. in hæc verba: [De committente ſimoniã cum Papa dico primo,ſecũdum Thom. communier recept. 2.2.q.100.art.1. Papã poſſe committere ſimoniam prohibitam,quia ſimonia eſt, hoc eſt prohibitam iure diuino, quia ei ſubeſt c. Sunt quidam 25.q.1. Non autem ſimoniam quia prohibita eſt, ideſt prohibitam tantum iure humano,de quibus ſupra num. 110. quia non ſubeſt ei ſaltem quoad uim coactiuã l.princeps ff.de leg. cap. Propoſuit de conceſſ.præb.

Secundo,quod eadem ratione non poteſt efficere,quòd actus,qui iure diuino eſt ſimoniacus,non ſit talis.

Tertio,quod Papa nullã pœnam iure humano, ſtatutã cõtra ſimoniacos, etiã qui ſunt tales, iure diuino, incurrit, & ꝙ poteſt facere,ne alius eã incurrat,quia oĩs talis inducta eſt iure cui nõ ſubeſt ipſe,& põt alios eximere ꝑ prædicta.

Quarto,

Quarto, Quod authoritas eius eximit à pœnis ſimoniæ, omnes qui cum eo, vel cum cõſenſu eius faciunt actũ, qui alias eſſet ſimoniacus, eſto quod expreſſe eos non liberet, non facta differentia inter prædictas ſimonias, quia quoad pœnas, eadem ratio militat in vtraque, & ideo quicquid dicat Pan. in §. Qui vero c. Extirpandæ de præb. ſub fi. & Felyn. eum limitans in c. De cætero ſub fin. de re iud. Veritas habet, quod non eximit à culpa, ſed tantum à pœna ſimoniæ iure tantum humano prohibitæ: Tum per prædicta. Tum per l. Quidam ff. de re iud. l. Idem Vlpianus ff. de excuſat. tut. et eorum, quæ de certa ſcientia principis verius et communius dicuntur ab iis, quos latè citat Felyn. in c. Cum inter de except. Tum per ſtylum Curiæ, qui hoc ſeruat, vt ſatis teſtatur Caſſ. deciſ. 2. de ſimo. qui facit ius c. Quam graui de crim. falſ.] hæc ibi.

III. infertur, quòd proxime dicta procedunt in paciſcente cum ipſo Papa, ſeu de cõſenſu vel beneplacito eius, cum inferiori, ſecus tamen eſt de illo, qui paciſcitur cum alio inferiori eo, ſine conſenſu & beneplacito eius, etiamſi gratiam vel iuſtitiam obtinẽdam ipſa ſua ſanctitas facere deberet: Tum quia Papa non purgat ſordes, quas ignorat interuenire, arg. c. Poſtulaſti c. Super literis cum eis annotat. de reſcript. Tum quia bona pars cauſæ huius Extrauag. (vt fertur) fuerunt pactio, datio, & promiſſio dandi aliqua maxima aliquibus, qui per ſe vel per alios plurimũ apud ipſum valebant, ad obtinenda maxima dona gratiæ, vel iuſtitiæ, neſcientes, vel neſcire volentes id non licere, ſcio enim quoſdam viros inſignes, qui id à me ſcire voluerunt ante hanc extrauag. deſiiſſe lucrari multa centena ſcuta.

IIII. Iu-

IIII. Iuſtum locum ſe hic offerre ad diſputandum. An ſicut Papa circa ſpiritualia peccare poteſt, vt prædictum eſt, admittendo Simoniam iure naturali & diuino prohibitam, ſic etiam alii Monarchæ circa temporalia peccare poſſint indulgendo ſuis ſubditis immunitates, impunitates, prærogatiuas, & dona prodiga, & id genus alia, in damnum ſuæ Reipub. & aliorum ſubditorum, quibus exhauriunt, vel faciunt ne repleant ſuum ærarium bellis iuſtis, facinoribusque præclaris gerendis utile & neceſſarium, ne ſua Regna vltra ordinaria tributa, extraordinariis & inſolentibus indictionibus, & ſuperindictionibus opprimerentur? Sed neceſſitas quantocyus reſpondendi dubiis circa hanc Extrauagantem propoſitis, ab eo me auertit: quamuis nonnihil colligi poſſit e noſtro Manual. Confeſſ. c. 25. à num. 1. in 11. vbi poſt Thom. in lib. de Regim. Princip. de peccatis Regum agitur. Solum dicam meminiſſe me aliquando interrogatum, ab illo multis nominibus de nomine Chriſtiano benemerito, Sereniſſimoque Infante Portugaliæ Ludouico, reſpondere rem ſua pietate Chriſtiana dignam facturum, ſi ſuum animum in omnes iuuandos Regie propenſum, cohiberet à petendis à fratre ſuo Rege nulli pietate ſecundo, gratiis, pro ſibi ſe commendantibus etiam benemeritis, ne ſe Rex pientiſſimus per opera liberalitatis alioqui ſancta, ſed voluntaria, facultate opera iuſtitiæ neceſſaria in ære alieno ſoluendo exercendi, priuaret. Quem notiſſimum eſt poſtea, vno anno antequam vita defungeretur, magno ſummatum exemplo, bonam ſuæ (quæ maximi pretii erat) ſuppellectilis partem, quò ſua debita exolueret vendidiſſe, et familiã, quæ ſibi erat ampliſſima, in ordinem redegiſſe, & merito quidem, quia Iu-

ſtitiæ

ſtitiæ perinde liberalitas cedere debet, ac cedit Latonia Phœbo l. Mulier bona ff. de fur. dot. cap. Non eſt putanda prima q. prima c. Forte & c. Denique 14. q. 5.

16 V. Poſſe cuipiam uideri verum, illud Iohan. Mon. in d. Extrauag. in gloſſ. verb. [ſub generalibus] hanc Extrauag. non includere eum, qui aliquam iſtarum actionum faceret pro auferenda vel differenda Iuſtitia, quia illa includit eos tantum, qui eas faciunt pro Iuſtitia obtinenda, & is non uidetur dare pro illa obtinenda, ſed pro differenda vel auferenda quod eſt longe diuerſum, & a diuerſis non fit illatio, l. Papinianus exuli ff. de minor. & cap. Ad audientiam de Decim. maximè in pœnalibus, cap. Pœnæ de pœnit. diſt. prima, & l. ſi de Interpretatione ff. de poen. Sed nobis contrarium videtur verius: Tum quod non eſt veriſimile, Pontif. Maxx. & æquiſſimos, voluiſſe minus punire illos, qui dant uel promittunt pro ſententia iniuſta, qualis eſt, qua iniuſtè aufertur vel differtur uera iuſtitia, quã eos, qui dant pro ſententia iuſta conſequenda, pro qua tamen, ſaltem interdum incurruntur, ut prædictum eſt: & mens eſt potius attendenda quam verba, c. Marchion 1. q. 1. l. Cum pater §. dulciſſimis de leg. ſecundo. Tum, quod obtinere, vt differatur vel auferatur iuſtitia vnius, eſt obtinere iuſtitiam ſaltem in aliquo pro altero, vt palam eſt: Tum, quia non ſolum ſententia æqua, appellatur ius vel iuſtitia, ſed etiam iniqua; l. Ius pluribus modis dicitur ff. de Iuſtit. & Iur. ibi: [Prætor quoque Ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit, relatione ſcilicet facta, non ad id, quod Prætor ita fecit, ſed quod Prætorem facere conuenit,] Quod etiam expreſſit Thom. 2. 2. q. 57. art. 1. ad primum, & facit l. Res Iudicata pro veritate habetur. ff. de Reg. Iur.

Tum

Tum denique,quod verbum [Iuſtitia] in hac Extrauagante poſitum, non accipitur pro iuſtitia, vt eſt virtus, ſecundum eundẽ Thom.q.ſeq.58.art.3. neque pro eius obiecto,quod eſt iuſtum, ſeu Ius, ſecundum eundem in d. q.57. art.1. ſed pro Iudicio, quod eſt actus iuſtitiæ, quo Iudex reddit Ius, de quo per eundem ibidem q.60. art.1.& ita pro ſententia diffinitiua, vel interlocutoria, qua Iudex decernit aliquid eſſe iuſtum, ſiue benè ſiue malè, quia illa eſt iuſta, vel præſumitur talis, donec iuſtè reuocetur, ſecundũ omnes in Rubric.de Appellat.per quod,argumentum prædicti Io. Mon. palam ſoluitur.

VI. Quod ſolum, & ſemper ob huiuſmodi pactiones incurruntur hæ pœnæ, quando illæ ſunt illicitæ, et peccata mortifera, per ea quæ in notab. x1. de promiſſione dicemus.

Hæc de pactione, quæ eſt actio prima hic punitarum, per quæ conſtat ex quo verbo colligatur, quo iure prohibeatur, et quomodo ſit intelligenda, quòd dicere promiſeramus,quæ eadem ſeruient ad declarandas alias.

SUMMARIUM.

Peccatum ne ſit mortiferum, facit paruitas in omni materia. num. 17.

Pactio licita non meretur has pœnas,nec illicita uenialiter tantum, nec mortifera ob ſolam intentionem tantum,ſi facta ſit de re adeo parua, quæ non ſolet mouere notabiliter recipientem. num.17.

Simonia mortifera poteſt eſſe ſecundum intentionem,

H datio

datio rei minimæ, licet non præſumatur talis. n.17.
Intellectus cap. etſi quæſtiones de Simon. num.17.

17 X. Not. ibi (paruum uel magnum) quod pœnæ huius extrauag. incurruntur etiam per paruæ rei promiſſionem, dationem. acceptationem, & receptionem. Quod confirmatur per cap. fin. 14. q. 6. & cap. De appellationibus de appellat & per alia, per quæ concludit ibi regulariter Decius: Eandem rationem habendam eſſe de modicis, quæ de magnis, præſertim cum ponuntur ſub conditione, vel pro forma ſaltem ſubſtantiali, iuxta c. primum de Baptiſm. vel adddendo uerbum [aliquid] per gloſ. ſing. in Clem. prima verbo [aliqua parte] de for. compet. quam ipſe non citat, & in hac Extrauag. ponuntur ſub conditione, & cum adiectione verbi [quod] pro [aliquid] ibi [ſiue quid] Contra quod facit tamen Primo, quod paruitas rei in omni materia excuſat a mortali peccato, & a reſtitutione, ſecundum Thom. 1. 2. q. 88. art. 5. & 6. & 2. 2. q. 59. art. 4. & q. 66. art. ſexto, traditur in Manual. Confeſſ. c. 11. n. 4. ubi Typographi uitio citatur Thom. 2. ſecundæ q. 3. art. 5. pro q. 66. art. 6. & q. 58. art. 3. pro q. 59. art. 4. pro quo uidetur tex. in cap. Vnum §. fin. 25. diſt. & quod in notab. 3. & 9. concluſum eſt ſupra, non incurrere quem has pœnas pro actione, quæ iure antiquiori hac Extrauag. non ſit peccatum mortiferum.

Secundo, facit cap. Etſi quæſtiones de Simon. quatenus probat modicam rem non Inducere Simoniam, & alia Iura, quæ habent, de modicis non eſſe curandum, ut l. Scio ff. de reſtitut. in integr. c. Re uera de Conſecr. diſt. 2. & citat. per gloſſ. ibi & Dec. poſt alios ubi ſupra, Concludens hoc

eſſe

eſſe verum, ſaltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio in paruis, quæ in magnis; Et conſtat hãc Extrauag. continere pœnas extraordinarias, & in materia eius non militare eandem rationem in paruis, quæ in magni: Ratio enim eius & cauſa finalis, eſt impeditio uel euitatio corruptionis Iudicũ, uel Authorum gratiarum, qui non ita corrumpuntur per parua, ac per magna, ut habet d.c. Etſi quæſtiones, & ne ſententiæ & gratiæ fiant Væna-les, quales per parua non fiunt, quia non recipiuntur in pretium, eſtò recipiantur in alicuius amicitiæ uel gratitudinis ſignum.

Tertio, Quod Author eius fecit hanc ſanctionem adeo pœnalem, contra ea quæ ipſe appellat peſſima & ſcelera ibi [hoc ſcelus] & ibi [peſſima] & paruæ rei datio uel receptio, eſto interdum ſit mala uenialiter, tamen uon eſt peſſima, nec ſcelus, imo aliquando eſt bona, ut habet prædictum c. Etſi quæſtiones.

Quarto, Quod maior excommunicatio & Anathematizatio, quæ hic fertur nõ debet ferri niſi pro peccato mortali c. Nemo & c. Nullus 11. q. 3.

Per quæ omnia arbitror non comprehendi in hac Extrauag. dationem rei paruæ, quæ ante hanc extrauag. non erat mala mortifere, per primum huius partis fundamentum, & hunc textum intelligendum de re parua, ſed non adeo ut eius datio, uel receptio, non eſſet ante hanc Extrauag. mortifera. Nec videtur ſufficere quod ſit mortifera ſecundum ſolam intentionem, niſi etiam ſit ſecundum rem, ita vt ea ſit tanta, quę notabiliter moueat, vel probabiliter præſumatur motura & flexura a recto recipientem: Nam datio minimæ rei, quæ creditur non motura Iudicẽ,

uel Authorem gratiæ à recto, non meretur has pœnas: Quia in ea ceſſat cauſa finalis huius Extrauag. arg. d. c. Etſi quæſtiones, & tamen ſi fiat pro pretio gratiæ vel Iuſtitiæ, animo eam emendi uel uendendi, etiam ante hanc Extrauag. erat ex parte intentionis mortifera, ſicut datio & receptio etiam minimæ rei, pro pretio cuiuſque rei ſpiritualis: per definitionem Simoniæ poſitam a gloſſ. 1. q. 1. in ſumma, & declaratam à nobis poſt alios in Manual. Confeſſar. c. 23. num. 100. in cuius fine hoc ex ea infertur: Non obſtante d. c. Etſi quæſtiones, quia illud ſolum habet, rei modicę dationem non eſſe interpretandam, ſeu præſumendam in foro exteriori ex parte rei Simoniacã. Quid autem dicatur adeo magnum uel paruum, ut eius pactio has pœnas mereatur: iudicio boni viri eſt definiendũ, arg. l. primæ ff. de iur. delib. ad quod bene arbitrandũ, facit multum d. c. Etſi quæſtiones, quatenus habet, illud Eſaiæ 33. relat. in c. Sunt nonnulli 1. q. 1 [Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere] intelligendum de tali, quod accipientis animum allicere, vel peruertere ſolet. Nec puto ſufficere in hac materia magnitudinem illam, quæ ſufficeret ut ſi mortale, quæ quanta ad id debeat eſſe, dixi ſuimus diffinire altius aliis, in Comment. d. cap. fin. 14. q. 6. & in Manual. Confeſſ. cap. 17. num. 3. tales enim perſonæ, & tali loco & tempore, poſſent eſſe dans & recipiens, ut datio unius equi non diceretur rei tam magnæ, quantam hæ pœnæ requirunt: per d. cap. Etſi quæſtiones, ſufficeret tamen ad conſtituendum furtum eius mortale, per ibi dicta.

SUMMARIUM.

Promiſsio de dando pro iuſtitia etc. regulanda, ut pactio:

ctio: & ita nec licita, nec illicita uenialiter tantum, neq; mortifera ſecundum intentionem tantum, meretur has pœnas. num. 18.

Promiſſio generalis gratitudinis Antidoralis, nō addēs vllā obligationē ciuilē, non meretur has pœnas. n. 18.

Obligatio ad Antidora, lege naturæ ineſt beneficiario erga benefacientem. num. 18.

Promiſsio gratitudinis eo tantū modo, quo ineſt, expreſſa, et ita hijs uerbis facta, nō includitur hic. n. 19.

Lex debet eſſe poſsibilis moraliter, & conformis conſuetudini, pijs & eruditis probatæ. num. 19.

Promiſsio ad complacētiā, non obligat, cū exēplis. n. 20.

Promiſsio vel pactio dandi tacita ſufficit, ſed non ſola intentio promittendi vel paciſcendi, non facta promiſsione vel pactione, expreſſa uel tacita. num. 20.

18 XI. Not. Secundam prædictarū actionū hic punitarū, quæ eſt promiſſio prædictæ pactioni cōformis, uidelicet, de dando aliquid magnū vel paruū, pro iuſtitia, ſiue gratia, ſiue pro ſe, ſiue pro alio &c. obtinenda: Circa quā dico primo, Quod colligitur ex uerbo [promitterent] ſecundo, quod fieri poteſt ob eaſdem 4. cauſas, ob quas prædictam, ſcilicet pactionem fieri contingit, & quod eiſdem caſibus eſt prohibita iure naturali uel humano huius extrauag. uel humano etiam antiquiore, quibus prædicta pactio: tertio, quòd eſt regulanda eodē modo quo illa.

Ex quo ſequit̃ primo, qđ Extrau. hæc nō habet locū in ꝓmiſſione, q̃ nō eſt ꝓhibita, neq; peccatū iure nāli, vel diuino, uel iure aliquo humano antiquiore, ꝑ ſecūdū prȩſuppo

ſitum

ſitum notab.8. & quartam illationem notab.3.imo nec mea ſententia,in promiſſione,quæ tantum venialiter eſſet illicita, propter paruum exceſſum promiſſionis licitæ, neque in mortifera ſecundum intentionem tantum: iuxta dicta ſupra notab.10.maxime iuxta illud, quod excommunicatio maior,quæ per hanc Extrauag. fertur, non eſt ferenda niſi pro peccato mortali: cap. Nemo & cap. Nullus 11.q.3. præſertim aliis tam grauibus pœnis comitata, & cauſa finalis Authoris ceſſare videtur in mortifera ſecundum intentionem tantum.

Secundo,quod non eſt ei locus in promiſſione gratitudinis iure naturæ debitæ, uerbis uel ſcriptis generalibus, modo eodem quo ineſt, expreſſa, ſine vllo augmento ſaltem notabili,quo obligatio Antidoralis trãſeat in Ciuilẽ, quia illa antea nõ erat illicita,quoniã expreſſio eius, q̃ tacite ineſt,eo tantum modo quo ineſt,non ſacit illicitam rem alioqui licitam; tex. & gloſ. in c. Significaſti de elect. & c. Ad audientiam in ſecundo cum gloſſa vbi id Felyn.cõfirmat,de Reſcript.& l.3.ff.de leg.primo,vbi poſt alios Iaſon. At tacite & naturaliter,ſiue iure naturali gratitudinis,intelligitur obligatus beneficiarius ad antidora, & ad habendã, agendam, & oportuno loco & tempore referendam gratiam, iuxta illam legem naturalem: Benefacienti benefaciendum eſt l. ſi non ſortem §. libertus iunct. gloſ. verb. [naturaliter] ff.de cond.ind.l. ſed etſi §.cõſuluit ff. de petit. hæred.c. Cum in officiis de teſtam. tradit Thom. ab omnibus recept. poſt Senecam 2. ſecundæ q. 106.art. 3. Ergo expreſſio illius obligationis ad antidora tacite inhærentis,nõ prębiudicabat antea,& ita non erat illicita iure naturali,vel diuino, & conſequenter ante hanc Extrauag. licebat, nec

per

per eam eſt facta illicita, quia hæc extrauag. non efficit illicitas promiſſiones, quæ antea licebant, ſed punit eas, quæ etiam antea iure naturali, diuino, vel humano antiquiore erant illicitæ, & manebant impunitæ, eò quòd cum non deducerentur in iudicium, non puniebantur per iudices, & ipſo iure nullæ pœnæ incurrebãtur: nam (vt ſupra in prin. not. 8. & latius in fin. not. 3. diximus) hæc ædita eſt ad inducendam vel conſeruandam obſeruantiam legum ſe antiquiorum, & eſt regulanda ſecundum terminos earum.

19 Non obſtat hæc Extrauag. quatenus punit promiſſionem factam verbis generalibus, & plene non expreſſis: Quia intelligenda eſt tantum de talibus verbis generalibus, quibus illa obligatio antidoralis, aliter quàm ineſt, cum aliquo Ciuilis obligationis augmento exprimitur. Ex quo ſubinfertur, non incurſurum has pœnas, qui offerret gratiam his verbis [non ero tibi ingratus] licet contra ſentiat prædictus Io. Mon. in d. glos. verb. [ſub generalibus] imo neque qui diceret, [ero tibi adeo gratus, ac virtutis ſtudioſus vel virtuoſus debet eſſe benefacienti iure naturali, nõ me obligando tamen ad plus quam illud me obligat.]

Tertio, quòd etiam nunc licitum eſt orare Papam, vt illam, aut illam gratiam facere dignetur, & Cardinales, & alios ei acceptos, vt illam, aut illam gratiam dignentur ſibi vel alicui alii impetrare, rogare item Iudicem, vt hanc vel illam ſententiam iuſtam pro ſe aut alio proferat, & ꝙ illum, vel illum quoad ſuam iuſtitiam commendatum habeat, vel quòd non grauet eum, offerendo gratitudinem his vel ſimilibus verbis, [ero vel is, pro quo rogo, erit T. S. uel T. D. vel tibi gratus, vel reddemus vicem,]

gratias

gratias habebo & agam,& loco,& tempore oportuno referam,uel ille referet,uel erimus tantæ gratitudinis, quòd non pœnitebit te huiuſmodi gratiam feciſſe.] Tum, quia id,attento iure naturali,diuino,& humano,ſcripto, & non ſcripto,uſque ad hanc Extrauag.licitum,imo honeſtum,& Vrbanum, ſiue Curiale erat: & (ut prædiximus) hæc Extrauag. non intendit facere de licitis illicita, ſed de illicitis impunitis,punita. Tum,quia impoſſibile morale eſt,a precibus, ſubmiſſo,modeſto, Vrbano,& efficaci animo faciendis,eiuſmodi oblationes & promiſſiones generales ſeparare, & lex debet eſſe moraliter poſſibilis: cap. Erit autem lex 4.diſt. quòd declarat præ aliis Thom. 2. ſecundæ q.95. art.3. Tum, quia dicere non eſſe hòc licitum, eſſet claudere ianuam omnium ordinum hominũ precibus, ad omnes omnium ordinum Iudices & Principes,imo & minores faciendis, quòd eſt abſurdum,& ita non dicendum: l.Nam quòd abſurdum ff. de op. lib.c.Dudum de præb, lib.ſexto. Nam & Hælizæus Sunamiti preces ad Regem faciendas promiſit. Reg.4. cap.4. Tum, quia apud omnes ſummates, & infimates,& mediocres, tam in Curia quam ubique gentium & terrarum,ſunt in uſu quotidiano ab omnibus piis & doctis approbato, & ita licitæ: c. Quo iure 8.diſt. & c. Quiſquis 41. diſt. & lex non debet fieri contraria tali cõſuetudini, ſecundum Iſidorum in d. c. Erit autem,declaratum per Thom. ubi ſupra, & conſequenter à fortiori,facta generaliter, eſt intelligenda in dubio,ſecundum eiuſmodi conſuetudinem: arg.c. Cum dilectus de conſuet. & l. Minimè ff. de legib.

10 Quarto, quòd licet etiam nunc pro iuſtitia uel gratia facere promiſſionem ad ſolam complacentiam ex vrbanitate

tate generalibus verbis, ſine animo ſe ad aliquid ſpeciale ciuiliter obligandi, quia per id nihil adiicit obligationi antidorali, nam talia uerba generalia nihilo plus obligant, quam ſi non proferrentur, c. Cum ueniſſent de inſtit. quatenus ſingulariter probat, nil obligaſſe quendam Archidiaconum Archiepiſcopo ſuo dicentem, quòd de omnibus reditibus ſui Archidiaconatus, poſſet diſponere, prout uellet, ex quo notant ibi Io. And. Card. & Panor. quòd verba generalia, dicta ad complacendum alteri, non obligant: In quod putatur textus ille ſingularis à multis, & in hiis à Panor. ibid. à Felyn. in c. Cum iuramento de homicid. à Iaſon. in l. Ita ſtipulatus col. 3. ff. de verb. oblig. In quod etiam facit lex vlt. ff. de teſtam. quatenus probat ſecundum Bart. uerba iactantiæ non obligare, faciunt etiam l. ſi cui ff. de ſeruitut. & l. antiquitas C. de vſufruc. quatenus probant uerba ciuiliter & Curialiter eſſe intelligenda, & non ruſticè aut rigorosè, facit etiam gloſ. ſing. iunct. tex. in l. 2. C. in quibus cauſis col. cenſ. lib. 11. quæ habet, paſſim amicos amicis dicere verba illa generalia: [Tuus ſum, & in omnibus tuum me eſſe recognoſco,] & propter ea non obligari plus, quàm illis non expreſſis obligarentur: Nam & reſpondens ſtipulanti aliquid; promitto illud, & quicquid uolueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obligatur, quã ad expreſſum, ut poſt Alex. tradit ubi ſupra Iaſon.

Quinto denique, quod ſolum & ſemper incurrit quis pœnas huius extrauag. ob promiſſionem factam pro iuſtitia uel gratia obtinenda, quando illa eſt illicita mortaliter, non ſolum ſecundum intentionem tantum, ſed etiam ſecundum rem promiſſam, Iure naturali uel humano antiquiore iſta: Et conſequenter non incurrentur ob promiſ-

ſionem licitam qua multi Religioſi, & pauperiores promittunt ſuas ad Deum & ſanctos preces, pro his quos ſuper eis rogant, neque ob obligationem reſtrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit ſe gratum fore, vt decet eſſe pro qualitate ſua, ut Regem ſi Rex, nobilem ſi nobilis, ciuem ſi ciuis, Religioſum ſi Religioſus. Neque etiam ob promiſſionem quæ eſſet ueniale tantum peccatũ ob paruitatem rei promiſſæ, vel ob paruum augmentum adiectum obligationi antidorali: vel mortiferum ſecundũ intentionem tantum, eo quod res tam parua non ſolet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quam debeat, id quod rogatur; Quoniã tales promiſſiones ſunt uenialia peccata tantum, uel non mouẽtia notabiliter recipientem. Habent autem locum non ſolum in promiſſione expreſſa, ſed etiam tacita, quia etiam tacitæ promiſſiones & conuentiones fiunt: l. Labeo, & l. Item quia ff. de pact. vnde præfatus Iohan. Monach. dixit in dicta gloſſa verb. (generalibus) incurrere illum, qui verbo non promittit, ſed facto deponit dandum Iudici, vel rogat, non ſolitus rogare niſi munitus, quia, vt ait Gregor. citatus ab eo: facta loquuntur, arg. cap. Cauete 2. 2. q. 5. & plus exprimitur facto quam verbo: l. Si tamen §. primo ff. de edil. edict. & plus eſt appellare facto quam verbo c. Dilecti de appellat. Vnde nuper reſpondimus incurriſſe Simoniam qui Vicario generali dedit 20. Scuta, animo alliciendi eum ad conferendum ſibi beneficium maius de duobus, quorum alterum ſibi per concurſum debebatur, dicens ſe illa dare ut collationem accelleraret, & ille contulit ſibi maius, ſi modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætuliſſet; Nã illud factum tacitè id loquebatur, & dare quicquam temporale

porale pro adeptione beneficii, etiam alias debiti, Simonia eſt: iuxta text. iunct. gloſ. ſingulari in verbo [iuſtitiam] c. Vendentes prima q. 3. Non tamen ſufficeret, vt etiã vterque id mente gereret, vt idem ibidem ait, quia hęc lex tam pœnalis & dura, non eſt extendenda argum. cap. Pœnæ de Pœnit. diſtinct. prima. Quod licet verum ſit quo ad promittentem, non eſt tamen quoad dantem intentione principali corrupta, vt dicetur infra notab. 21. num. 29.

SVMMARIVM.

Promiſsionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tãtum, non meretur has pœnas, niſi fiat in finem ſe uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Actus nullus eſt ſimul bonus & malus etiam diuerſa ratione, licet quis poſsit recte de eodem diuerſa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Datio omnis ex promiſsione uel pactione illicita, etiam poſt obtentam iuſtitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.

Receptio facta ex promiſsione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Actio nulla quæ principaliter non fit pro obtinenda iuſtitia vel gratia, hic punitur; & ita eximitur datio ſalarij uel honorarij dati Aſſeſſori, Aduocato, Notario, Procuratori, & ſimilibus. num. 23.

Datum pro iniuſta ſententia uel gratia dicitur datum pro iuſtitia uel gratia. num. 23.

Actiones promittendi, dandi, &c. factæ pro alijs, ita

nocent, ac facta pro ſeipſis. num.24.

Promiſsioni de dando et dationi, an æquetur in hoc promiſsio de faciendo, & eius impletio? num. 24.

Carolus V. cum filio ſuo Philippo Secundo, et Iohannes Tertius Rex Luſitaniæ, de abſtinētia a Iuſtitiæ impedimentis laudati, & imitatione digni. num. 24.

Preces pro pretio raro fieri, et ita rarius quam quidam putant Simoniam & has pœnas inducere, quod Confeßarijs notandum. num. 24.

Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impures, in hoc pares. num. 25.

21 XII. Not. tertiam actionem hic punitarum, quæ eſt acceptatio promiſſionis. De qua primum dico, eam colligi ex illis uerbis [promiſſionem reciperent.]

Secundo, quòd ad cognoſcendum quando eſt bona, quando mala iure naturali, diuino, uel humano antiquiore iſta Extrauag. eſt conſiderandum, quod poteſt fieri ob eaſdē 4. cauſas, ob quas diximus ſupra notab. 9. n. 13. pactionem fieri poſſe, & ob quas cauſas illa eſt iudicāda mala uel bona; ob eaſdem eſt etiam hæc iudicanda, ſicut de promiſſione dictum eſt not. præced.

Tertio, quòd eſt intelligenda de acceptatione illicita, & mortifere mala, qualis eſt acceptatio promiſſionis illicitæ, & mortiferæ, quatenus eſt talis, & etiā acceptatio promiſſionis tantum uenialiter malę, & etiam licitæ, ad finem tamen mortiferū, ſeſe uel aliū mortifere corrumpendi: Vnde arbitror nō incurſurū has pœnas Iudicē, qui promittenti ſe

uiſe gratum fore, vel daturũ tot ſcuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretij, reſponderet: Ego accepto tuam promiſsionẽ, quatenus eſt generalis et licita, ſed quatenus eſt ſpecialis & illicita, renuo illam. Et contra puto incurſurum eas Iudicem, qui acceptaret promiſſionẽ ſolũ generaliter & licite factã, ad finẽ corrumpendi ſuum animũ, & deuiãdi à recto, ob ſpem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile: Quia contextus huius Extrauag. punit acceptationẽ promiſſionis malam, & nõ bonam, per illat. 4. not. 3. & per præſuppoſitum ſecundum notab. 8. Et poteſt eſſe bona acceptatio promiſſionis iniuſtæ, qua parte eſt iuſta, & poteſt eſſe mala acceptatio promiſſionis bonæ, in malum finem, licet enim eadem actio non poteſt eſſe bona, & mala ſimul, ſecundum Thom. receptum communiter in 2. ſent. diſt. 40. q. 1. art. 4. & relatum à nobis in Manuali præludio 7. n. 22. poteſt tamen eadem actio iuſtè placere vni, qua parte eſt bona, & ſimul eidem diſplicere, qua parte eſt mala: vt Paſſio Chriſti, qua parte fuit actio Iudæorum, valdè nobis diſplicet, qua vero parte fuit ſatisfactio pro peccatis noſtris, applicata per ſacramenta, plurimum placet, iuxta illud relat. à gloſ. in c. 1. de conſecr. Eccl. vel alt. lib. ſexto. [Actio diſplicuit, paſſio grata fuit,] & mors iuſti placet, quatenus eſt medium tranſitus eius ad gloriam, & diſplicet quatenus eius nos conſuetudine priuat; & alia exempla quotidiana tradita à nobis in Comment. cap. Cum miniſter 23. q. 5. num. 37. & ſeq.

Quarto, q sicut per pactionẽ, & promiſſionẽ mortiferè illicitas, incurruntur hæ pœnæ, nõ ſecuta traditione rei pmiſſæ, vel pactæ, ita etiam incurruntur per acceptationem

malam

malam promiſſionis, etiamſi non accipiatur promiſſum, per dicta ſupra notab.8 num.11.

Ex quo infertur, magnopere cauere debere Iudices, nè vllam promiſſionem generalem, quorumuis, ſummatis vel infimatis acceptent, in finem deuiandi à recto, ut eis placeant, ſpe alicuius rei notabilis eis ob id obueniendæ, quæ autem ſit talis dictum eſt ſupra not. x.

22 XIII. nota quartam actionem hic punitam, quæ eſt datio alicuius rei ex pacto, vel ex promiſſione, etiam generalibus verbis facta, præcedente, pro obtinenda iuſtitia vel gratia &c. Circa quam dico primum, eam colligi ex illis verbis [aut ex pacto &c. vſque ad verbum darent.]

Secundo, quòd eſt intelligenda tantum de datione procedente ex pactione, vel promiſſione mala, non venialiter tantum, ſed etiam mortiferè, ſi fiat poſt obtentam iuſtitiã, vel gratiam, nam antea facta nocebit, etiamſi fiat, ex promiſſione generali licita, quia etiam facta ſine vlla promiſſione præcedẽte, noceret, quia eſſet actio 8. de qua notab. 21. Quæ autem promiſſiones ſint licitæ vel illicitæ dictum eſt ſupra notab.9. & 11.

Tertio, quòd datio, de qua in hac clauſula, reſtringitur ad dationem factã ad implendam pactionem vel promiſſionem præcedentem, & ita non includit dationem factam alia de cauſa: Quia lex pœnalis nõ eſt extendenda de vno ad aliud: cap. Pœnæ de pœnit. diſt. prima, de alia verò infra dicetur. notab.21.

XIIII. nota quintam actionem hic punitam, quæ eſt receptio virtute pactionis, vel promiſſionis præcedentis. De qua dico primo, quòd colligitur ex eiſdem uerbis ex quibus quarta, adiuncto verbo [reciperent] quòd illa ſequitur.

Secundo,

Secundo, quòd eſt intelligenda, & reſtringenda ſicut præcedens, & ita quòd non includit receptionem abſolute, uel alia de cauſa factã, de qua mox dicetur. d. notab. 21.

13 XV. nota ibi [pro iuſtitia uel gratia] quòd nulla actio prædictarum 16. eſt digna pœnis huius Extrauag. niſi fiat pro iuſtitia vel gratia obtinenda. Ex quo ſequitur, quòd ſi fiat ſaltem principaliter pro alia cauſa, non meretur illas, quæ eſt germana ratio, cur per dationem, vel receptionem ſalarii, debiti Notario, vel Aduocato, non incurruntur prædictæ pœnæ, vt dicetur infra notab. 21. & eadem ratione eſt idem dicendum de datione ſalarii Aſſeſſoris, de quo in c. Statutum §. Aſſeſſorem de Reſcrip. 1. lib. ſexto, & de ſalario, ſeu recompẽſa operarum, debita teſti, quæ licita eſt, ſecundum Panor. Imol. & Felyn. in cap. primo, de teſtib. quòd vetat ei dari aliud pretium, Idem de datione iurium debitorum Nuncio, Iudici, vel aliis perſonis, quia non dantur hæc principaliter pro iuſtitia obtinenda, nec tanquam pro mediis ad illam obtinendam, ſed tanquam lege, conſuetudine, vel ſtylo debita: Intelligitur autem dari pro iuſtitia, non ſolum, quòd datur pro ſententia iuſta, qua vera iuſtitia fit, ſed etiam, imo magis quòd datur pro ſententia iniuſta, uel etiam nulla, qua fit præſumpta tantum, & non uera iuſtitia: & quòd datur pro iuſtitia auferenda, vel differenda, per ea quæ dicta ſunt contra Io. Mon. not. 9. Corol. quinto. Pro gratia item intelligitur dari, etiam id quòd daretur Iudici, vt faciat aliquid arbitrarium, quod poteſt, ſed non tenetur facere, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. vt dictum eſt in d. notab. 9. Coroll. primo.

14 XVI. nota ibi [pro ſe, vel pro alio] quòd datio, vel receptio alicuius rei, pro gratia, vel iuſtitia faciẽda alii quàm

dánti

danti vel recipienti, eſt æque mala, ac datio vel receptio vt danti fiat, et conſequenter vbique terrarum et gentium mala, et facta apud ſed. Apoſtolicam, digna pœnis huius extrauag.

Ex quo infertur, ſępè grauèq; peccari præſertim à maioribus et ditioribus, aliis ſplendidè conuiuantibus cũ Iudicibus, aliis Xenia et donaria inſolita eis mittentibus; aliis hæc et illa, et interdum maria et montes eiſdem promittentibus, aliis hæc et illa facientibus, aliis etiam contrahẽtibus cũ eis, vel procurantibus cum eis vel ſuis affinitates, aliis obnixis precibus, quæ magno pretio æquipollent, eos flagitantibus, quò, ſuis cognatis, amicis, vel clientibus coram eis litigantibus, iuſtè vel iniuſtè faueant, non curãtibus, An ob id corrumpantur nec ne, imò id, quatenus id ſuo propoſito conuenit, cupientibus: A quo vitio fide digniſſimo teſtimonio accepimus, Carolum illum V. multis nominibus magnũ (quem filius eius Philippus Secundus Rex noſter Catholiciſſimus in co imitatur) tantũ abſtinuiſſe vt epiſtolas etiam à familiaribus ſuis ad Iudices ſuarum cauſarum petitas et flagitatas pernegaret, etiam non continentes aliud, quam vt rectam iuſtitiam eis facerent, ea cauſa reddita, quòd Iudex per huiuſmodi epiſtolã ſibi ſcriptã, concepturus eſſet gratũ fore maieſtati ſuæ, vt victor euaderet is, pro quo ſcribebat, Quod ipſum ſcio ſolitum fuiſſe facere, propagatorem illum Chriſtianæ fidei ampliſſimum, Ioannem Tertium Chriſtianiſſimæ Luſitaniæ Regem, cum primis omnium quos habuit Hiſpania Pientiſſimum, quamquam vter eorum alteri fuerit exemplo, neſcio. Quos vtinam omnes purpurati patres, Monarcharum legati, cæterique primores et ditiores vrbis

ſemper

ſemper imitarentur, conſiderantes nonnunquam preces pro pretio & dari, & accipi, iuxta mentem gloſ. Innoc. & Anton. in cap. Tuam de ætat. & qualit. & iuxta late tradita per Ripam & citatos ab illo in cap. cum M. not. 23. de conſtit. quæ tamen quoad aliqua, ſunt dolanda & declaranda per reſolutionem, quam nos poſt Thom. Innoc. & Caietan. tradimus in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 101. viua ratione aſſerentes nunquã preces, quatenus ſunt tales, æquipollere pretio, neque, quicquid illi dicant, inducere Simoniam, niſi cum fiunt vel accipiuntur (quod rarò ſit) pro pretio, vt ibi declaratur: Quæ Confeſſarios admoneo, ne legendo prędictum Franciſcum à Ripa, & alios ab ipſo citatos, omnibus pœnitentibus, qui precantur pro iuſtitia, uel gratia, ingerant ſcrupulos peccati præſertim mortalis contra hanc Extrauag. & leges Simoniæ; Non enim peccant ſaltem mortaliter, contra eam, neque ſimoniam admittunt, niſi ad ſummum cum id facientes, probabiliter præſumunt, vel (attentis circunſtantiis perſonarum, locorum, & temporum) præſumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas à recto & iuſtitia neceſſariis deflexuros.

25 An autem ſic mortaliter peccando deprecantes, & ſupradicta facientes apud Sed. Apoſtolicam, incurrant pœnas huius extrauag. pendere videtur ab illa quæſtione. An promittentes facere, & facientes includantur in ea, ſicut promittentes dare & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia eſt ſtipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in una, habent locum in altera: Nam obligatus ad dandum regulariter cogitur pręciſè ad illud, & non liberatur ſoluendo

K interreſſe

intereſſe, obligatus autem ad faciendum imò ad tradendũ non item, quia ſuccedit obligatio ad intereſſe, ut notat. per Bart. in l. ſtipulationes non diuiduntur oppo. 10. de verb. oblig. & in l. vnic. C. de ſent. quæ pro eo quòd intereſt &c. & vtrobique, & alibi ſæpè per omnes; per illas leges, & l. vbi autem §. fin. ff. de verb. oblig. et l. ſi quis ab alio ſub fin. ff. de re iud. & alia multa, ſed contrarium videtur verius: Tum quia contextus eius generaliter diſponit de paciſcente & promittente, & de promiſſionem acceptante, et de paruo et magno promiſſo vel dato, & de dante, & recipiente aliquid: Et negari non poteſt eum qui promittit facere domum vel ſtatuam, ire Romam, Toletum, Lutetiam, uel Antuerpiam, ſcribere librum, operas ſuas menſtruas vel annuas, et alia ſimilia, promittere aliquid non ſolùm paruum, ſed & magnum, Tum, quòd licet quoad aliqua differant obligatio dandi et faciendi, vt argumentum oppoſitum probat, non tamen quoad hoc, quòd altera contineat rem æſtimabilem, altera non, quia vtraque interdùm continet rem etiam æſtimabilem, ut promiſſio dandi vel faciendi domum, et interdum inæſtimabilem, ut promiſſio precandi Deum, uel curandi, ut alii precentur, aut diligendi et curandi vt ab aliis diligatur: Tum ꝙ ratio, et cauſa finalis vitandi corruptionem Iudicũ et Authorum gratiæ, et vitandi emptionem et uenditionem eorum, quæ non ſunt vænalia, militat in vtraque, ut palam eſt. Arbitror autem hoc limitandum eſſe, ne procedat in promiſſionibus, quas promittentes etiam particularibus, illarum rerum iuxta conditionem ſuam gratuitò facere ſolent, quales ſunt promiſſiones deprecandi Deum, uel ſanctos eius, diligendi, et laudandi eum ob beneficium ſibi

bi conferendum, ſuſcipiendi eum hoſpitio, cum per ſuum oppidum tranſiret, comitandi eum ad Palatium, et in promiſſionibus generalibus inſeruiendi ei in eis, quæ ſibi iuſſerit, et ſolicitandi aliqua negociola in modum negociorũ geſtoris, et amici, et cognati ſui, et denique faciendi alia quæcunque, quorum geſtio communiter ſolet fieri gratuitò, nec reputatur pro pretio, ſed pro ſigno beneuolentiæ, charitatis, humanitatis, uel amicitiæ, & tali, quòd non præſumitur corrupturum, vel notabiliter à conſtantia in recto deflexurum: Nam et ſupra notab. 10. idem diximus de datione rerum leuium, et eorum quæ gratuitò dari ſolent, et quæ non præſumuntur motura notabiliter à prædicta in recto conſtantia.

SUMMARIUM.

Gratia hic etiam ſignaturæ tantum, & uerbalis continetur. num. 25.

Apoſtolicam apud ſedem factis quibuſdam quædam ſpecialia, apud quam ut dicantur contenta hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Papa ſummus Chriſti Vicarius & Rex dupliciter ſuſpicitur. num. 26.

Papa & Curia eius non ſemper in eodem loco. num. 26.

Datio poſt iuſtitiam & gratiam obtentam non nocet, niſi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num 27.

Promiſsio & acceptatio tertij, non lucraturi ſufficit. num. 27.

Datio et receptio poſt iuſtitiam, uel gratiam obtentam non ſufficit niſi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur. num. 28.
D. Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.
Intellectus c. eos prima q. prima. num. 28.
Lex non diſtinguens quando diſtinguenda. num. 28.
Propinarum datio poſt ſententiam, non punitur hic, & quid de ſoluenda ea prius facta, num. 29.
Dationes et receptiones pro iuſtitia & gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec ullæ licitæ puniuntur hic. n 30.
Receptio uel conuentio Aduocati, Notarij &c. pro ſalario, non nocet, ſicut nec datio, niſi &c. num. 31.

XVII. Not. ibi [quibuſcunque aliis modis] quòd non ſolùm dans vel recipiens pro iuſtitia, vel gratia expedienda per literas Apoſtolicas, ſed etiam per ſolam ſignaturam, imò & ſolo verbo, uel uocis oraculo facienda, incurrit has pœnas, quòd eſt notandum quoad eos, qui abſolutiones, diſpenſationes, indulgentias, uel alias gratias ſolo uerbo faciendas, mediatorum diligentia pecunia empta, conſequuntur. Licet enim per literas Apoſtolicas alias ſolæ expeditæ intelligantur, ut in Extrauag. Iniunctæ de elect. & gloſ. in reg. Cancell. 69. Tamen hic illis verbis [per literas Apoſtolicas] adduntur illa [& quibuſcunque aliis modis] & qui totum dicit, nihil excludit c. Solitæ §. fin. de maior.

26 XVIII. nota ibi [apud Sed. Apoſtolicā] quòd non omnis, qui agit actiones in hac Extrauag. prohibitas, etiā mortaliter

taliter per eas peccando, incurrit pœnas huius Extrauag. ſed ſolus ille, qui eas apud ſedem Apoſtolicam facit. Quis autẽ dicatur facere apud Sed. Apoſt. quæſtionis eſt à prædicto Io. Mon. & ab aliis prætermiſſæ. Pro cuius diſſolutione dico primum, neminem quòd ſciam, eam hactenus ſoluiſſe, tametſi in c. 2. de præb. lib. 6. tribuitur quiddam ſpeciale beneficiis vacãtibus apud ſedem Apoſtolicã, & aliud in Clem. Auditor de Reſcript. Auditori in Romana Cu. deputato, & aliud in Clem. prima de ſequeſt. poſſeſ. ſententiæ diffinitiuæ ſuper beneficio, apud ſedem Apoſtolicã latæ, & aliud in Bulla Cœnæ venientibus ad ſedẽ Apoſt. & recedentibus ab eadẽ, de eadem meminit c. Sedes Apoſtolica de reſcrip. c. Ad Apoſtolicam de Regular. & cap. Ad Apoſtolicæ ſedis de re iud. eod. lib. & de Apoſtolica Audiẽtia c. Ad Apoſtolicam de Simon. & de liminibus Apoſtolorum Petri, & Pauli c. Ego N. de Iureiur. & de Cu. Apoſtolica c. Vbi periculum de elect. lib. ſexto, & de Audientia literarum Apoſtolicarum Clem. Ne Romani §. ſane verſ. eo tamen adiecto de elect. et Innoc. et alii ſecuti eum dicant in d. c. Ego N. ꝙ vbi eſt Papa, ibi eſt Roma (pro quo tamen dicto nullum eſſe textum dicit Roman. ſing. 145) licet itẽ c. Præſenti de præb. lib. ſexto, determinet, quid intelligatur per Sed. Apoſtolicam quoad beneficia vacantia apud eam, et alia alibi huc aliquo modo pertinentia.

Secundo, ꝙ declaratio d. c. Præſenti non põt applicari huic Extrauag. neque Clem. primæ, de ſequeſt. poſſ. q̃m ſecundum illam dicuntur ſæpè beneficia vacare apud Sed. Apoſtolicam, etiamſi vacent extra Romam et Curiam Papæ, in locis remotis, per unam et alteram dieram ab illis, et multa uacantia intra Romam, et loca in quibus eſt

Papa

Papa uel Curia eius, non cenſentur uacare apud ſedem Apoſtolicam, puta cum vacant per mortem incolarum, eorum, qui non ſunt Curiales, et Author huius Extrauag. non videtur voluiſſe includere facientes actiones prædictas in locis extra Curiam Papæ, et ubi non reſidet ipſe, ſitis.

Tertio, quòd reſolui poſſe videtur, dicendo, quòd omnes illi et ſoli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iuſtitia uel gratia obtinenda ab ipſomet Papa, uel eius ſumma ſede, uel ab officiariis, aut delegatis eorum, quatenus ſunt tales, uel ſubdelegatis eorum intra Curiam eius, uel ubi Papa reſidet. Dixi [quatenus eſt Papa et præeſt Sed. Apoſtolicæ] ad excludendum actiones factas apud eum tanquam Regem temporalem: Papa enim poteſt dupliciter conſiderari: Vno modo quatenus eſt ſummus Chriſti Vicarius in ſpiritualibus, et habet ſummam Iuriſdictionem ſpiritualem, à Chriſto immediate datam et receptam iuxta c. Licet cum ei annotatis de elect. Quæ habitu et caſualiter extenditur etiam ad temporalia, iuxta c. Nouit. de iudic. et latè à nobis ibi tradita, et c. Cum ad uerum, et c. Duo 96. diſt. Altero modo quatenus eſt Rex, et Monarcha habens actu Iuriſdictionem laicam, ſiue temporalem ſupremam, Vrbis et certæ partis orbis, acceptam mediante donatione à Conſtantino, et aliis Impp. Regibus, et Monarchis, ſedi Apoſtolicæ facta. Dixi etiam [quatenus ſunt tales] ad excludendas actiones factas cum ſuis miniſtris, quatenus ſunt temporales officiarii, et delegati eius quatenus eſt Rex, et ad includendos eos, qui ſunt miniſtri eius ſpirituales, quatenus eſt Papa, et præeſt Sed. Apoſtolicæ. Dixi [intra Curiam, uel ubi Papa reſidet] ad

ad includendas actiones prædictas factas intra Curiam, etiamſi Papa non eſſet in ea, et ad includendas factas ubi eſt Papa, etiamſi Curia non eſſet ibi, eo quòd non ſemper ubi eſt Papa, ibi eſt Curia, iuxta d. Clem. Ne Romani §. ſane verſ. eo tamen adiecto, ibi: [Si in certo loco cauſarum, et literarum Apoſtolicarum Audientia remanente, Papã alibi &c.] & per illum textum ſatis poteſt dici Sed. Apoſto licam eſſe utrobique, et ubi eſt Curia, et ubi eſt Papa, et quòd Author intendit includere factas utrobique.

Secundo, dixi idem, ad excludendas actiones factas extra Curiam, et locum ubi eſt Papa, quæ etiamſi fiant, autho ritate eius ſpirituali, qualia ſunt facta per legatos, nuncios, collectores, Inquiſitores, & alios delegatos et Cõmiſſarios Apoſt. etiam ſpirituali authoritate munitos, facta enim apud eos, non cenſentur fieri apud Sed. Apoſtolicã: Clem. enim prædicta prima de ſequeſtr. poſſeſ. quæ tribuit quiddam ſpeciale ſententiæ latæ apud Sed. Apoſtolicam, non vendicat ſibi locum in ſententia lata Coram prædictis extra Curiam, & beneficia vacantia in manibus prędictorum legatorum, non cenſentur uacare apud ſedem Apoſtolicam de quibus in d. c. 2. de præb. lib. ſexto, & prædictæ actio nes factæ apud illos extra præſentiam Papæ, & ſuam Curiam, minus temerariæ uidentur, arg. c. Homo 40. diſt.

Quæ reſolutio fundatur primo, in eo, quòd ea quæ facta ſunt apud Papam quatenus eſt rex, non dicuntur fieri apud eum, quatenus eſt Papa, et præeſt Sed. Apoſtolicæ, Tum, quia ſedes Apoſtolica, quæ iam inde à Chriſto antequam regnum temporale ei accederet inſtituta fuit, et permanet, et perpetuo permanebit cap. In nouo 21. diſt. et c. Omnis 22. diſt. Tum quia uerba formaliter ſunt intelli-

genda

genda l. in delictis §. extraneus ff. ad l. Aquil. quæ habet quod non dicitur ſeruus feciſſe ſciente domino, qui fecit antequam fieret ſeruus eius, et teſtamentum non dicitur factum à milite quòd fuit factum ante militiam l. Titius ff. de milit. teſtam. Tum, quia ut Dialectici tradunt, non vidit Papam, qui non uidit eum qui eſt Papa, poſtquam factus eſt Papa. Tum, quòd qui appellat ab eo qui eſt Dux, et Rex, tanquam à Duce, non uidetur appellare à Rege, iuxta Bart. in l. ſi quãdo C. de appell. et in l. prima §. ſi quis appellationis ff. de appell. ſic igitur qui facit aliquid apud eum, qui præeſt Sed. Apoſtolicæ ſpirituali, et regno temporali, quatenus præeſt regno, videtur facere apud Regẽ, et præſidentem regno temporali, et non apud Papam, et præſidentem Sed. Apoſtolicæ, nec conſequenter apud Sed. Apoſtolicam.

Secundo, prædicta reſolutio fundatur in eo, quòd tanto magis peccant violantes Iuriſdictionem ſpiritualem quam uiolantes temporalem, quanto maior eſt illa, quæ æquiparatur Soli, iſta, quæ æquiparatur Lunæ c. Solitæ de maior. et obed. et quanto ſublimius eſt aurum plumbo c. duo 96. diſt.

Ex quibus infertur primo, quòd actiones huius Extrauag. factæ pro iuſtitia, vel gratia tẽporali obtinenda apud Gubernatorem Vrbis, uel Burgi, uel Iudices Capitolii, uel delegatos eorum, imo et apud ipſum Papam quatenus eſt Rex, malæ quidem, et peccata mortifera eſſe poſſunt, ſicut et actiones ſimiles factæ coram aliis Regibus, per dicta in notab. 3. et 9. per eas tamen non incurruntur pœnæ huius Extrauag.

Secundo, quòd actiones ſimiles factæ Auinionæ, Anconæ,

conæ, vel in aliis terris ſubiectis Papæ & Sed. Apoſtolicæ apud legatos & Iudices earum, quatenus ſunt temporales, abſente ab illis Papa, & Curia eius, duplici nomine à pœnis prædictis eximuntur, putà quòd non fiunt authoritate Papæ quatenus Papa eſt, & non fiunt intra Curiam vel vbi eſt Papa.

Tertio, quòd actiones prædictæ factæ coram Legatis, Nunciis, uel Collectoribus miſſis extra Curiam, uel delegatis Sed. Apoſtolicæ, uel ſpiritualibus delegatis, & ſubdelegatis eorum, non includuntur in hac Extrauag. quia non fiunt apud Sed. Apoſtolicam, nec vbi Papa eſt præſens, per prædicta.

Quarto, quòd includantur actiones factę pro iuſtitia, uel gratia obtinenda apud Pœnitētiarium, vel Vicarium, Auditores Rotæ, Contradictarum, uel Cameræ, & alios quoſcunque miniſtros Papæ, vel ſedis Apoſtolicæ, Iuriſdictione, auctoritate, poteſtate munitos, quatenus ſunt tales, infra Curiam Papæ, uel in loco vbi eſt ipſe, quia uidentur eſſe factæ apud Sed. Apoſtolicam.

XIX. nota in uerbo [obtinenda] quòd non incurruntur pœnæ huius Extrauag. per pactionem, promiſſionem, acceptationem, dationem, uel receptionem pro iuſtitia vel gratia iam obtenta, quòd mox in notab. 21. poſt Io. Mon. probabitur, niſi fortè eo animo tantum daretur vel promitteretur, vt ad aliam iuſtitiam vel gratiam faciendam alliceret, ut ibidem dicetur.

27 XX. nota ſextam, et ſeptimam actiones, quæ hic puniuntur, quæ ſunt promiſſio et acceptatio. De quibus dico primo eas colligi ex verſ. [et eam] ibi [promittentes et acceptantes.]

Secundo, quòd cogimur dicere illas differre à prioribus ſcilicet pactione, promiſſione, & acceptatione, quia uerſ. ille [& eam] qui continet illas, extendit textum loquentem de prioribus, ad illas duas, quòd non poteſt eſſe uerum, niſi hæ duæ differrent ab illis, nihil enim extenditur de ſeipſo ad ſeipſum, ut palam eſt.

Tertio, quòd ex mente prædicti Io. Mon. in d. Extrauag. prima de ſent. excom. in uerb. (& hanc) ubi mouet hanc difficultatem, reſponderi poteſt quòd hic uerſ. loquitur de promiſſione facta tertio, ueluti Proxenetæ, & mediatori, & acceptatione facta ab eodē ueluti Proxeneta & mediatore, in quo non eſt remanſurum lucrum promiſſionis uel acceptationis, ſed eſt tranſiturum ad alium: Tres uero priores ſcilicet pactio, promiſſio, et acceptatio eiuſdem, de illis, quæ fiunt inter daturum, & eum in quem uenturum, & permanſurum eſt lucrum.

Ex quo infertur, quòd non ſolum paciſcens & promittens de dando alicui, in quo lucrum pactum, uel promiſſum eſt permanſurum, incurrit has pœnas, ſed & qui promittit tertio, per quem tanquam per Canalem, eſt tranſiturum illud ad alium, et non ſolum acceptans pactionem, uel promiſſionem in ſuum lucrum, & recipiens illud retinendum ſibi, incurrit hanc pœnam, ſed etiam tertius, cui fit promiſſio, uel à quo fit acceptatio in utilitatem alterius.

Quarto, quòd hæ duæ ſunt intelligendæ, & reſtringendæ, ad promiſſiones, & acceptationes illicitas et mortiferas tantum, per ſupradicta in notab. decimo.

28 XXI. nota actiones octauam, & nonam hic punitarū, quæ ſunt datio, & receptio pro iuſtitia uel gratia. Circa quas dicò primo, illas colligi ex prædicto uerſ. [& eam] ibi

ibi [dantesque & recipientes.]

Secundo, quòd cogimur etiam dicere illas differre à datione & receptione, quæ ſunt quarta, & quinta, eò quòd uerſ. prædictus habet, ſententiam, quæ de illis loquitur, extendi ad has, et nihil de ſeipſo ad ſeipſum extenditur, ut prædictum eſt.

Tertio, quòd quicquid inuoluat Io. Mon. in prędicta ſua gloſ. differunt in hoc, quòd illæ loquuntur de datione & receptione, uirtute pactionis uel promiſſionis, hæ autẽ abſolutè de datione & receptione.

Ex quo ſequitur, quòd quicunque dat uel recipit aliquid pro iuſtitia uel gratia &c. etiam nullo pacto, nulla promiſſione, nulla acceptatione præcedente, incurrit has pœnas.

Quarto, quòd hoc eſt intelligendum de datione & receptione illicita etiam mortifera, per dicta ſupra in notab. 9. & 10.

Quinto, quòd facilè cuipiam uideri poteſt, non licere alicui dare, vel accipere pro iuſtitia uel gratia iam facta, etiam nulla præcedente promiſſione, nec pactione, nec acceptatione: Primo quidem, quia generaliter & indiſtinctè puniuntur hic dantes & recipientes, At non ſolũ qui dant uel recipiunt ante iuſtitiam, uel gratiam factam, ſunt dantes & recipientes, ſed etiam qui poſt eam factam dant uel recipiunt: ergo indiſtinctè dicere debemus eos omnes incurrere, Nam ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, ut ait gloſ. l. de pretio per illum textum & alios multos de publ. in rem act.

Secundo facit inductio, qua D. Ioannes à Portugalia, non ſolum regio ſanguine Illuſtriſſimus, & Epiſcopatu

Egitanen. ampliſſimo Reuerendiſſimus, ſed etiam de conditione gentis Luſitanæ, acumine ingenii, & iudicii, & prudentia, uaria eruditione, piis ſanctisque moribus ornata, clariſsimus, multisque aliis nominibus mihi obſeruantiſſimus, induxit, uerba illa huiuſmet Extrauag. [Quidam etiam talium operam atque induſtriam pretio & muneribus quæſiſſe affingant] per quæ ſignificatur: damnandos eſſe, qui pro iam quæſita pro alio gratia uel iuſtitia, accipiunt aliquid ab illo, & communiter non licere quicquam etiam pro iuſtitia vel gratia facta recipere.

Tertio, facit c. Eos in fin. 1. q. 1. quatenus habet non licere dare aliquid ordinanti, etiam poſt datum ordinem. Sed hiis non obſtantibus contrarium credimus: Tum quia hoc tenet quoad dantem Io. Mon. in prædicta gloſſ. ſuper uerb. [generalibus,] & eadem ratione tenuiſſet idem de recipiente, ſi de illo meminiſſet, arg. l. illud ff. Ad l. Aquil. Tum, quia licèt iura per eum citata præter cap. Dilectus, ſecundum, de Simon: parum id ſuadeant, quia loquuntur in materiis, in quibus non vetatur datio, uel acceptio: Illud tamen ſatis urget, quia diſponens in Simoniæ materia, in qua vetatur datio vel acceptio, habet: Monaſterium poſſe à recepto in monachum, recipere id, quod ipſe ſine taxatione præcedenti, gratis obtulerit: præſupponens conſequenter, quòd etiam iuſtè dari poteſt: Tum efficacius, quia hæ pœnæ imponuntur danti & accipienti ad obtinendam iuſtitiam uel gratiam, & nos agimus de dante & accipiente poſt eam obtentam, qui longè alii ſunt ab illis, & ideò lex pœnalis diſponens de illis, non eſt ad hos extendenda, per prædictum cap. Pœnæ, cum aliis, de pœn. diſtin. prima.

Tum,

Tum, quia nec eadem, nec ſimilis ratio militat in illis; nam dare uel accipere antea, tendit ad corrumpendum Iudicem, uel gratiæ authorem: dare autem poſtea non tendit ad illud, ſed potius ad inſinuandam animi gratitudinem: Aliqua item compenſatio de honeſtate debetur ei, qui benefecit, quę non debetur ante benefactum, iuxta legem illam naturalem, vt benefacienti benefaciamus l. Si non ſortem §. libertus iunct. gloſ. de cond. indeb. & ei, qui gratiã fecit, non facturo, gratia, obligatione antidorali debetur: l. Sed etſi §. conſuluit ff. de petit, hæred. & c. Cũ in officiis de teſtam. cũ traditis à Thom. poſt Senecã 2. 2. q. 106. art. 3. ſupra in aliud propoſitum citat. notab. xi.

Ad primum oppoſitorum reſpondeo, illud dictum gl. in oppoſitum citat. [ubi lex non diſtinguit, non eſſe diſtinguendum] limitandum, cum alia lex diſtinguit, ut ait eadem gloſ. uel cum ratio ex illa uel aliis legibus deſumpta id efficit, vt affirmat Bald. ibidem recept. Et in noſtro caſu non ſolum prædictum c. Dilectus. 2. diſtinguit, ſed etiam rationes prædictæ, diſtinguendum eſſe perſuadent.

Ad ſecundum reſpondeo, quòd uerba illa in eo inducta, probant quidem malè facere illos, qui affingunt ſe operam & induſtriam aliorũ, pretio & muneribus conſecutos fuiſſe, imò etiã inſinuant, peius facere, qui ob illam cauſam factam, recipiunt, & peſſimè qui ob eandem exigunt, non tamen probant malè facere eos, qui poſt gratiã factã, aliquid ſponte & gratis in ſignum gratitudinis recipiunt.

Ad tertiũ, reſpõdet Io. Mon. ubi ſupra, illud eſſe ſpeciale ob criminis Simoniæ atrocitatẽ, ſicuti & alia ſpecialia, quæ ipſe dinumerat, inueniuntur in ea, quæ non eſt idonea ſolutio: Tum, quia poteſt replicari, ibi non eſſe

Simo-

Simoniam, per ea quæ nos diximus in Man. Conf. cap. 23. num. 101. verſ. xi. Tum, quia etiam in hoc propoſito eſſet ſimonia, ſi daretur vel acciperetur ad obtinendum aliquid ſpirituale. Quare reſpondeo primo, illud cap. Eos, agere de dato vel recepto, tanquam pretio eius. Deciſio autem iſta de dato et accepto ob gratitudinem et meram liberalitatem.

Secundo, quòd licet ſit peccatum dare et accipere pro ſententia et gratia (quæ ſunt inuendibiles) facta, tanquam pro pretio illarum, tamen pœna huius Extrauag. non includeret eum, qui id faceret, quoniam, vt prædictũ eſt, imponitur, danti et accipienti pro obtinenda, et cum ſit pœnalis, non eſt extendenda ad dantẽ vel accipientem pro obtenta, propter diuerſitatem caſus et rationis, licet eſſet peccatum. Quod tamen videtur limitandum in eo, qui refert valde maiorem gratiam, quam leges gratitudinis requirunt, principaliter intendendo mouere Donatarium, ad faciendam aliam iuſtitiam vel gratiam ſpe retributionis ſimilis faciendæ ſibi, poſt aliam factam: Quia fraus et dolus nemini prodeſſe debet cap. Sedes Apoſtolica de Reſcrip. & l. Itaque fullo ff. de furt. Dixi [principaliter] quia ſecus eſſet, ſi minus principaliter hoc intenderet, qualiter uidetur intendere is, qui iuſtitiam vel gratiam factam, longè copioſius vltrà quàm debet per leges gratitudinis, refert, ea mente principaliter, vt augeat inter ſe dantem et accipientem amicitiam, ſperans minus principaliter & ſecundariò ex ea ſibi euenturam aliam iuſtitiam vel gratiam, argumento eius quod Thom. 2. ſecundæ q. 100. art. 15. ab omnibus recept. & à nobis citatus in d. Manual. cap. 23. num. 100. ait: Eum qui dat aliqua Epiſco-

po

po, aut beneficiorum collatori principaliter ad ineundam cũ eo amicitiam, ſperans tamen fore, vt ille poſteà motus ea, det aliquod beneficium, non incurrere ſimoniam.

29 Sexto, quòd ex hoc infertur una ratio, quare non incidant in has pœnas, qui ea quæ uocant propinas (quæ ſunt quædam ſtipendia & honoraria incerta) etiam indebitas, uel maiores quam debitas accipiunt, quia non dantur nec accipiuntur pro iuſtitia facienda, ſed facta: Altera & aptior ratio, quòd non dantur pro iuſtitia facienda vel facta, ſed pro quodam ſalario vel ſtipendio incerto.

An autem decenter ſoluantur in tota vrbe, et toto orbe, delegatis à Sed. Apoſtolica vel legatis eius, et quæ quãtitas ſit debita, et quæ maior debita, et an deceat eo maiorem dari, quo cauſa, ſuper qualis tractatur, eſt maior, præſertim quando minor eſt difficilior deciſu quàm maior? non eſt locus hic tractandi. Quid autem ſit dicendũ de deponentibus de more propinas ante ſententias latas? dubitari poteſt, & dici primo. Quod propter conſuetudinem, & ſtylum Curiæ non incurrunt eas, quando utraque pars, iubente Iudice, deponit rationabiles, et moderatas quantitates.

Secundo, quòd pars quæ eas deponit, antequam iubeatur à Iudice, notabiliter maiores debitis, quò Iudicem inclinet in partem ſuam, incidere videtur in illas.

Tertio, Quod Conuentiones inter Iudices, & partes, ut deponatur propina maior iuſta, ſunt illicitæ, licet de rigore Iuris hic non videantur cõprehendi, quia non dantur pro iuſtitia, ſed pro propina, ſiue ſalario, ſeu ſtipendio licet iniuſto, vt in ſimili mox dicemus de ſalario nimio, Notario, uel Aduocato præſtito.

Quarto,

Quarto, Quod deponentem propinam multò maiorem iuſta quam aduerſarius deponit, vt Iudex magis moueatur ad ferendam ſententiam pro ſe, non ſolùm arbitramur malè facere, ſed etiam incidere in has pœnas, quia tacitè videtur paciſci vel promittere aliquid pro iuſtitia facienda, niſi, quoad forum interius ſaltem, excuſaretur ob opinionem probabilem de inconſtantia Iudicis, in ſuæ cauſæ rectitudine, quam probabiliter certam putat: per dicta ſupra notab. 9.

30 Septimo, Ex proximè dictis infertur, quòd licet nemo incurrat pœnas huius Extrauag. ob actiones in ea contentas, quæ ante illam non fuerunt illicitæ; (omiſſio enim denunciationis intra triduum, quæ anteà non erat illicita, non eſt de actionibus ſordidis, ut ſup. dictum eſt) non tamen omnes qui agunt eas, quæ ante illam fuerunt illicitæ, incurrunt illas, nam datio et receptio pecuniæ vel muneris, in pretiũ iuſtitię vel gratię factæ in ſpiritualibus, etiã poſt illas obtentas, ſemper eſt illicita, per eam tamen pœnæ huius extrauag. non incurruntur, quòd per ſolutionem proximè datam ad c. Eos prima q. 1. comprobatur, et eadem ratione idem dicendum eſt de receptione pecuniæ in pretium ſententiæ etiam latæ, etiã iuſtæ, circa temporalia, eſt enim illicita: l. væneales C. quando pro. non eſt neces. c. Qui, rectè et c. Non licet xi. q. 3. et c. Pœnale 14. q. 5. quibus expreſſe probatur, non licere vendere ſententiam etiam iuſtam, et eam vendentem annumerandũ eſſe vendentibus in tẽplo per Euangeliũ reprobatis, ait Greg. in c. Vendentes prima q. 3. & tamen per eam non incurruntur hæ pœnæ. Idem maiori ratione dicendum eſt, de receptione pecuniæ in pretium ſententiæ iniuſtæ, quæ duplici

plici nomine illicita eſt, eò quod uenditur quòd nõ eſt vænale, & quòd effectu malum dicit eſſe bonum, contra illud Eſaiæ c. quinto. [Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum,] relatum in c. Væ qui dicitis xi. q. 3. Idem de datione & receptione pro gratia iam facta præſertim iniuſta etiam in temporalibus, ab eo qui eam uendere, ſeu commutare pro temporalibus non poteſt, quales ſunt ferè omnes inferiores Monarchis, quoad gratias de Iuriſdictione procedentes, & etiam ipſi Monarchæ quoad iniuſtas, & iuſtas quoad aliquas, quæ tamen ſint illæ, ea ratione hic non tracto, qua notab. 8. omiſi quiddam ſimile tractare, remittendo lectorem quoad aliqua ad cap. 25. à n. 1. in 11. noſtri Manual. Confeſſ. Licet enim omnes prædictæ dationes & receptiones ſint ubique terrarum, & gentium illicitæ, & quidem magis apud Sed. Apoſtolicam factæ, non tamen per eas incurruntur pœnæ in hac Extrauag. ſtatutæ, Cum non dentur, nec recipiantur pro obtinendis, ſed tantum pro obtentis.

31 . Octauo, Rectè dicere Io. Mon. in prædicta gloſ. quòd nec Aduocatus, nec Procurator, nec tabellio petẽs ſalaria, & conueniens de eiſdem, ligatur hac ſanctione: per c. Nõ licet xi. q. 3. Cuius ratio vera, omiſſa ſua parum apta, eſt: Quia quòd datur Aduocato, uel Notario, non datur principaliter pro obtinenda iuſtitia, pro qua nil dari uel promitti poteſt, per c. Non ſanè 14. q. 5. & d. c. Non licet, quã rationem ſenſit idem Io. Mon. determinando paulò poſt utiliter, ferè in hæc uerba. [Sine parabola, ideſt promiſſione præcedente, poteſt dari aliquid promotori, ideſt Authori iuſtitiæ uel gratiæ, completo negocio arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. fin. de donat. l. Aquilius. & de var. & extraor. co-

gnit.l. prima.§.perinde extra de Simon.c.Dilectus 2.in fin. 1.q.1.c. Si quis Epiſcopum] hæc ille, Per quæ omnia iura licet nō probetur efficaciter, vt diximus ſupra eod.not.illat. 5.probatur tamen per d.c. Dilectus 2. & alia ibi adducta.

IX. Quod hanc rationem conſequitur, Eum incurrere has pœnas, ſaltē in foro interiori, qui daret Aduocato, uel Notario plus iuſto ſalario, non tam pro ſalario, quàm ut ipſe tanquam amicus Iudicis, & multum apud eum ualens amore uel precibus, flecteret eum ad ferendam ſententiā pro ipſo, ſiquidem ipſe illud plus uerè principalius, dat pro iuſtitia, ſiue ſententia conſequenda, quam pro ſalario, licet nomine, vel ſpecie ſalarii illud operire, ſiue palliare ſimulet, & conſtat, præſertim in foro interiori, magis eſſe attendendum, quòd uerè agitur, quàm quod ſimulatè: iuxta Rubr. C. plus valere quòd agitur quam quod ſimulatè concipitur. c. Ad audientiam de empt. & vend. Quod etiā eadem ratione eſt dicendum de Aduocato & Notario accipientibus, quòd eò magis memorandum uidetur, quo magis eſt quotidianum iuxta l. legaui.ff. de liberat.legat.

SVMMARIVM.

Xeniorum datio Judici, quæ ante hac erat illicita, punitur hic, non autem quæ antea licebat, qualis eſt dari ſolita in urbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatem, intra quantitatem permiſſam fiat. num.32.

Xeniorum etiam permiſſorum datio, non licet, ſi principaliter fiat ad Juſtitiam obtinendam, licet autem, ſi principaliter ob merā liberalitatem et hone-

ſtam

ſtam gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iuſtitiam obtinendam. num. 32.

Donatio ob aliam cauſam, quam ob meram liberalitatem non eſt proprie donatio. num. 32.

Liberalitas mera quæ dicitur. num. 32.

Finis principalis actus uirtutis non poteſt eſſe bonum temporale, ſed bene minus principalis. num. 33.

Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum peccat. num. 33.

Xenia ita dari, uel non dari poſſunt gratiarum Authoribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num 33.

Xenia quæ nimia, arbitrio boni uiri definiendum. n. 33.

32 X. non abs re interrogare quoſdam. Quid dicendum ſit de datione & receptione Xeniorum & munerum, quæ circa feſtum Natalis Domini dantur Reuerendiſſimis in Vrbe Auditoribus, & aliis Iudicibus? Nam pro parte negante quod non licet illa dare nec accipere, facit primo, hæc Extrauag. quatenus punit dationem, & receptionem rei etiam antea non pactæ uel promiſſæ.

Secundo, quod illicitum eſt dare uel accipere munera pro Iuſtitia obtinenda uel facienda, per illud Eſaiæ. [Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere,] relatum in cap. Sunt nonnulli 1. q. 1. & c. Etſi quæſtiones de Simon. & alia in hoc citat. ſupra notab. tertio, & negari non poteſt, Xenia eſſe quædam munera.

Tertio, Quod illa Xenia eo fine dantur, ut ad minus recipientes ſint gratiores dantibus, & faueant eis in arbitrariis, & tandem ferant ſententiam pro ipſis, & citius eam

ferant,etiamſi non habeant probabilẽ timorem de inconſtantia Iudicum in recto,nec certum de ſua Iuſtitia conceptum,quod eſſe illicitum diffinimus ſupra notab.9.

Pro contraria tamen parte facit illud late probatum ſupra notab. tertio, Coroll. quarto, Quod pœnas huius Extrauag. non incurrit quis, ob actiones in ea contentas, quæ ante illam erant licitæ: At huiuſmodi Xeniorum datio & receptio modeſta, licita erat ante hanc Extrauag:ob conſuetudinem publicam à Papa, toto clero & populo ſcitam, & approbatam, & nulli iuri naturali uel diuino contrariam, Imo & humanæ legi conſonam, ſecundum quam licitè poſſunt dari eſculenta & poculenta, quæ paucis diebus conſumantur, Iudicibus delegatis, quales ſunt Reuerendiſſimi Auditores à Papa in Curia deputati, c. Statutũ § Inſuper de Reſcript. lib.6.

Secundo,Quod prædicta conſuetudo non eſt contraria iuri naturali uel diuino,& ita poteſt ualere etiam quoad Ordinarios argum.cap.fin. de Conſuetud. modo non dentur principaliter ad Iuſtitiam uel gratiam faciendam: ſed in ſignum gratitudinis pro ſtudio & labore, quæ in cognoſcendo de cauſa ſuſcipiunt, per ea quæ de gratitudine ſupra eod. notab. num. 28. & latius in notab. 11. tradita ſunt, & modo non dentur tam grandia,ut inſpecta qualitate perſonarum, inducant periculum probabile flectendi animum Iudicis à recto, argum. tex. memor. in l. ſolent ff. de off. Proconſ. & aptius in cap. Etſi quæſtiones de Simon.

Tertio,Quod ad oppoſita reſponderi poteſt: Ad primũ quidem,quod huic Extrauag. non eſt locus in actionibus quæ ante illam erant licitæ, ut ſæpe prædictum eſt.

Ad

Ad ſecundum autem, quod in eo aſſumpta, procedunt in muneribus datis malo animo, corrumpendi Iudicem, uel quæ præ magnitudine ſolent corrumpere, ut exponit d. c. Etſi quæſtiones.

Ad tertium, quod procedit ſolum in hiis quæ principaliter dantur ad corrumpendum Iudicem, uel in pretium iuſtitiæ, non autem in hiis, quæ dantur principaliter in ſignum gratitudinis, licet minus principaliter reſpiciatur gratificatio iuſta & honeſta.

Ex quibus ſubinfertur primo, Incidere in vtroque foro in pœnas huius Extrauag. illos; qui dant vel accipiunt, aliqua Xenia notabiliter maiora, vel plura, vel alia, quam iure ſcripto uel conſuetudine honeſta & præſcripta, liceat: & conſequenter ſi darentur alia quam eſculenta & poculenta, uel hæc in maiori quantitate, quam paucis diebus conſumi poſſit, attenta qualitate perſonę, iux. prædictum §. Inſuper & ei annot.

Secundo, Quod uidentur incidere in eas quo ad forum interius, dantes uel accipientes etiam iure uel conſuetudine iuſta permiſſa, qui principaliter dant uel accipiunt ea ad corrumpendum, uel tanquam pretium iuſtitiæ obtinendæ: Tum, quia id ubique gentium eſt et erat illicitum coram Deo, etiam ante hanc extrauag. cum per id effectu ematur et uendatur quod non eſt uænale iux. prædicta capitula, Qui recte, et Non licet xi. q. 3. et cap. Non ſane 14. q. 5. et cap. Vendentes, 1. q. 3. et d. l. Vænales. Tum quia prædicta Iura non permittunt dare uel accipere illa, ob aliam cauſam quã ob meram liberalitatẽ; ut expreſſit prædictus §. Inſuper, et datio uel donatio ob aliam cauſam quam uirtutis, non datur uel accipitur ex mera liberalitate.

te. Donatio enim ob aliam cauſam quam liberalitatem facta, non eſt donatio proprie, ut expreſſe ait I.C. in l. prima ff. de donat. determinans donationes ob alias cauſas factas, non eſſe proprie donationes. Non obſtat quod gloſſa in d. §. Inſuper uerbo (mera liberalitate) uiſa ſit aliquibus ſignificare, quod omne quod non eſt exactum uel petitum, directè uel indirectè, dicitur datum ex mera liberalitate: Non enim hoc dicit, ſed quod ad hoc ut aliquid cenſeatur merè liberaliter datum, requiritur ne ſit exactũ uel petitum, quod tam longe aliud eſt, quam eſt requiri aliquid à ſufficere aliquid, quæ eſſe alia, probat gloſſ. ſing. in c. Statutum in princ. uerb. (Canonicis) de Reſcript. lib. ſexto, dicens textum illum requirere quidem ut delegatus ſit ſaltem Canonicus, non tamen ſufficere, Ita gloſſa prædicta ſignificans requiri ne ſit exactum uel petitum, ut aliquid dicatur liberaliter datum, non ſignificat id ſufficere: Et conſequenter datum uel acceptum principaliter pro iuſtitia obtinenda etiam ſine ulla exactione, non eſt uerè coram Deo merè liberaliter datum.

Tertio, Quod non incurrunt eas, dantes uel accipien-
33 tes ea quæ iure licet dare uel accipere ob meram liberalitatem, ſi dent uel accipiant ob eam principaliter, quamuis minus principalis reſpectus habeatur etiam ad breuiorē uel fauorabiliorem expeditionem: Tum, quia quod principaliter & non quod minus principaliter agitur, eſt attendendum. l. Si quis nec cauſam ff. de reb. cred. c. Quamuis pactum iunct. gloſſ. de pact. lib. ſexto. Tum quia non peccat, qui mutuat principaliter ob charitatem & amicitiam, licet minus principaliter ſperet gratitudinem, iux. gloſſ. recept. in c. Conſuluit de vſur. & tradita in Manual. Confeſſ.

feſſ. cap. 17. num. 209. Nec qui uadit ad horas Canonicas principaliter ut placeat Deo, uel ſuo muneri ſatisfaciat, licet minus principaliter id faciat ob diſtributiones quotidianas, iux. gloſſ. ſing. in c. primo de cler. non reſident. lib. 6. gloſ. pen. & traditur in d. Manual. cap. 23. num. 100. Tum quia generaliter omnis actus uirtutis, directus principaliter in debitum finem, eſt bonus, licet minus principaliter dirigatur in aliquod temporale commodum, quamuis nullus actus uirtutis, directus principaliter in finē acquirendi bonum temporale, ſit bonus; Per ea quę nuper late tradidimus in Comment. c. Cum Miniſter 23. q. quinta a num. 30. poſt Adrian. ibi citatum & quæ addimus infrà notabili 27. num. 37. ad ſimile propoſitum.

Non obſtat dictio [mera] quæ ſignificat puram, iuxta gloſ. memorab. uerb. [mero] in princip. Inſtit. de diuiſ. ſtipul. quia pura dicitur liberalitas, quæ ob nullam aliam cauſam fit principalius, quam ob illam, neque æquè principaliter ac ob illam, quamuis minus principaliter & ſecundariò fiat ob aliam uel alias, puritas enim non excludit minus principalem reſpectum, ſicut merè & purè gratis dicitur mutuum, quod datur principaliter ob liberalitatem uel amicitiam, licet minus principaliter & ſecundario aliquid ſperetur, iuxta d. gloſſ. ſolenn. & recept. in d. c. Conſuluit de uſur. quæ habet, illud Euāgelii: [Mutuum dantes, & nihil ſperantes] uerificari in eo, qui nihil ſperat principaliter, licet minus principaliter et ſecundariò ſic: faciunt ad hoc illa multa, quæ de fine principali et minus principali ad praxin quotidianam utilia, ſcripſimus in d. c. Cum miniſter 23. q. 5. a num. 30.

Quarto, Quod hæc eadem omnia quæ dicta ſunt de

datione

datione et receptione Xeniorum, et munerum Iudicum, Iudicibus facienda, dicenda ſunt etiã de datione et receptione Xeniorum uel munerum, facienda uel non facienda Authoribus gratiarum et eas impetrantibus: Et conſequenter Protectoribus Regum, Principum, Nationum, Prouinciarum, Eccleſiarum, Ordinum, Monaſteriorum, et aliorum apud ſedem Apoſtolicã ſibi commendatos, ſua cura, ſtudio, uigilia et labore, protegentibus: De Xeniis et muneribus, inquam, non ſolum per contractum uel quaſi contractum debitis, quæ nomine ſalarii & ſtipendii iuſtificantur, vt dictum eſt ſupra eod. notab. num. 32. ſed etiam de aliis quæ ultra illa dantur uel recipiuntur: Nam ſi principaliter id fiat in ſignũ gratitudinis, amoris, & debitæ cuiuſdam obſeruantiæ, erunt licita, licet minus principaliter dentur ad mouendum & animandum ut citius & feruentius agant, aut impetrent, modo non fuerint nimia uel inſolentia, quod pro uaria dantium & recipientium conditione, uariè eſt boni uiri arbitrio definiendum, arg. l. primæ ff. de Iur. delib. cap. de cauſis de off. deleg. Si uero contra principalius vel ęquè principaliter dantur uel recipiuntur pro gratia facienda uel impetranda, quam uel ac pro gratitudine, uel fuerint boni uiri arbitrio nimia uel inſolentia, erunt illicita.

SUMMARIUM.

Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum, ſolos præſentes in Curia ligat, et eos ſalua correctione fraterna, a qua facta, incipit triduum. num. 34.

XXII. Nota ibi [non renunciarent] cauſam decimam ob quam incurruntur hæ cenſuræ, quam ſupra notab. 3. diximus, non eſſe de actis ante hac prohibitis, ſed de non actis, ſiue omiſſis, quæ ante hac licebat omittere, et non facere; et conſequenter nouum caſum in quo iubetur denunciatio criminis intra triduum. Cui addo primo, quod ſoli exiſtentes in Curia, ſub eo includi uidetur: Tum quod ſic reſtringit Sylueſter in uerbo Excommunicatio 7. caſ. 43. Extrauag. 2. de Simon. quatenus iubet denunciationem excommunicatorū ob Simoniā, quantocyus fieri Papæ, uel cui id ille commiſerit: Tum per rationē eius in hæc uerba: ſcilicet [quod aliter irrationabilis fuiſſet cōſtitutio, quæ uoluiſſet pauperes ab extremis terræ adire] Curiam, pro deferenda Simonia hæc ille, Tum quia tanto maior occurrit ratio reſtringendi hanc Extrauagantem, quam illam, quanto maiores pœnæ inferuntur in hac, quam in illa, et quanto breuius tempus præſtituitur ad denunciandum in hac, quam in illa, quum in hac iubeatur denunciatio fieri intra triduum, in illa autem quantocyus fieri poteſt.

Secundo, Quod dubitari poteſt. An correctio fraterna debeat præcedere huiuſmodi denunciationem? et uidetur quod non, quia iubetur fieri intra triduum, intra quod rarò poſſet fieri cōmoda fraterna correctione præcedēte, ſed contrarium arbitror uerius, ſaltem ſi crimen eſt occultum. Tum propter illa uerba Thom. communiter recepta 2.2.q.33.art. ſeptimo. ad ultimū ſcilicet [Prælato nō eſt obediendū cōtra Præceptū Domini] Iuxta illud Actuū ſeptimo, [Obedire oportet Deo magis &c.] et ideo quādo Prælatus præcipit ut ei dicatur quod quis ſciuerit eſſe corri-

gendum, intelligendum eſt præceptum ſane, ſaluo ordine fraternæ correctionis, ſiue præceptum fiat generaliter ad omnes, ſiue ad aliquem ſpecialiter. Sed ſi Prælatus præciperet expreſsè contra hunc ordinem à Domino inſtitutum, & ipſe peccaret præcipiens, & ſubditus ei obediens, quia contra præceptum Domini, unde non eſt ei obediendum, quia Prælatus non eſt Iudex iudiciorum occultorũ, ſed ſolus Deus, unde non habet poteſtatem præcipiendi aliquid ſuper occultis, niſi inquantum per aliqua indicia manifeſtantur, putà per infamiam, uel aliquas ſuſpitiones, in quibus poteſt Prælatus præcipere, ſicut & Iudex ſecularis, uel Eccleſiaſticus poteſt exigere Iuramentum de ueritate dicenda.] Hęc ille, Quæ ad literam tranſcripta, ſequitur Adrian. in quarto, de correct. frater §. Oſtenſo uerſ. tertium principale: Quibus omnes fere aſſentiuntur: & ad argumentum oppoſitum reſponderi poteſt, tridnum incipere debere a fraterna correctione facta, & non ſecuta emendatione.

SUMMARIUM.

Excommunicatio noua maior, reſeruata Papæ. n. 35.

Extrauag. hic innouata, olim reuocata fuit. num. 35.

Reſtitutio hic iuſſa, non tollitur partis remiſsione. num. 35.

Audens non dicitur hic omnis faciens, ſed tantum præſumens. num. 35.

Præſumentem quæ lex punit, non includit bono animo facientem. num. 35.

Ordinatus bono & ſimplici animo ante iuſtam ætatem,

tem, non ſuſpenditur. num. 35.
Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conſcientiæ ſubeunda. num. 35.

35 XXIII. Not. ibi [nullus &c.] nouum caſum in quo Excommunicatio reſeruata Papæ, ipſo iure incurritur, quem nos poſuimus in d. Manual. c. 27. num. 106. referendo prædictam Extrauag. primam de ſent. excom. ſuper qua nihil aliud diximus, quàm quod, ut ſupra num. 1. dictum eſt, Palud. Angel. Sylueſt. Adrian. & Caiet. atteſtantur reuocatam fuiſſe per Clem. v. Cui addi nunc oportet. Primo, eam eſſe innouatam per S. D. N. Gregor. XIII. Secundo, quòd in utraque eſt adiectio, ne abſoluatur priuſquam malè accepta, benè reſtituat pauperibus, Tertio, Quod huic eſt conſequens, non ſufficere partis, quæ dedit remiſſionem, uel donationem, quamuis impotétia reſtituendi excuſaret, ſicut et ab aliis reſtituẽdis iuxta tradita a nobis in d. Man. c. 17. n. 56. Quarto, Quod hic eſt caſus in quo turpiter datũ, et turpiter acceptũ debet reſtitui pauperibus, quod facit ad limitationẽ & declarationem eorum, quæ diximus in Man. cap. 17. n. 92. Quinto, Quod S. D. N. adiecit in hac Sex. actiones [de quibus infra] cõtẽtis in illa, ob quas perinde incurrũtur pœnæ, ac ob illas. Sexto, Quod in hac extẽſione S. D. N. Greg. XIII. qua Extrauag. Bonif. extendit ad faciẽtes aliquã prædictarũ ſex actionum, ponderandũ eſt uerbũ [Audentes] quod non includit facientes quolibet modo, ſed tantum temerario & præſumptuoſo: Tum quod audacia utplurimum ſumitur in malã partem pro nimia confidentia: iuxta illud Cic. Nec uires eis, nec audacia, nec tela defuere:

Tum per tex. ſing. in Extrauag. Cum primum Pii V. contra blaſphematores &c. in §. Nullus ibi [Audeat, ſiue præſumat] iunctá ſignificatione propria illius coniunctionis [ſiue] quæ eſt diſiungere verba & coniungere ſenſum, ut diximus in Comment. cap. Statuimus 19. q. 3. num. 62. poſt Panor. communiter receptum in cap. Inter cæteras de reſcrip. & quod conſequenter hæc extenſio non includit illos, qui eas agunt bono animo & ſimplici, abſque dolo & temeritate, quia lex puniens præſumentem facere aliquid, non includit tali modo facientem iuxta determinat. Cardinalis communiter recept. in Clem. prima q. 38. de priuil. qua nos ſæpè uſi ſumus, & præſertim in relectione cap. Acceptam oppoſ. 8. de reſt. ſpol. ad excuſandos à pœna ſuſpenſionis ipſo iure inflicta per Extrauag. Pii Secundi, præſumentibus ordinarii ordine ſacro ante legitimam ætatem, eos, qui bona fide præcepto ſuperiorum, uel ſuaſione aliorum, uel ſua bona intentione ſimplici, ſine dolo, ignorantes malè facere, ordinantur ante illam.

XXIIII Nota ibi [Iuſtitiæ uero, ſiue gratiæ] omnia obtenta per actiones hic punitas, eſſe ipſo iure nulla, licet antehac multa eſſent ualida, ut dictum fuit ſupra notab. 3. num. 4. Quam pœnam etiam in foro conſcientiæ ſeruandam probat notab. ſequens.

XXV. Nota ibi [& ſcienter illis vtentes &c.] alium nouum caſum, in quo ipſo iure incurritur excommunicatio Papę reſeruata, uidelicet actio utēdi impetratis per ſordes, hic puniri iuſſas. Ex quo infertur, pœnam nullitatis inductam per hanc Extrauag. eſſe in foro cōſcientiæ ſubeundam, quamuis in d. man. c. 23. num. 118. & latius in Comment.

ment.cap. fraternitas xii.q. 2. & alibi ſæpè probabiliorem putauerimus opinionem eorum, qui aſſerunt gloſſ. d. cap. Fraternitas, quæ habet, pœnam non deberi in foro conſcientiæ, habere locum regulariter etiam in pœna ipſo iure incurſa, Non inquam id obſtat, quia id limitandum eſt, ut ibi dixi, quando conſtat de contraria intentione legislatoris, hic enim utentes impetratis quæ ob pœnam nullitatis ipſo iure latam ſunt nulla, excommunicantur excommunione maiore, quæ præſupponit peccatum mortale c. Nemo & c. Nullus 11. q.3. quod non peccaret ſi illa pœna nullitatis ipſo iure incurſa, in foro conſcientiæ non ligaret, ut palam eſt.

SVMMARIVM.

Actiones hic punitæ etiam antehac fuerunt illicitæ. num. 36.

Sollicitationem iuſtitiæ gratiæque faciendæ qui quærentes has pœnas incurrunt. num. 37.

Mercede ſua dignus mercenarius, et ſtipendiarius ſtipendio. num. 37.

Ambitio ſiue allectio præſtantium gratia per munera hic punitur, ſed eſt reſtringenda ad munera inſolita &c. num. 38.

Actio qua fingitur datum quid intercedenti, eſt una de hic punitis, etiam non ſecuta obtentione. num. 39.

[Hoc] pronomen præſentia oculo corporis uel mentis demonſtrat. num. 39.

Conſi-

Conſilium, auxilium, & fauor principaliter uetita puniuntur non ſecuto effectu, ſecus ſi acceſſoriè vetentur. num.40.

Conſilium, auxilium, & fauor puniuntur ſecuto eo, in quod dantur, licet non ſequatur obtentio. num. 40.

Pœnæ huius Extrauag. innouantis & innouatæ ſunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conſcientiæ, & ultima non, & quatuor reliquas non obligare in illo eſt probabile. num.41.

Pœna etiam ipſo iure impoſita regulariter non ligat conſcientiam. num. 41.

36 XXVI. Not. in uerb. [ſcelus] adiunct. uerb. [peſſima] infrà poſito, quod actiones per hanc Extrauag. punitæ, erant ſcelera, & peſſima peccata etiam ante hanc Extrauag. quatenus enim ait hoc ſcelus ante illā inoleuiſſe, palā præſupponit exercitium illarum ante illam ſcelus fuiſſe, & quatenus ait, illa eſſe peſſima, quando hæc Extrauag. fiebat, præſupponit ea ante illam fuiſſe talia, non enim hæc antequam fieret et promulgaretur, poterat illa facere talia, cum lex non extendatur ad præterita, cap. ſecundo, & fin. de conſtit. In quod ipſum faciunt etiam ſequentia uerba, quibus aſſeritur: [Exiſtimationem Curiæ per ea offendi] & rurſus [in eos qui talia agunt animaduertendum fore] quæ relata ad om̄nia præcedentia præſupponunt ea digna fuiſſe animaduerſione, & punitione, antequam per hanc punirentur, per quæ omnia corroboratur notabile tertium, ſicut & hoc per illud.

37 XXVII. Nota ibi [nundinentur] 11. actionē hic punita-

rum

rum et conſequenter, q; quærere quē ſibi onus vel mandatum impetrandi iuſtiam vel gratiam, accepto, pacto, vel promiſſo ſibi in id pretio, eſt graue peccatum, Quod tamē limitandum eſt; non vendicare ſibi locum in pretio quòd ei datur vel promittitur pro mercede, ſalario, vel honorario laboris, induſtriæ, et ſolicitudinis ob id ſubeundorum, nā illud iuſtè datur et accipitur: Tum per illud Lucæ 10. [Dignus eſt mercenarius mercede ſua] probat. in c. primo 13. q. 1. Tum per illud eiuſdem Lucæ cap. tertio: [Eſtote contenti ſtipendiis veſtris] relatum in cap. Militare 23. q. prima. Tum quia id non datur pro iuſtitia vel gratia, ſed pro labore, induſtria, et ſolicitudine remunerandis, etiamſi paulò plus iuſto in ſignum gratitudinis detur: Si verò datur multū exuperans, præſertim cum pro magnitudine gratiæ impetrandæ augetur, et pro paruitate munuitur, cū tamen fortè maior labor debeat impendi pro parua quam pro magna, merito poteſt iudicari in foro exteriori potius datum in pretium gratiæ impetrandæ, quàm in remunerationem laboris, induſtriæ, & ſolicitudinis. In foro autem interiori, ipſe qui dat vel recipit eſto Iudex, pro quo principalius det vel recipiat, & ſi principalius det uel recipiat pro iuſtitia, vel gratia obtinenda quàm pro labore, induſtria, & ſolicitudine, incurret iſtas pœnas, & ſi contra principalius pro illis quàm pro hac, non incurret, quia attendendum eſt, quod principaliter agitur l. ſi quis nec cauſam ff. de reb. cred. cum multis ibi cumulatis per Iaſonem et l. ſi non ſint §. perueniamus ff. de aur. & arg. leg. & per dicta ſupra notab. 21. num. 32. et tradita à nobis in d. man. cap. 23. num. 100. & profundius aliis in c. Cum miniſter 23. q. quinta à num. 39. ubi tamen clare cōcludimus

con-

contra Bart. & aliquot alios, ibi citat. non omnem cauſam ſine qua nõ fieret actus, dici principalẽ. Ex quibus colligitur reſponſio danda cuidam miſſo vel venienti à Regno Indiæ maris Oceani [quòd vocãt del Peru] dato ſibi mãdato vnà cum aliquot centenis ducatis, ad impetrandum quaſdam gratias Apoſtolicas.

58 XXVIII. Nota ibi [donis pollicitationibusque ambiũt] actionem ob quam incurruntur iſtæ pœnæ, et conſequenter eſſe graue peccatum, ambire, ſiue adire alliciendo donis et pollicitationibus, valentes gratia, apud illos, qui facturi ſunt gratiam vel iuſtitiã, pro illa, medio illorum obtinẽda; nec eſt hæc eadem quæ ſexta, quam ſecuti Io. Mon. collegimus ex illis verbis [promittentes et acceptantes] quia illa eſt de promittente tertio quaſi proxenetæ, apud quem lucrum promiſſum non eſt remanſurũ: hæc autem eſt de promittente vel dante tertio apud quem lucrum eſt remanſurum, et ita longè differunt, vt palam eſt. hæc tamen reſtringenda eſt ad allectionem per munera illicita, & in eiuſmodi rogationibus & flagitationibus inter probos inſolita, per dicta ſupra in notab. 9. 11. & 21.

XXIX. Not. ibi (quidam &c. quæſiſſe affingant) actionem 12. de punitis hic, uidelicet fictionem qua mendaciter quis fingit ſe dediſſe pretium uel munera pro opera præſtanda uel præſtita per ualentem gratia, apud iuſtitiæ uel gratiæ Authorem; Super qua ſumus interrogati, An per eam incurrantur pœnæ, etiam non ſecuta obtentione gratiæ? & uidetur reſpondendũ affirmatiuè, per ea quæ ſupra not. 9. & 10. diximus eas incurri per pactionem & promiſſionem uel acceptationem, etiam non ſecuta datione, nec iuſtitiæ, uel gratiæ obtẽtione, hæc enim actio æquè prohibetur

betur ac illæ, & ſicut illas includit Extrauag. Bonif. hic innouata, ita hanc includit hæc illam innouans, quatenus illam ad hanc extendit: Quod autem ad hanc extendat, colligitur primo ex eo, quòd ea relata cum contentis in Extrauag. Bonifacii, & aliis duabus in duobns proximis notab. collectis, ſubdit ea eſſe peſsima, quod intelligi debet de omnibus contentis in innouante & innouata, & quamuis alicui uideri poteſt, non referri ea ad contenta in innouata, quia ſunt paululum remota, nemo tamen negare poteſt referri ad tres proximas per innouantem additas quarum una eſt hæc.

Secundo, quòd præmiſſo ꝙ ſunt peſſima, & quòd æſtimationem Curiæ grauiſſimè offendant, ad id in eos, qui talia agunt animaduertendum fore, intelligendum per uerbum [Talia] ea omnia quæ prædixit, uel ſaltem ea, quæ proximè præcedunt arg. c. Secundo requiris de appel. & citatorum per gloſſas eius.

Tertio, quòd adiungit innouationem extrauagantis Bonif. VIII. & eius pœnarum, extendendo eas per illa uerba [eaſdemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorũ, quæ aſcripſimus] in quibus pondera uerbum [extendimus] per quod apparet uelle ſe, ut habeat locum etiam in aliquot aliis, quam contentis in d. Extrauag. Bonif. & non ſunt aliæ, quàm proximè relatæ, quarum una eſt hæc, de qua hoc notabile, ergo etiam ea eſt una de actionibus in hac Extrauag. punitis: pondera etiam illa uerba [qualecunque horum facinorum] in quibus illa dictio demonſtratiua [horum] aptius refertur ad tres proximas: Tum quia ſunt præſentiores quia proximiores, & illud pronomen demonſtratiuũ reſpiciens præ-

ſentia oculo corporis vel mentis iuxta textũ, et ibi notat. per Bar.& alios in l.hoc edicto,quæ eſt prima ff.de nou.op. nunc.aptius reſpicit præſentiora: Tum quia non ſunt alia præſentia,nec abſentia, quę demonſtrentur, et in quæ fiat extenſio, niſi prædicta tria, de quorum tertio eſt hoc notabile. Pondera item uerbum [quæ adſcripſimus] ideſt adjecimus, quæ ſola tria prædicta ſunt, ergo etiam illa includuntur.

Quarto, per illa verba [illis et aliis ſupradictis] poſita in verſ. ſequenti [Audentes] per quæ clarè diſtinguendo illa,quæ ipſemet adiicit ab aliis contentis in Extrauag.Boniſ. pœnas eius extendit ad conſulentes,auxiliantes, et fauentes ea facientibus.

40 XXX. Not. ibi(dantes &c. conſilium, auxilium vel fauorem]tres alias actiones, quæ ſunt 14. 15. 16. quas adiicit S. D. N. Circa quas dubitari poteſt: An per eas ſolas non ſecuto effectu conſilii, auxilii vel fauoris, incurrantur pœnæ huius Extrauag? Nam pro parte affirmante facit primo id, quod dictumeſt ſupra not. 8. videlicet: quòd prædictæ pœnæ incurruntur per pactionem, promiſſionem, dationem et receptionem pro obtinenda iuſtitia vel gratia,licet non obtineatur.

Secundo,ꝙ c.primũ de homicid.lib.6.cum ei annotatis habet: Mandantem occidere per aſſaſinos perindè incurrere pœnas illius c. non ſecuto homicidio, ac ſecuto illo, et l. Quiſquis C. adleg. Iul. maieſt. perindè punit ineuntem fœdus contra principem, ac bellantem contra eum,et volentem occidere ſenatorem eius, ac occidentem illum:

Tertio, quòd conſulens alicui ut appellet à Papa ad futurum Concil. cenſetur excommunicatus etiam appellatione

tione minimè ſecuta, per extrauag. Pii Secundi, & Iulii Secundi not. 8. citat. licet non per Bullam Cœnæ S. D. N. Greg. XIII. ut diximus in Manual. c. 27. num. 58.

Pro parte uerò negante, quæ verior uidetur, facit efficaciter id, quod latè probamus in d. man. c. 27. num. 51. citato ſupra notab. 8. num. 12.

Ad oppoſita reſpondetur, ea procedere, quando pœna non acceſſoriè, ſed principaliter imponitur contra conſulentem, iuuantem, uel mandantem, non autem cum principaliter imponitur contra facientem, & acceſſoriè contra conſulentem, auxiliantem, vel mandantem, Et cum hic non exprimatur, An principaliter, an acceſſoriè puniri iubeantur conſulentes, iuuantes, et fauentes, nec alterũ eorum neceſſariò ex eo inferatur, videtur dicendum eos acceſſoriè, et non principaliter prohiberi et puniri, per regulam illam, quòd in dubio mollienda eſt conſtitutio pœnalis ad pœnam minorem, cap. pœnæ de pœn. diſt. prima et l. ſi de interpretatione et l. ſi præſes ff. de pœn.

Aduertendum tamen, ꝙ interdum datur conſiliũ, auxilium, vel fauor ſolum ad obtinendum gratiam vel iuſtitiã, et interdum ad paciſcendum, vel promittendum, vel dãdum, vel recipiendum &c. Et in priori caſu non incurritur, niſi obtineatur, nec in poſteriori, niſi pactio, promiſſio, datio vel receptio quæ conſulitur, ſequatur, non tamen oportet in hoc, quòd obtentio ſequatur, quia non ponitur acceſſoriè ad obtentionem, ſed ſolum ad pactionem, promiſſionem &c. Quòd valdè notandum eſt, & confirmat, declaratque poſita in d. not. 8.

11 XXXI. Not. ibi [Quinetiam, uſque ad fin.] quinque pœnas nouas, Quatuor quidem extraordinarias ipſo iure

incurrendas, & quintam ordinariam, quas addit S. D. N. tribus impoſitis à Bonif. puta pœnæ excommunicationis ipſo iure incurrendæ, & nullitatis obtentorum, & reſtitutionis malè acceptorũ, quæ uerè non eſt pœna, Quinque prædictarum nouarum: Prima eſt priuatio à beneficio Ecclesiaſtico & ſeculari perpetuo uel temporali.

Secunda priuatio ſimilis ab officiis, Tertia incurſio infamiæ, Quarta inhabilitas ad prædicta beneficia, & officia, Quinta, quæ ordinaria eſt, ut pro rei qualitate extra ordinẽ puniatur. Circa quas octo pœnas dubitari poſſet. An etiã in foro Conſcientiæ habeant locum, Ita ꝙ abſq; alio ſuperioris vel Iudicis præcepto uel monitione teneatur quis ſub pœna mortalis peccati eas pati?

Ad quod reſpondeo primo affirmatiuè procul dubio, quoad tres pœnas Bonif. ſcilicet excommunicationis, reſtitutionis, & nullitatis obtentorum, Quoad excommunicationem quidem, & reſtitutionem, ſecundum ſententiã omnium, tam eorum, qui opinantur non teneri, nos regulariter in foro Conſcientiæ ad ſubeundas pœnas ipſo iure incurſas, quàm eorum, qui contrarium affirmant, eò ꝙ excommunicatio ſecum fert executionem, & reſtitutio nõ eſt omnino pœna. Quoad pœnam nullitatis autem, quia id ex mente Authoris clarè collectũ eſt ſupra not. xxv. Negatiuè autem procul dubio, quoad octauam, ſcilicet pœnã ordinariam, quæ extra ordinem à Iudice imponenda eſt, ſecundum ſententiam omnium poſt gloſ. in d. c. Fraternitas 12. q. 2. & Thom. recep. 2. 2. q. 62. art. 3. dicentium neminem teneri ſubire pœnam in foro Conſcientiæ à Iudice imponendam, donec imponatur.

Secundo, ꝙ (licet dubitari poſſit) tamen probabiliter dici

ci poteſt aliis prædictis 4. extraordinariis pœnis non eſſe locum in prædicto foro, attento quòd adeò magnæ ſunt, & quòd, ut ſupra dictum eſt, magis ſunt additæ ad terrendum & in exemplum, quo multis graſſantibus opus erat, iuxta l. Capitalium §. famoſos ff. de pœn. quàm pro qualitate culpæ, & quod difficillimum eſt, quòd quis contra ſemetipſum, tam grandes pœnas exequatur, & quòd priuationes, de quibus hic, expreſsè extenduntur, ad beneficia & officia ſecularia, quoad quæ, certò puto non eſſe locum eis in foro Conſcientiæ, & quòd (ut latius demonſtro in Comment. cap. Fraternitas 12. q. 2.) frequentior (cui & ipſe adhærere ſoleo) habet indiſtinctè nullas pœnas etiam ipſo iure incurſas, obligare in foro Conſcientiæ delinquentem, ad eas contra ſe exequendas, niſi Author legis expreſsè uel tacitè id iubeat. Quod rariſſimè faciendum eſt propter ibi adducta, præſertim propter cap. Erit autem lex 4. diſt. declaratum per Thom. ſecunda 2. q. 95. art. tertio quatenus habet legem debere eſſe poſſibilem moraliter ſeruatu, qualis uix eſſet lex ſtatuens, ut quis magnas pœnas contra ſe exequeretur.

SVMMARIVM.

Datio & acceptio hic punitæ, etiam extra Sed. Apoſtolicam, non licent pro ſpiritualibus, num. 42. nec pro inuendibilibus. num. 43. nec pro officijs malis, uel malè præſtitis, uel præſtandis, uel bonis, ſed debitis modo mediocri, præſtitis, uel præſtandis. n. 46. nec pro bonis tanquam de iuſtitia debitæ, ſed ſic pro officiis

officijs non debitis, uel modo meliori, quàm debito, præſtitis uel præſtandis. num. 47.

Simoniacus mediator, collator, uel præſentator tenetur reſtituere fructus malè perceptos à Simoniaco, in ſubſidium illius. num. 42.

Reſtituere tenetur dans cauſam damni etiam mediatam, modò ſit propinqua. num. 42.

Cauſam qualem damni dans reſtituere teneatur. n. 42.

Argumentum à contrario, Qui dicit de uno &c. Sic limitandum. num. 42.

Vendibilia non eſſe omnia, quæ non ſunt ſpiritualia, in quibus eſt locus Simoniæ. num. 43.

Scientia & omnis uirtus intellectualis, eſt inuendibilis, quia inæſtimabilis. num. 43.

Doctor docens pecunia non uendit ſcientiam, ſed laborem, & onus eam docendi? num. 43.

Virtus moralis & Theologa eſt ſimpliciter uirtus, & tam illa, quàm ſuus actus fortius inuendibilis, quā intellectualis, quæ ſecundum quid, & cum adiectione intellectualis eſt uirtus. num. 43.

Iuſtitia & actus eius Iudicium, et conſequenter ſententia cur inuendibilia? num. 44.

Virtutum ad actus exercendos obligatio uendibilis, licet ipſa non ſit talis. num. 44.

Iuris dicendi officium uendibile eſt, licet uetetur uendi. num. 44.

Iuriſdi-

Iuriſdictio temporalis uendi, permutari, in feudum, & dotem dari poteſt. num. 44.
Vendibilia eſſe de ſe multa Iuris publici, etiam quæ uendi vetantur. num. 44.
Intellectus, ſiue ratio noua l. 2. & 3. ff. de cond. ob turp. cauſam. num. 45.
Iuſtitiam et iudicium uendens, etiam Monarcha cur peccet? num. 45.
Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria in hoc propoſito. num. 45.
Iuriſdictio vendi poteſt ab Inferiori, ſed non officium iudicandi. num. 45.
Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data mediatori, cur ſurreptitia, niſi &c. num. 45.
Taciturnitas non omnis ueri, quod retraheret à concedendo, nocet. num. 45.
Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito. num. 46. & melius num. 48.
Beneficium nemo tenetur de ſuo præſtare gratis. n. 47.
Medicus non tenetur curare diuitem gratis, etiamſi aliter nolit curari. num. 47.
Intellectus huius Extrauag. & l. 2. 3. & 4. de cond. ob turp. cauſ. quoad data pro officio indebito. nu. 47. Et quoad aliud. num. 49.
Familiares & officiarij pro quo modo faciendi officia debitè aliquid capiunt. num. 48.

Peccant

Peccant qui non pro officio debito mercedem accipientes. num. 48.

Beneficus eſt etiam qui confert quæ ſibi retinere nequit, & qui debita ſoluit. num. 49.

Donatio non deſinit eſſe merè liberalis, eo quod fiat ob cauſam minus principaliter. num. 49.

Peccata ſunt quædam per accidens ob ſpeciem mali, quæ de ſe licent. num. 49.

Dare licet miniſtris Iudicũ ab aditum faciliorem &c. num. 50.

Datum Theſaurarijs & debentibus ſoluere quod iuſtum. num. 50.

Lucrari datum a militibus uel alijs Principum uel aliorum creditoribus, pro interceſſione recuperandi ſtipendia, uel alia debita, ut plurimũ turpe. n. 51.

Franciſcus ab Eraſſo laudatus. num. 51.

42 XXXII. Not. hic locus admonet præſtare id, quod cõpoſito iam Commẽtario, cũ imprimeretur tertiũ notabile in eo nu. 6. promiſimus, nempè decidere: An, et quantũ peccẽt, qui alibi quã apud ſedem Apoſtolicã, Regibus, Principibus, Magnatibus, et aliis primæ notæ, vel inferioris, uiris uel fœminis, aſſiſtentes, aut inſeruiẽtes gratè à ſecretis, vel aliis miniſteriis magnis vel paruis, et alii amicitia, et gratia apud eos multũ valentes, accipiunt munera interdũ conuenta et promiſſa, interdum abſque conuentione, ante vel poſt Iuſtitiam vel gratiam obtentam? et An obtentio valeat? et aliquam cenſuram et obligationem reſtituendi incurrant? et An idem

idem ſit dicendum de dantibus vel promittentibus eis? Ad quam prætermiſſis gratia breuitatis decē fundamētis, quę pro parte negante, et duodecim, quæ pro affirmante formaueram: Reſpondeo primo, Quod grauiter peccant, qui id ita faciunt circa ſpiritualia, vt committatur Simonia, etiamſi ſint Principes, et Monarchæ, Eccleſiaſtici, vel ſeculares, et etiam incurrunt cenſuras, et actus eſt nullus, ſi Simonia fuerit realis in ordine, vel beneficio: iuxta Extrauag. 2. de Simon. et tradita in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 100. excepto Papa, per dicta ſupra notab. 9. n. 14. et prius in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 106. Reſtituere autem tenentur ea, quæ ſibi retinenda acceperunt cap. De hoc de Simon. non autem illa, quæ pro aliis acceperunt, et eis tradiderunt, quia ad illa reſtituenda ipſi tenebuntur iuxta ibidem notata, An autē teneātur reſtituere fructus, quos virtute talis collationis ſimoniacæ, et nullæ, perceperit beneficiarius, in ſubſidium illius nolētis vel non potentis reſtituere? quęſtionis grauis fuit, incidētis in ſummo pœnitentiariæ Prætorio, de patre, qui per ſimoniam quæſiuit filio beneficium, An teneretur reſtituere fructus perceptos ab eo? quæ tamen non fuit deciſa, quia ex alio capite res propoſita fuit expedita. Nam pro parte negante facit primo, quod prædicta Extrauag. quatenus agens de mediatore et beneficiario, et tantum ſtatuens hunc teneri ad reſtitutionem fructuum, videtur de illo ſignificare cōtrarium arg. cap. Nonne de præſump. et l. Cum Prætor de Iudic.

Secundo, Quod non fuit cauſa immediata damni, de qua tantum videri poteſt intelligendum cap. fin. de iniur. Tertio, Quod alioqui oporteret dicere omnes mediato-

res ſimoniæ realis in beneficiis, et collatores, præſentatores, et electores ſimoniacos, teneri ad reſtitutionē fructuū malè à ſimoniacis perceptorum: Oporteret item dicere eos qui conferunt, vel conferri procurant excommunicatis, ſuſpenſis, illegitimis, irregularibus, et aliis inhabilibus, teneri ad reſtituendos fructus ab eis percipiendos, quæ inſolita videntur et abſurda, et ita non dicenda l. Nam quod abſurdum ff. de oper. liber. et cap. Dudū de præben. lib. ſexto, Quarto, Quod dans cauſam remotám mortis non eſt irregularis iuxta glos. ſing. et recept. in cap. De cætero de homicid.

Pro parte affirmante facit primo, Quod omnis qui dat damnū, tenetur reſtituere illud ſecundū omnes : Et quod, qui cauſam damni dat, videtur dare illud cap. fin de iniur.

Secundo, Quod non iuuat aduerſam partem, dicere illud c. eſſe intelligendum de dante cauſam, ex qua immediatè ſequatur damnum; et quod mediator ſimoniæ, non videtur dare cauſam, ex qua immediatè ſequitur dānum male capiendi fructus: Tum quia d. c. fin. non diſtinguit inter cauſam mediatam, et immediatam nec Thom. 2. 2. q. 62. art. ſeptimo, Imò ſignificat ſufficere, vt ſit cauſa ſine qua non: Tum quòd l. Qui occidit ff. ad l. Aquil habet, eū qui occidit ſeruum pignori datum, teneri ad reſtituendum vſq; ad valorem ſerui, quod debetur creditori, ſi debitor non eſt ſoluendo, & tamen non uidetur occiſor fuiſſe cauſa immediata illius damni, ſed ualde mediata, & quod qui furatur ſartori acum, uel alii operario Inſtrumentum, ſine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuiſſet; tenetur ad reſtituendum, ut concludimus in Manual. cap. 17. num. 3.

Tertio,

Tertio, Quod qui conſulit, iubet, uel opitulatur alicui ad faciendum Inſtrumentum teſtamenti, uel debiti falſum: Qui ſuo teſtimonio defendit illud, & qui teſtatur quempiam eſſe capacem hæreditatis, legati uel muneris, cuius non eſt capax, tenetur reſtituere hæreditatem legatum, debitum malè exactū, munus, uel officium alteri ademptum: Attamen non conſequitur hæreditatis ablatio, nec debiti exactio, nec muneris, uel officii collatio immediate ex prædicto conſilio, iuſſu uel opitulatione: Nam prius oportet interuenire teſtamenti apertionem, ſignorum recognitionem, hæreditatis aditionem, legati acceptationem, debiti petitionem, incapacis ad munus electionem, uel optationem, & id genus alia, & mediatoris ſimoniaci actio, tam dirigitur in malam acceptionem fructuum beneficiarii ſimoniaci, quàm actiones prædictorū falſariorum, in fructus per illa falſa quærendos.

Quarto, Quod non obſtant pro parte negante adducta. Ad primum enim reſpondetur, Quod ut ait Dom. recept. in c. Qualis 25. diſt. illa regula: Qui de uno dicit, de alio negare uidetur, intelligenda eſt de alio diſſimili, non de ſimili, pro quo facit l. Non poſſunt ff. de leg. & c. Si tibi abſenti iunct. gloſ. quæ addit idem, ſi præſenti de præb. lib. ſexto, Et tam qui dat pecuniam pro beneficio, quàm beneficiarius, ambo ſunt ſimoniaci, & in hoc ſibi ſimiles.

Ad ſecundum autem colligitur reſponſio ex vltimo argumento pro hac parte formato.

Ad tertium uero, Quod, ut Dialectici dicunt, multiplicatio inconuenientium non ſoluit argumentum, & quod non minus ardebit, qui cum multis ardebit, ut ait Aug.

in cap. Multi 3. q. 1.

Ad quartum nego prædictum mediatorem non dare cauſam propinquam, tam enim propinquam dat, quàm qui furatur acum ſartori, & qui mutuat enſem occiſori, credens, uel credere debens eum occiſurum, & mutuans ſchalas alicui, quem credit, uel credere debet aſcenſurum per eas in domum cauſa furandi. Sit itaque concluſio, licet terribilis omnibus, de quibus quæſtio eſt propoſita, quique ſimoniaco modo dant uel accipiũt circa beneficia ſpiritualia, quorum numerus (proh dolor) magnus eſt; Arbitror autem, quod licet accepta immediatè propter ſimoniam, debeant reſtitui Eccleſiæ, cui facta eſt iniuria per d. c. De hoc: fructus tamen ſimoniacè percepti, poſſunt reſtitui etiam pauperibus, uel ſucceſſoribus Canonicis in beneficio: Imò etiam ſibi ab eis remiſſionem, uel condonationem eorum in opera pia quærere, iuxta ea, quæ ad ſimile propoſitum ſcripſimus in Comment. c. Non liceat 12. q. 2. §. 11. num. 4. Poſſunt item excuſari procurando ut ipſi beneficiarii reſtituant illos pauperibus, uel ſe modo licito cum Camera Sed. Apoſtolicæ componant, quoniam illi tanquam facientes principalius tenentur ad illam reſtitutionem, quàm illi conſentientes, qui tenentur tantum in eorum ſubſidium, iuxta dicta in d. Manual. cap. 17. à n. 17.

43 II. Principaliter dico, Quod idem uidetur dicendum de datis & acceptis pro his quæ ſuapte natura, ideſt: Iure Naturali uel Diuino ſunt inuendibilia, præterquam quod in his non committitur Simonia, & in ſpiritualibus ſic: Sintne autem ulla talia? quæſtionis eſt, Nam pro parte negante facit, Quod omnia temporalia uidentur competere, ac regi Iure humano, c. Quo iure 8. diſt. & l. Benè à

Zenone

Zenone C. de quadrienn. præſcrip. cui non ſubeſt princeps l. Princeps ff. de leg. imo quod in hiis placet Principi, legis habet vigorem §. Sed & quod Principi Inſtit. de iur. nat. gent. & ciu. deſumpto ex l. 1. ff. de Conſtit. Princip. Vnde & Romani Pontt. appellantur Canones animati in c. Ipſi ſunt Canones 9. q. 3, iuxta mentem gloſ. quæ pro ei concordanti citat fin. Auth. de Conſul. eo quod habet Imperatorem eſſe legem animatam, & quòd Thomas ad Duciſſ. Brab. ait: Officia Iudicum, quibus datur temporalis poteſtas, iuſtè uendi poſſe, modò uendantur idoneis, & pretio, quod ſine grauamine populi recuperari poſſit, & conſequenter Iuriſdictio ipſa, quæ cũ tali officio traditur.

Sed pars affirmans tenenda eſt, primò quidem: Quòd ſapientia, ſcientia, & prudentia, & omnis alia uirtus intellectualis & naturalis, modo naturali, quæſita, non eſt res ſpiritualis, in qua committitur Simonia, ut diximus in Manual. Confeſſ. c. 23. num. 100. uerſ. Ex qua (contra mentem gloſ. c. Nòn licet 11. q. 3. & Hoſt. & Card. in c. Quia nonnulli de Magiſtr. ſentientes committere ſimoniam, illos, qui docent aliquam ſcientiam pecunia) attamen eſt inuendibilis, quia inęſtimabilis: Tum, quia eſt altioris ordinis bonorum, quam ſint pecuniaria, imo & honoraria, quia ſunt bona animæ, quæ omnibus corporeis, & fortunæ bonis præſtat c. Si habes ſub finem 24 q. 3. & c. Ille 22. q. 5. cuiuſque bona fortunas præcellunt arg. c. Deteriores 6. q. 1. Tum per illud ſap. 7. [Omne aurum comparatione ſapiētiæ, eſt arena exigua,] Tum, per illud l. primæ ff. de uar. & extraor. cognit. [Res ſanctiſſima eſt ciuilis ſapiētia, quæ pretio nummario non ſit æſtimanda] Tum, quod non obſtat, Quod doctor poteſt accipere ſalarium ad docendum ſchola-

ſcholaſticos,ex publico ærario, vel contributione, ſeu collecta ſcholaſticorum,ut pulchrè determinat Panor. cõtra ſcrupulos Hoſt.& Anton.in d.c. Quia nonnulli, & ante illum gloſ. ibidem, & ante illam, gloſ. Ioh. in cap. De quibuſdam 37. diſtin. & melius Bartholom. Brix. in additione eius,quia,ut ipſe reſpondet,Doctor non uendit ſcientiam, quæ eſt inæſtimabilis, ſed locat laborem & operas ſuas ad eam docendam. Pro qua locatione,& obligatione faciendi,etiam ſpiritualia,& ad morandũ alicubi,ut illa faciat, poteſt recipi,& promitti pecunia, licet non pro ipſis ſpiritualibus faciendis: iuxta doctr.ſing.Innoc. in c. Quoniam in 2. ſub fin. Ne Præl. vic. ſuas.

II.Quod etiã omnis uirtus moralis, & à fortiori Theologa. & omnis actus eius eſt inuendibilis, quia inæſtimabilis: Tum, quòd ſapientia, ſcientia, & omnis alia uirtus intellectualis eſt inæſtimabilis, ut iam dictum eſt, ergo à fortiori erit talis uirtus moralis, cùm hæc ſimpliciter ſit uirtus,illa verò ſecundum quid, cum adiectione (intellectualis) ut docet Thom. 1.2. q. 58. artic. 1. Tum, quia hæc eſt ratio radicalis, & noua, cur ſententiæ vænales ſint nullæ l. Vænales C. quando prou. non eſt nec. tranſlat. in §. vænales 2. q. 6. Tum, quia hæc etiam eſt ratio, Quòd nullum bonum pecuniarium poſſit eſſe finis aptus ullius actus quantulecunque virtutis, ut poſt Adrian. Quod lib. 11. tradimus in cap. Cum miniſter 23. q. 5. num. 30. & in Manual.præl.7.n.22. Ratio enim eſt, Quòd omne bonum pecuniarium eſt quoddam æſtimabile, & minus virtute & actu virtutis inæſtimabilibus, & finis quatenus talis, debet eſſe maior medio, quatenus tale: & ita non poteſt eſſe aptus finis eorum.

Quæ conſequitur, Quòd etiam iuſtitia & Iudiciũ, de quibus in propoſito agitur ſunt inæſtimabilia, et inuendibilia: Tum, ꝙ iſtæ duæ Extrauag. hoc ſignificant: Tum, ꝙ Iuſtitia eſt uirtus ex Ariſt. 5. Ethic. et Thom. 2 2. q. 58. art. 3. et Iudicium actus eius ex eod. Thom. ibidem q. 60. art. primo, et ut prædictum eſt omnis uirtus, et omnis actus eius eſt inæſtimabilis, et inuendibilis. Nec obſtat his quòd tributa ſoluuntur Regi, ut prudenter gubernet, qui eſt actus prudentiæ, et conſtat prudentiam eſſe uirtutem ex Thom. 2. 2. q. 47. artic. 4. et prudenter gubernare actum eius ex eod. Thom. ibid. art. 10. et 12. et quòd penſio penditur Iudici, ut iuſtè iudicet: Et conſtat Iuſtitiam eſſe uirtutem et Iuſtè iudicare actum eius ut prædictum eſt.

Nec quòd Cantori datur ſalarium, ut religiosè canat, Et conſtat Religionem eſſe virtutem ex Thom. q. 81. art. ſecundo, et cantum diuinum actum eius ex eod. q. 91. art. 1. Nec quod ſtipendiũ ſoluitˀ militi vt fortiter pugnet, et propugnet, cũ tñ cõſtet fortitudinẽ eſſe uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 123. art. primo, et fortiter pugnare actũ eius ſecundũ eund. ibid. art. quinto. Nec quod præſtituitˀ reditus moniali bus, vt honeſtè et caſtè uiuãt, cum tñ cõſtet temperantiam eſſe uirtutẽ ex eod. Thom. 2. 2. q. 141. art. primo, et honeſtatem pertinere ad illam ex eod. q. 145 art. 4. et caſtè uiuere eſſe actum caſtitatis temperantiæ attributæ ex eod. q. 151. Nec quòd aliis, aliis uirtutibus et operibus earum incumbentibus præmia præſtituuntur. Non inquam hæc obſtant, quoniam non dantur in pretiũ uel in finem principalem prædictarum virtutũ, et artiũ earum, ſed in calcar, ſiue incitamentum et ſuſtentationem laboris, quem incumbentes eis ſuſtinent, et in recõpenſam obligationis,

qua

qua ſe ad eum ferendum aſtringunt, ut paulo ante diximus, Quod Doctoribus non dantur ſtipendia in pretium doctrinæ, quam docent, ſed laboris quem in docendo ſuſcipiunt, & in recompenſam obligationis, qua ſe ad illud faciendum aſtringunt, quod & dari, & accipi poſſe etiam pro obligatione, qua ſe quis aſtringit ad faciendum ſpiritualia, licet non pro ipſis ſpiritualibus, uel actibus, quibus illa fiunt, ibidem dictum fuit, ex Innoc. in c. Quoniam 2. Ne Prælat. vic. ſuas.

Non obſtat ſecundo, prædictum reſponſum Thomæ ad Ducis. Brab. quod licebat ei duobus ſeruatis uendere officiũ publicæ poteſtatis quia aliud, eſt uendere, uel emere officium dicendi Ius, quod ipſe ait: et aliud, uendere uel emere Iuſtitiam, quæ uirtus eſt, uel actum eius, qui eſt Iudicium, quo Ius dicitur, quæ ſunt inuendibilia, quod nos dicimus.

Non obſtat tertio, Quod Fabian. de Monte in tractatu de empt. et uend. q. 2. uerſ. Sexto quæritur, ſecutus Baldũ in tit. de Pac. iuram. firm. in uſib. feud. cap. 1. determinat Iuriſdictionem uendi non poſſe, nec conſuetudinem eam uendendi ualere: eo quod diffinitur eſſe: Poteſtas de publico introducta cum neceſſitate Iuris dicendi et æquitatis ſtatuendæ a gloſ. ab omnibus recepta l. primæ ff. de Iuriſd. omn. Iudic. Tum, quia cõtradicit omniſcio Thomæ ab omnibus recept. in præfato reſp. ad Duciſſ. Brab. Qui aſſerẽdo officium cũ poteſtate temporali Ius dicendi eſſe uendibile, conſequenter ſignificat Iuriſdictionem ipſam uendi poſſe. Nec poteſt excuſari Fabian. intelligendo eius dictum tantum de Iuriſdictione ſpirituali, quam certum eſt nec uendi, nec locari poſſe, eo quod id eſſet Simonia-

cum

cum cap. primo et c. Quoniã 2. Ne Prælat. uit. ſuas: quoniam palam eſt eum loqui de ſeculari quæ eſt temporalis, et pecunia æſtimabilis, ut Thom. ſupra ſignificauit: Tum, quia conſuetudo, quæ optima eſt legum interpres cap. Cũ dilectus de conſuetud. ubique gentiũ recepit, Iuriſdictionem temporalẽ, et vendi, et permutari, et locari, et in præmiũ rerum bene geſtarum, et dotem, et feudum dari poſſe: Tum, quod nulli legi naturali vel diuinæ eſt contrariũ, imò conſonum legi ex hoc Iure ff. de iuſt. et iur. c. Ius gẽtium prima diſt. quatenus cum ſuis glos. ſignificant Regnum, et conſequenter Iuriſdictionem eſſe poſſe in dominio alicuius, et ita, vt diximus, ea poſſe locari, permutari, donari, et in hæredes et legatarios trãſmitti, et cõſequenter vendi, argumento l. primæ ff. de contrah. empt.
Tum, quia (non vt ille inſinuat) omnia publici Iuris ſunt ex ſe inuendibilia, ſed ſola ſupernaturaliter data, vel poteſtate ſupernaturali conſtituta, et ſacrata, vel ſuapte natura inæſtimabilia, licet naturaliter quæſita, quorũ de numero non ſunt dominia rerum, nec perſonarum temporalium, nec oppidorum, ciuitatum, et regnorum, quæ Iure gentiũ, donatione, ſucceſſione, permutatione, et aliis contractibus quæri et perdi poſſunt, vt prædictũ eſt, imò nec bona immobilia Eccleſiarum, licet iure humano vendi vetentur c. Nulli de reb. Eccl. non alien.

Non obſtat Quarto, quod per Auth. Vt Iud. ſine quoque ſuffrag. grauiſſimè multis rationibus vetatur, ne quod munus iudicãdi pro pretio detur. Quia et ante illam cautum fuit l. Sancimus C. Ad l. Iul. repetund. relata in cap. Sancimus 1. q. 7. in hæc uerba: [Prouincias recturi non debent aſſumi ambitione ſed teſtimonio probatæ uitæ et iu-

rati inter geſta depromant ſe pro adminiſtrationibus ſortiendis, neque dediſſe quippiam, neque daturos unquã poſtmodum fore, ſiue per ſe, ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, uenditionis ue titulo aut uelamento cuiusque contractus, et ob hoc (exeptis ſalariis) nihil penitus tam in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officiũ, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos) Non inquam hoc obſtat.

Tum, quia non loquitur de Iuriſdictione, neque illius venditione, ſed de munere et officio Iudicãdi: Tum, quia non probant munus, et officium iudicandi eſſe inæſtimabile, et inuendibile de ſe Iure naturali, vel diuino, ſed tantum non expedire ut uendantur, et ideo iure illo humano iuſſum, vt gratis detur: Tum, quia nõ probant talia munera, et officia non poſſe uendi à Principe, qui tali iuri humano non ſubeſſet: iuxta l. Princeps ff. de leg. Tum, quia Duciſſ. Brab. (ſiue quod iura imperii et regalia ſui Ducatus haberet, ſiue quod ille Ducatus tempore Thomæ non ſuberat plus legibus Romanis quam reliqua Gallia) licitè potuit vendere talia munera, duobus ſeruatis, vt ipſe Thom. reſpondit; Quod paſſim apertè à Regibus Galliarum, ſeruatis duobus, quæ ipſe requirit, fieri olim vidimus. In Hiſpania, licet non væneant pretio aperto, frequenter tamen vidimus dari in dotem, et in compenſam obſequiorum propriorum, vel Patrum magno pretio valentium: Tum quia etiam, vt dictum eſt, prohibitum eſt, ne bona immobilia Eccleſiarũ vendantur, non tamen ob id dicuntur de ſe inuendibilia, quia ſunt æſtimabilia, vt ſunt et ipſa iudicandi officia et munera.

Ex

45 Ex quibus infertur primo, Noua ratio l. ſecundæ; & tertiæ ff. de cond. ob turp. cauſ. quatenus habent: offendere legem, qui dat, uel accipit aliquid, ut rectè iudicet: Ratio enim cōmunis, & antiqua eſt: Quod qui dat, uidetur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, uidetur accipere pro eo, quod tenetur facere, quorum utrunque eſt turpe: Ratio autem noua ex prædictis collecta, eſt, Quod res inuendibilis & inæſtimabilis uenditur aut emitur, aut bonū pecuniarium, & æſtimabile, pro actu Iuſtitiæ uirtutis, qui eſt inæſtimabilis, datur uel accipitur.

II. Infertur, Non ſolum peccare Iudices Eccleſiaſticos, ſed etiam ſeculares, non ſolum Pedaneos, & mediocres, ſed etiam ſupremos & Monarchas, qui etiā circa prophana emunt uel uendunt, uel uolunt emere, uel uendere Iuſtitiam (aſſumendo eam pro uirtute, vel actu eius, qui eſt Iudicium, quo ius redditur, ut in hac Extrauag. & in l. Iuſtitia ff. de iuſt. & iur. accipi diximus ſup. not. 16.) aut dare vel accipere aliquid pecuniarium, in pretium vel finem principalem eius: Offendunt enim legem naturalem et diuinam, qua vetitum eſt inuendibilia, et inæſtimabilia vendi, aut (quod in effectu idem eſt) pro illis in pretiū uel finem principalem aliquid pecunia æſtimabile dari uel accipi: Et conſtat omnes eos legi naturali, et diuinæ ſubiici c. Non liceat 10. diſt. c. Sunt quidam 25. q. 1. c. 1. de probat.

Tertio Infertur, munera Iudicandi non poſſe iuſtè uendi vel pro pretio dari à recognoſcentibus ſuperiorem, in terris, in quibus prædicta Auth. Vt Iudices &c. et prædicta lex Sancimus uigent, eſto Domini directi et utiles pagorum, et oppidorum, illa cum ſuis Iuriſdictionibus libere uendere poſſint.

Quarto, (quæ nouiſſima concluſio eſt) Impetrationes, & prouiſiones munerum iudicandi, quas Reges & Principes faciunt, ignorantes eſſe malè datam uel promiſſam pecuniam mediatoribus, vt ea eis obtinerēt, eſſe ſurreptitias, & nullas, quia tacetur quiddam verum, quod expreſſum retraheret Principem à tam facile concedendo: Nec obſtat reſolutio inſerta Man. Confeſſ. c. 22. num. 86. poſt Rot. deciſ. 32. de reſcrip. in nou. & alios quos citat, & ſequitur Felyn. in cap. Poſtulaſti de reſcript. Quod licet omnis expreſſio falſi, quod expreſſum redderet Principem difficiliorem ad faciendam gratiam, eam annullet, non tamen omnis taciturnitas veri, quod expreſſum redderet difficiliorem ad concedendum, idem facit, ſed tantum illius, quod Iura iubent exprimi: Non inquam id obſtat, quia prædicta Iura prohibendo, ne quiſquam pretio ad illa munera aſſumatur; expreſsè uel tacitè ſignificant in impetratione illorum, id non eſſe tacendum, ſicut l. 3. C. de epiſc. aud. ſtatuens, ne crimen pluries quàm ſemel remittatur, tacitè uidetur exprimere, ut in impetratione remiſſionis ſecundæ, prima exprimatur, quæ eſt uera, & à nemine hactenus, quod ſciam, reddita ratio illius dicti Guilielmi recept. à Bald. & aliis ibi, & alibi communiter, ſcilicet: Quod remiſſio ſecunda pœnę homicidii nō ualet, non facta mentione de remiſſione alterius præhabita: Nā ratio, quæ à Bald. & ab aliis redditur, quod Princeps difficilius conceſſiſſet ſecundā expreſſa prima, nihil valet, per reſolutionem ſupra dictam, quam latè probat Felyn. ubi ſupra, eo præſertim, quod collatio facta à Principe multis criminibus irretito valet, ſi illa crimina non inducant irregularitatem, uel inhabilitatem ipſo iure ad beneficia,

ficia, & tamen certum eſt Principem difficilius eam facturum fuiſſe, ſi id ſciuiſſet. Quæ illatio non ſolum uidetur procedere in terris, in quibus prædicta iura ſeruantur, ſed etiam in quibus Principes, & Reges eiuſmodi officia uendunt, ſeu in compenſam aliorum obſequiorum, & obligationum conferunt: Nam licet in illis licitè vendantur à Principe pretio ſibi noto, nō tamen licitè uenduntur alio maiori ſibi ignoto, Quia etiam ipſi nequeunt iuſtè vendere, niſi ſeruatis duobus à Thoma requiſitis, quorum Alterum eſt, ut pretium pro eis datum ſine grauamine populi recuperari poſſit: et ita iniuſtè uenderetur pretio maiori ſibi ignoto, quod difficilius, quam ipſi putant, recuperari poſſet ſine populi grauamine: & proinde grandia peccata peccare, qui pro interceſſione ad huiuſmodi officia impetranda, grandia pretia, ignorante id Principe, contra legem inanimatam, et animatam capiunt, meritoque teneri ad reſtitutionem, licet cenſuras non incurrant.

46 III. Principaliter dico, Quod non poſſunt etiam accipere circa ſecularia, et de ſe uendibilia, pro officiis malis, uel male præſtitis, uel præſtandis, ad corrumpendum vel decipiendum Iudicem, uel gratiæ Authorem: Iudicem quidem, quò ferat ſententiam iniquā uel nullam, uel abnuat, aut differat ferre æquam: Gratiæ uero authorem, quò faciat eam, quæ ſuam poteſtatem excedit, uel quæ Reipub. uel priuato præiudicet, uel quæ ſit ſcandaloſa, uel uetita Iure naturali, uel diuino, uel humano, cui non poteſt ipſe derogare, uel non ſubeſt cauſa id faciendi, Quia nemo ex iniquitate ſua debet reportare commodum l. Itaque fullo ff. de furt. c. Sedes Apoſtolica de reſcrip. neque ob turpem cauſam quærere l. prima, et per tot. tit. ff. et

C. ob

C. ob turp. cauſ, Non autem poſſunt accipere aliqua pro officiis, quæ non præſtiterunt, & mentiuntur ſe præſtitiſſe, quod hæc Extrauag. in uerbo [affingunt] grauiter ſignificauit, ut ſupra not. 29. diximus. Idem facit illa parœmia [fumos uendere] quæ pro re apparenti, & non exiſtenti, aliquid accipientes damnat, ut etiam Budæus lib. tertio de Aſſe annotauit, & probatur l. prima. ff. de condic. ſine cauſ. Nec etiam poſſunt aliqua accipere pro officiis etiam iuſtis præſtandis, quæ tamen non intendunt præſtare: Et ſi acceperunt iuſtè pro iuſtis præſtandis, quę intendunt præſtare, & poſtea non præſtant, tenentur accepta reſtituere, quia in priori caſu, accipitur ſine uera cauſa, & cum fallacia, ac mendacio pernicioſo, & ita ſine iuſta, uel cum turpi cauſa. Poſteriori uerò, quamuis acciperetur ob iuſtam cauſam, ea tamen non præſtita, redit ad non cauſam, ut habet d. l. prima ff. de cond. ſinę cauſ. Non etiam poſſunt aliquid accipere pro officiis, quæ tenentur facere, factis, uel faciendis eo modo & tempore, quibus ad id tenentur, quia, ut prædictum eſt, turpiter accipit, qui pro eo quod tenetur facere, accipit.

IIII. Principaliter dico, quod circa ſecularia pecuniaæſtimabilia, & ideo uendibilia, & locabilia, poſſunt prædicti in quæſtione contenti, accipere, quantum illa uerè valent, (non ſolum tanquam donatum merè liberaliter, & tanquam debitum obligatione antidorali, ſiue in gratiarũ actionem, ſed & tanquam debitum lege propriæ iuſtitiæ) pro officiis, obſequiis, uel operis iuſtis præſtitis, uel præſtandis, quæ non tenentur præſtare, uel præſtitis, aut præſtandis modo longè utiliori, eo quo tenentur præſtare, & pro intereſſe maximè damni emergentis: Nam quibuſlibet

bet magnis, et paruis debetur etiam lege iuſtitiæ merces, præmium, honorarium, lege, conſuetudine, conuentione iuſta ſtatuta, vel boni viri arbitrio ſtatuenda, pro labore, induſtria, et ſtudio, quæ ſuſcipiunt in procuranda alteri Iuſtitia uel gratia, niſi alias ad id gratis faciendum teneantur: Tum, quia nemo tenetur facere beneficium de ſuo c. Precariæ 10. q. 2. per quod gloſ. mem. 83. diſt. in ſumma dicit: Non teneri medicum ad curandum gratis infirmum diuitem, ideoque petere poſſe mercedem, etiamſi infirmus noluiſſet curari, ergo nec gratis impendere laborem, nec induſtriam, nec operam ſuam, adeundo Regem, uel alium Magnatem, vel herum, vel amicum pro alio, intercedendo pro illo: Tum, quia poteſt quis accipere mercedem pro aſſiſtentia, quam alteri facit, et pro fideiuſſione, et pro vſu gratiæ, qua ualet apud alium, et opera ſua, ut habet expreſsè l. Hoc iure §. primo ff. de donat. et etiam pro defenſione l. Metum §. Licet ff. quod met. cauſ. Quæ cõmunis ſententia eſt, ut tradit Dec. in l. Culpa caret ff. de reg. iur. ergo poteſt quis petere mercedem laboris et induſtriæ, intercedendo apud alium Summatem, mediocrem, vel infimum adhibitę: Tum, quia poteſt quis pro ſuo intereſſe præſertim damni vitandi accipere recompenſam, l. 3. ff. de eo quod cert. loc. l. Vinum ff. de reb. cred. l. vnica C. de ſenten. quæ pro eo quod intereſt, etiam in mutuo, gloſ. in c. Conqueſtus de vſur. At multi prædictorum intercedentes pro aliis apud Reges, Principes, et alios, perdunt obligationes antidorales, et ſuas ſpes, ſiue expectata ab eis beneficia ob cognationes, amicitias, et obſequia præſtita, eo quod in compenſationem eorum concedunt eis ſic illa, ut ſatisfaciant illis obligationibus: Ergo rectè poſſunt acci-

pere

pere iuſtam recompenſam ab eis, quibus cum hoc damnō gratiam vel iuſtitiam impetrauerunt: Tum denique, quod lege naturali, diuina et humana, dignus eſt mercenarius mercede ſua Luc. 10. et 1. ad Corinth. 9. & c. 1. 13. q. 1. vnde & Aduocatus, et Procurator, Negociorum geſtor, exercitor, Inſtitor, Profeſſor literarum, Medicus, Aſſeſſor, Tutor, Curator, et id genus alii, poſſunt petere ſua honoraria, ſalaria, et iuſtas remunerationes iuxta l. primam §. primo et per tot. ff. de var. et extraord. cog. et not. in l. Salarium, et l. Qui mutuam. §. ſalarium ff. mandat. et latius per Spec. in tit. de ſalar. et titulo de magiſtr. (vbi ponit formas petēdi) At ij de quibus quæſtio propoſita eſt, dici poſſunt Aduocati, Procuratores, Negociorum geſtores, vel Opitulatores eorum, quibus procurant quærere iuſtitiam vel gratiam, ergo iuſtè poſſunt recipere, Tandem quod Thom. tam vſu, quā Theoria recept. vbi ſupra ad Duciſſ. Brab. rn̄dit ei licere accipere pecuniā pro officijs publicæ poteſtatis, duobus ſeruatis, nempe vt emens ſit habilis, et pretium tale, quod ſine grauamine ſubditorum poſſit recuperari. Per quæ omnia idem eſſe dicēdum quoad officia præſtita circa ſpiritualia diximus in Manual. Confeſſ. cap. 23. n. 106. videlicet: Non incurrere Simoniam illum mediatorem, qui etiam circa ſpiritualia accipit iuſtū aliquid pecuniarium pro labore, cura, et ſtudio quæ impendit pro alio, in honeſte adeundo, rogando, et alias curando, aut aliquod intereſſe lucri emergentis uel damni ceſſantis ſubeundo, quò aliquod beneficium Eccleſiaſticum alteri conferatur, neque qui iuſtum pro tali labore ante uel poſt eū ſuſceptum, ſoluit.

Dixi ſupra in hoc dicto 4. (Quantum illa uere ualent] quia

quia non poſſunt plus accipere tanquam debitum de iuſtitia, et ita non tantum quod notabiliter excederet ualorē laboris, induſtrię, ſtudij, curæ, et intereſſe ſubitorū uel ſubeundorū, Tum, quia hoc dictū fundatur in lege Iuſtitiæ cōmutatiuæ et in omnibus contractibus, ſiue nominatis, ſiue innominatis, qui ea nituntur, ſeruanda eſt æqualitas dati et recepti iux. illud Ad Theſſal. 4. [Ne quis ſupergrediatur fratrem ſuum uel circumueniat] Quæ regula eſt perſpicaciſſimi Scoti in 4. diſt. 15. q. 2. art. 2. quam ad utile propoſitū in materia Cambiorum retulimus in Manual. Confeſſ. c. 17. n. 283. C. quamque late ſignificat Thom. 2. 2. q. 61. art. 2. quæ etiam colligitur etiam ex Ariſtotele 5. Ethicorum.

Dixi etiā in prædicto dicto [quæ nō tenētur præſtare] quia nemo poteſt honeſte accipere quicquam tanquā debitum de iuſtitia, pro eo quod tenetur gratis facere, iux. l. 2. 3. et 4. §. ult. ff. de condict. ob turp. cauſ.

Addidi tamen [gratis] quia qui tenetur facere aliquid ſed non gratis, iuſte poteſt accipere quod meretur: arg. l. Metum §. licet ff. Quod met. cauſ. et eorum quæ adduxit Decius in Reg. Culpa caret ff. de reg. iur.

Addidi item [eodem modo quo tenetur præſtitis uel præſtandis] quia qui tenetur facere aliquid aliquo modo, & facit illud longe meliori et utiliori quā teneatur, poſſet percipere tantum quantū modus ille meretur, verbi gratia: Tenetᷣ quis ex officio, mediocri affectu & prōptitudine ad deferendā aliquā petitionē ſcriptā uel uerbalē ad Principē, uel Iudicē, uel quemuis alium non tamen tenetur maximo affectu et promptitudine id facere, nec inſtare pro expeditione, nec rogare ut ſic uel ſic expediat, uel reſpondeat, neque ut petita concedat, præſertim cumulate et co-

 pioſe,

pioſe: Et facit eo modo ampliori, certe pro illo ampliori officio aliquid meretur, quam ſi mediocri tantum modo, quem officium ſuum requirit faceret, non mereretur: quia quod Iuris eſt de toto quoad totum eſt de parte quoad partem l. Quæ de tota ff. de rei uend. & modus faciendi, eſt circunſtantia, ſeu pars actus, & ita, ut poteſt capi pro actu non debito, poteſt capi pro modo non debito, actus debiti, Summopere tamen caueant, ne inſitus amor habendi, perſuadeat ei, ſe plura, & utiliori modo præſtare, quam præſtant, cum aliqui nec tot, nec tam benè, quã debent, id faciant.

Addo idem eſſe dicendum de dante quod dictum eſt de accipiente, ſcilicet: Quod licet dare alteri quod licet ei de iuſtitia accipere, eiſdem rationibus.

Non obſtat huic dicto hæc Extrauag. quia illa intelligenda eſt de dante et accipiente nullo iure debita, pro ipſa Iuſtitia uel gratia, debitis fieri, et factis uel faciendis eo modo quo debentur: hoc autem dictum de dante et accipiente debita de Iuſtitia, et non pro ipſa iuſtitia, ſed pro labore, induſtria, et ſtudio uel intereſſe, quæ de iuſtitia non debent ſubiri, ſaltem gratis et eo modo quo ſubeuntur.

Non obſtant etiam l. 2, 3. et 4. §. fin. ff. de condict. ob turp. cauſ. Quia illæ intelligendæ ſunt de accipiente pro eo quod tenetur facere gratis, & eo modo quo ita tenetur facere, & de dante malo animo ad corrumpendum iuſtitiæ uel gratię authorem, quo animo præſumitur dare qui dat pro eis faciendis: per prædictam l. 3. quæ præſumptio ceſſat in foro conſcientiæ per dicta ſupra notab. 9. num. 14.

48 Ex hoc dicto 4. & in eius probatione & declaratione dictis infertur primo. Quod qui mediatores & opitulatores lege, uel conſuetudine, partium impenſis ſunt ſuſtentandi, ut hodie frequentius Aduocati, Procuratores, & Notarii, poſſunt ſtipendia taxata uel boni uiri arbitrio taxanda petere, & accipere: Quia licet ad ſuam operam impendendam teneantur, non tamen tenentur eam impendere gratis, Imo & ultra ſtipendia ſibi præſtituta, quæ mediocri modo fungentes officio ſuo merentur, poſſent aliquid amplius accipere ſi longe meliori & utiliori modo id facerent, putà eundo aliquo, monendo aliqua, inſtando, rogando, & diligentius, & breuiori tempore quam ex officio tenentur, expediendo.

II. Infertur, Cubicularios, Secretarios, & alios familiares Principum, Magnatum, & Iudicum, qui ex officio ſuo tenentur mediocri modo facere copiam ingrediendi ſupplicaturis, uel precaturis eis, uel ſupplices libellos ad eos referre, & reſponſa eorum ipſis reddere, nihil tanquam de Iuſtitia debitum poſſe ab illis accipere, ſi ea tantum mediocri modo, quem officium eorum requirit, præſtent: Quia id tenentur gratis facere, poſſe tamen ſi longe plus, & longe utiliore modo, quam ex officio tenentur, id præſtarent: Quod multi præſtant, humaniſſime excipiendo, docendo, & monendo partes ſupplicantes, quid facere & quomodo ſe gerere debeant, quò cupitis potiantur, quique inſtant, & rogant pro breui & commoda expeditione, ultra quam officium eorum requirat: Qui ſi hoc plus non accipiunt, gratiam facere, & de Iure ſuo partibus remittere, ob idque gratia, & remuneratione digni cenſendi ſunt.

Contra uerò, qui nolunt facere, & expedire mediocri ſaltem modo, ea quæ officium eorum requirit, niſi prius eis aliqua Xenia uel dona mittantur, quique gratias à Principe factas, uel ſententias à Iudice latas nolunt expedire, do nec eis fiat uel præbeatur aliquid pecuniarium, ultra iura ſibi debita, & ita ſupplicantes, & litigantes, in Curiis Principum, & Iudicum, cum multa impenſa morantut & detinent, non ſolum peccant, ſed etiam reſtituere tenentur, non tantum impenſas, ſed etiam ea quæ receperunt: Impenſas quidem, quia qui cauſam damni dat damnum dediſſe uidetur, cap. fin. de iniur. l. Qui occidit ff. ad leg. Aquil. Accepta verò ob hanc cauſam, quia turpiter pro hiis, quæ tenebantur facere, ſunt accepta: iuxta prædictā l. 2. 3. & 4 §. fin. de cond. ob turp. cau. ſine ullo iuſto titulo, & cauſa, & ita non ſolum tenentur reſtituere in foro interiori tanquam turpiter accepta, & non turpiter data, iuxta ea quæ ponimus in Man. Confeſſ. cap. 17. n. 33. et 34. ſed etiam in foro exteriori poſſent condici, & repeti condictione ob turpem cauſam iuxta prædictas leges, imo & condictione ſine cauſa, tanquam ſine iuſta cauſa data iuxta l. primam ff. de cond. ſine cauſ.

49 V. Quod licet prædicti de quibus eſt quæſtio propoſita, non poſſint capere pro ſpiritualibus, ut primum dictum habet, neque de ſuapte natura inuendibilibus, ut habet ſecundum, neque pro officiis malis, uel malè præſtitis, uel præſtandis, ut habet tertium, neque pro bonis, & benè præſtitis, uel præſtandis, tanquam debitum de Iuſtitia, ſi ea eo ſolo modo, quo præſtant, præſtare tenentur, ut habet quartum, licitum tamen eſt de ſe accipere donatum merè liberaliter, propter officia bona, benè

iam

iam præſtita, uel præſtanda, etiam talia, quæ de officio præſtare tenentur, non quidem tanquam debita lege iuſtitiæ, ſed tanquam antidora, & remunerationem antidoralem eorum: Tum, per citata ſup. notab. 11. num. 18. Tum, quia iura naturalia, diuina & humana, dictant benefacienti benefaciendum eſſe: l. Si non ſortem §. Libertus ubi id gloſſ. not. ff. de cond. indeb. & cap. Cum in officiis de teſtam. Et qui dat bona debita dari alicui, & dando ea bene facit, licet non debeatur ei tanta gratia, quanta donanti: Non enim ſolum qui donat, ſed & qui ſoluit, et non etiam ſolum qui donat propria, quæ ſibi retinere poteſt, ſed etiam qui dat publica uel aliena de conſenſu Domini, quæ ſibi retinere non poteſt, dicitur beneficus, nam iuſti, qui faciunt iuſta & debita, dicuntur boni ſecundum Tull. 1. off. relat. à Thom. 2. 2. q. 58. artic. tertio, quod etiam ex Ariſtot. quinto, Ethic. ſatis colligit lect. 2. Et Principes Eccleſiaſtici, & ſeculares, conferentes beneficia Eccleſiaſtica, uel ſecularia, quæ ſibi retinere non debent, dicuntur benefici in eos, quibus illa conferunt, cap. Relatum iunct. gloſſ. verb. (liberaliter) de præb. Imò, et Eleemoſynarii eorum, et miniſtri quorumlibet aliorum, qui largiuntur Eleemoſynas eorum, ſunt benefici, et habentur pro talibus, et gratiæ aguntur iis ab eis, quibus eas largiuntur, ut palam eſt: Addo, quod cum accipere poſſint ob iuſtam remunerationem, à fortiori ob cognationem, vel amicitiam, uel amorem Dei, ſeu Elemoſynam, uel aliam ſimilem cauſam gratuitam, per diſpoſitionem inter uiuos, uel ultimam voluntatem. Nec obſtat hæc Extrauagan. per ea quæ reſponſa ſunt ſupra numero 47. Et quia

quatenus

quatenus ad huiuſmodi merè liberaliter donatorum dationem, uel acceptionem extenderetur, ſolum præſumptiuè extenderetur ad illas, præſumendo non eſſe merè liberales, ſed factas ex conuentione iniuſta, uel in pretium actuum inuendibilium, ita quoad forum Conſcientiæ non includeret illarum dationem. Aduertendum tamen, quòd non otiosè ſupra dixi, prædictam dationem & acceptionem eſſe licitas [per ſe vel principaliter ob illas] quia per accidens poteſt eſſe (ut frequenter eſt) peccatum, ob ſpeciem mali, à qua abſtinendum eſt ſecundum Apoſtolũ primæ ad Theſſal. 5. relatum in hoc ipſum propoſitũ in c. Cũ ab omni ſpecie mali de uit. & honeſt. cler. & ob ſcandalũ infirmorũ, quod uitandũ eſt Math. 18. & c. Nihil cum ſcandalo de præſcrip. & c. 2. de nou. oper. nunc. quia tamen huiuſmodi peccatum non eſſet contra iuſtitiam, ſed ſolum contra charitatem, non obligaret ad reſtitutionem per trad. in Manual. c. 24. num. 19. nec faceret incidere in ullas cenſuras in foro conſcientiæ per dicta ibi & ſupra not. x. Hæc autem mali ſpecies tolleretur ſaltem quoad Authorem iuſtitiæ, uel gratiæ, ſi illo ſciente & conſentiente fieret: Qua cautela multos ftequenter uſos fuiſſe audiui, quæ tamen non ſufficeret quoad alios, quibus eiuſmodi conſenſus eſſet ignotus, & ii, quibus eſſet notus facile præſumerent parum honeſtam participationem rei donatæ, inter Authorem, & mediatorem, niſi ſcirent, & dantem illud noſſe, Quod arbitror fuiſſe in cauſa, cur S.D.N. Greg. XIII. iuſtitiæ, & decoris obſeruantiſſimus, cum in minori gradu eſſet, me in vrbe præſente magno aliorũ exemplo renuit quandam penſionem grandem, ſibi à Rege noſtro Catholico oblatam, eo quod in multis eiſdemque

magnis

magnis pro eius, et aliorum Regum Maieſtate expediendis, officia præſtiterat, præſtiturusque erat, donec fœl. recor. Pius V. non ſolum conſentiret, ſed etiam vt eam acceptaret, rogaret, idque Regia maieſtas reſciret. Aduertendum item quod dixi [merè liberaliter] non ad excludendas omnes dationes, quæ etiam minus principaliter, & ſecundario fiunt ob alias cauſas, quam liberalitatis, & liberalis donationis, nam non ſolum includuntur donata et relicta ob prædictas cauſas grauitas, ſine vllo reſpectu etiam minus principali officiorum præſtitorum, uel præſtandorum, ſed et quæ donantur in uita, uel relinquuntur in morte principaliter ob prædictas cauſas gratuitas, licet habeatur aliquis minus principalis, et ſecundarius reſpectus ad officia præſtita, uel præſtanda: Per ea enim quę diximus ſup. not. 11. et 21. probatur, quod huiuſmodi minus principalis reſpectus non efficit, quò minus dicatur datum uel relictum ob meram liberalitatem et gratiam.

50 Ex quibus omnibus infertur primo, Rectè ante triginta annos reſpondiſſe nos, non peccaſſe quendã litium ſolicitatorẽ, qui miniſtris Prætoris, Prætorij, et Auditorũ eius frequenter dabat aliquot argenteos, ientacula, et merendas, non quidem pro Iuſtitia vel gratia habenda, ſed alijs, vt facerent ei aditum ad eos faciliorem, frequentiorem, et importuniorem, quam ex officio tenebantur, aliis autem vt eius mãdata ad eos deferrent, memoreſque ſui negotij facerent, expeditionẽque illius procurarent amplius quam ex officio tenerentur, et eadem ratione neque accipientes ab eo, ob id peccaſſe, neque reſtituendi obligationẽ incurriſſe, per dict. ſup. in 4. dicto num. 48. ſi uero accepiſſent pro eo ſolo miniſterio, et eo ſolo modo faciendo, quod et

quo,

quo tenebantur, non ſolũ peccaſſe, ſed etiã ad reſtituendũ obligatos fuiſſe, nec dantem à peccato excuſari, niſi vidiſſet nolle illos id quod tenebantur, et eo modo quo tenebantur præſtare, per dicta in not. 9. num. 13.

Secundo infertur, non ſolum malè facere receptores et Theſaurarios Principum, et alios, qui mandata de ſoluẽdo vel dando ab eis ſuſcepta differunt exequi, mentientes ſe non habere pecuniam Dominicã, donec eis detur, vel promittatur aliquid, aut remittatur ex quãtitate recipienda, ſed etiam teneri ad reſtitutionem accepti, vel remiſſi, Idemque eadem ratione dicendum eſſe de mercatoribus, quibus mittuntur literæ Cambij, vel alijs debitoribus, quibus mittuntur literę creditorum de ſoluendo portantibus illas id, quod erat eis ſoluendum, allegantibus aliquas excuſationes corã Deo falſas, vel iniuſtas: Dixi tamen [mentientes] et [allegantibus excuſationes falſas, vel iniuſtas] quia ſi receptores vere tunc non haberent, nec deberent ſuo domino pecuniam Dominicã, et debitores haberent iuſtam cauſam non ſoluendi tam citò creditoribus, non incurrerent peccatũ non ſoluendo tempore in hiis præſtituto: An autem licitè poſſint accipere aliquid vt ſtatim de ſuo, vel alieno mutuato, ſatisfaciant literis, priuſquam tenerentur, ne latores earum ob dilationẽ perdant vel deſinant lucrari aliquid? ſatis magnæ, et quotidianæ quæſtionis eſt: et certũ eſt non poſſe, ſi darent illa mutuando uſq; ad tempus, quo tenerentur illa ſoluere, quia eſſet peccatũ vſuræ c. Conſuluit et tot. titulo de vſur. poſſent autẽ accipere ratione intereſſe, ſi verè coram Deo ob huiuſmodi ſolutionem tantũ perderent, vel lucrari ceſſarent, vel ſi ſoluenda caperent ab aliis, ſoluto eis pro intereſſe tanto, quantum

quantum à latoribus reciperent, argumento eorum; quæ de Intereſſe damni emergentis et lucri ceſſantis tradimus in Man. Confeſſ. c. 17. num. 211.

51 Tertio, Quod non videntur iuſta lucra illa magna, quæ aliqui eorum, de quibus hæc quæſtio propoſita fuit, faciunt ex donariis, quæ multi milites et alii, non valentes conſequi ſolutionem ſtipendiorum, et aliorũ ſibi debitorum à Regibus, Principibus, et aliis, aliter, quã interceſſione illorum, dant eis: aliquando dimidiam, aliquando tertiam, aut aliam partem grandem ſibi debitorũ: Quin et aliquando ſoluunt aliquid amplius, quo pars illa reddenda ſibi poſt ſolutionem, ſtatim reddatur: Tum, quia nonnunquam illorum ſolutio obtinetur ſola interceſſione, quam ex officio debent: Tum, quia non debetur eis de iuſtitia pro officiis quæ vltra debita præſtant, tantum, quantum accipiunt: Tum, quod non donantur illa eis ob meram liberalitatẽ, quia principalius dantur eis ob neceſſitatẽ, incõmoditatẽ, defectũ impenſæ neceſſariæ ad petendum et manendum in Curiis vſque ad ſolutionis cõſecutionẽ, quàm ob amicitiam vel aliam cauſam, cum in neceſſitatibus nemo præſumatur liberalis l. Rem legatam ff. de adim. leg. Tum denique, quod nõ poſſunt ſatis excuſari titulo emptionis, vel alius contractus Innominati, do vt facias, vel facio vt des, qua ſe dicunt emere actionem recipiendi, quæ minoris valet: quàm res ipſa actu recepta Iuxta l. Minus eſt habere actionẽ quam rem ff. de reg. iur. et ea quæ nos tradidimus in Manual. Confeſſ. cap. 17. num. 283. I. Quia eſto liceat actionem emere minoris quàm ualeat res ipſa per eã conſequenda, non tamen tanto minoris, quanto ipſi illas actiones minoris emunt: Nec poſſunt excuſari, dicendo

quod accipiunt titulo contractus Innominati do ut facias, uel facio, ut des, Quia accipiendo longe plus, quàm labor, induſtria, et occupatio ſuæ interceſſionis meretur, contrauenuint Iuſtitiæ commutatiuæ, quæ in omni contractu, ſiue nominato, ſiue innominato, iubet ſeruari æqualitatem rei datæ, et acceptæ, et facti unius, et facti alterius, ut ſup. dictum eſt num. 48.

Quarto Infertur, quot et quæ fuiſſent conſideranda in eo reſponſo, quod ante 15. annos dedimus Madrici, cum aliis de cauſis in Curia Regia eſſemus, ſuper actione ex lege Iul. Repetun. intenta contra clariſſimum eundemque prudentiſſimum, & Regiæ maieſtati multis nominibus Commodum, eiuſque Regiæ rei ſeruandæ, cuſtodem fidiſſimum, & augendæ, maximè induſtrium, Franciſcum ab Eraſſo, maximum, dum uiueret, Caroli V. & Philippi II. Regum Hiſpaniarum Secretarium, ad repetenda 13. uel 14. millia ducatorum aureorum, ſibi, tum à Sereniſſima Lotharingiæ Duce, cum in matrimam unius filii ſui inuitata fuiſſet: Tum ab aliis multis Magnatibus Hiſpaniæ, Germaniȩ, & Belgiæ intra 30. annos uariis occaſionibus oblatis, donata: Quando ante prædictos 15. annos inſolito ad illum diem Caſtellæ more, iuſſus fuit reddere rationem quadraginta, & amplius miriadum, ſeu milionum ducatorum auri, retrò 30. prædictos annos ſuis ſchedis impenſorum: Conſiderandum enim erat, An eſſent accepta ob cauſam ſpiritualem, uel temporalem inuendibilem? An ob officia debita uel gratuita, debito modo uel gratuito facta, uel facienda? & ſi gratuito, An bona, & bene præſtita, uel præſtanda, An mala, uel male præſtita uel præſtanda? & An ut debita de Iuſtitia, uel ut merè do-

nata,

nata? & An ſciente, & probante Regia maieſtate, An ignorante, uel nolente? & An clam, An manifeſtè? & quæ qualitas erat perſonarum donantium, & quæ neceſſitas, uel utilitas, quibus ad id moti fuerunt? Prætermiſſo autem quod prædicta conſideratione præmiſſa, de ſingulis ſingulariter reſpondendum fuit, memini me reſpondere in genere, magnæ laudi uertendum ei fuiſſe illius actionis intentionem, Eò quod tot adeo potentes, & adeò magnis muneribus fungentes cum multis maleuolis, egregie in inquirendo aliena peccata induſtriis, non inueniſſent plura, quæ opponerent uiro, qui tot miriadas tot annis, in tot Regnis, & innumeris vicibus impendiſſet, & ea quidem non accepta ex Regia pecunia, ſed ex donariis Summatum, quibus palam erat varia officia maiore animi affectu & ſolicitudine, quàm de Iuſtitia tenebatur, apud Imp. & Regiam maieſtatem eis præſtitiſſe.

F I N I S.

INDEX EORVM, QVAE IN HOC COMMENTARIO CONTINENTVR.

A

ACtiones promittendi, dandi, &c. factæ pro alijs, ita nocent, ac factæ pro ſeipſis. n.24.
Actiones omnes ab hac extrauag. punitæ ſunt prohibitæ iure ipſa antiquiore. num.5.
Actiones hic punitas antehac & ubique gentium fuiſſe & eſſe malas, ſignificat hæc extrauag. quod tacitè & utiliter monet Confeſſarios; ſolas autem apud Sed. Apoſtolicam poſt eam factas, pœnis eius punit. num.6.
Actiones has faciens per alium, incurrit has pœnas. num.10.
Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extrauag. ſunt hæ 16. & una omiſſio num.11.
Actiones prædictæ non ſecuto effectu hic puniuntur. num.11.
Actio nulla quæ principaliter non fit pro obtinenda iuſtitia vel gratia, hic punitur; & ita eximitur datio ſalarij uel honorarij dati Aſſeſſori, Aduocato, Notario, Procuratori, & ſimilibus. num.23.
Actiones hic punitæ etiã antehac fuerunt illicitæ. n.36.
Actio quæ fingitur datum quid intercedenti, eſt una de hic punitis, etiam non ſecuta obtentione. num.39.
Actus nullus eſt ſimul bonus et malus etiam diuerſa

ratione,

ratione, licet quis poſſit recte de eodem diuerſa ratione bene dolere & gaudere. num. 21.

Ambitio ſiue allectio præſtantium gratia per munera, hic punitur, ſed eſt reſtringenda ad munera inſolita &c. num. 38.

Anathema qua ratione dictio Græca ſimul et Hebræa. num. 7. & duo ſignificat & eſt ſpecies excommunicationis, quia eſt maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior eſt Anathema. num. 8.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœnæ, & id conſulens excommunicatione Papali, ſed non Bullæ Cœnæ, & ratio eius. num. 12.

Apoſtolicam apud ſedem factis quibuſdam quædam ſpecialia, apud quam vt dicantur contenta hic facta, duo requiruntur. num. 26.

Argumentum à contrario, Qui dicit de uno et c. Sic limitandum. num. 42.

Audens non dicitur hic omnis faciens, ſed tantum præſumens. num. 35.

B

Beneficium nemo tenetur de ſuo præſtare gratis. num. 47.

Bullæ Innouationis extrauag. Bonif. VIII. tenor. nu. 1.

Beneficus eſt etiam qui confert, quæ ſibi retinere nequit, & qui debita ſoluit. num. 49.

Cardi-

C

CArdinalium Collegium præſens, omnium, quæ à multis ſæculis ſe præceſſerunt, neuis purgatiſsimum, & pietate, prudentia, iuſtitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatiſsimum. num. 4.

Cardinales & Epiſcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag. non autem 4. reliquas num. 9.

Cardinales non ligant, regulæ Cancellariæ odioſæ, licet lex generalis ſic. num. 9.

Cardinales ſunt patritij ſcripti in Diademate Principis, & pars corporis eius num. 9.

Carolus V. cum filio ſuo Philippo Secundo, & Iohannes Tertius Rex Luſitaniæ, de abſtinentia a Iuſtitiæ impedimentis laudati, & imitatione digni. n. 24.

S. Catharina ſtudioſorum patrona clariſsima. num. 1.

Cauſa cur Curiæ aliquot floreſcant, eſt cura Regentũ, ſe ſuoſque purgantium. num. 4.

Cauſa finali diſpoſitionis ceſſante, ceſſat illa. num. 6.

Cauſam qualem damni dans reſtituere teneatur. n. 42.

Conatus ad delictum non ſecuto illo, punitur, ſed non pœna illud facientis, niſi cum illa etiam contra conantem imponitur. num. 12.

Conſulere quis dicitur. num. 10.

Conſilium, auxilium, et fauor principaliter uetita puniuntur non ſecuto effectu, ſecus ſi acceſſorie vetentur. num. 40.

Conſi-

Conſilium, auxilium, & fauor puniuntur ſecuto eo, in quod dantur, licet non ſequatur obtentio. num. 40.
Conſulens uel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud ſtatutam, niſi ſecuto illo, uel niſi principaliter prohibeatur conſulere uel mandare ſicut facere. num. 12.
Conſtitutio interpretans uel roborans aliam, terminis illius concluditur. num. 6.

D

DAre licet miniſtris Iudicum ob aditum faciliorem &c. num. 50.
Datio omnis ex promiſſione uel pactione illicita, etiam poſt obtentam iuſtitiam uel gratiam, meretur has pœnas. num. 22.
Datio poſt iuſtitiam & gratiam obtentam non nocet, niſi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur. num. 27.
Datio & receptio poſt iuſtitiam, uel gratiam obtentam non ſufficit niſi principaliter id fiat ad aliam obtinendam, etiam cum peccatur, num. 28.
Dationes & receptiones pro iuſtitia & gratia, non omnes, etiam illicitæ, nec ullæ licitæ puniuntur hic. n. 30.
Datum pro iniuſta ſententia uel gratia dicitur datum pro iuſtitia uel gratia. num. 23.
Datio & acceptio hic punita, etiam extra Sed. Apoſtolicam, non licent pro ſpiritualibus, num. 42. nec

pro

pro inuendibilibus. num. 43. nec pro officijs malis, uel malè præſtitis, uel præſtandis, uel bonis, ſed debitis modo mediocri, præſtitis, uel præſtandis. n. 46. nec pro bonis tanquam de iuſtitia debita, ſed ſic pro officijs non debitis, uel modo meliori, quàm debito, præſtitis uel præſtandis. num. 47.

Datum Theſaurarijs & debentibus ſoluere quod iuſtum. num. 50.

Denunciationis omiſſio, de qua hic non eſt propriè actio, ſed non actio. num. 5.

Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum, ſolos præſentes in Curia ligat, & eos ſalua correctione fraterna, a qua facta, incipit triduum. n. 34.

Doctor docens pecunia non uendit ſcientiam, ſed laborem, & onus eam docendi? num. 43.

Donatio ob aliam cauſam, quam ob meram liberalitatem non eſt proprie, donatio. num. 32.

Donatio non deſinit eſſe merè liberalis, eo quod fiat ob cauſam minus principaliter. num. 49.

E

EXcommunicantur omnes, qui aliquam iſtarum 16. actionum agunt pro iuſtitia uel gratia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam, & ſcientes, & non reuelantes intra triduum eas, et utentes per eas obtentis, Abſolutione Papæ reſeruata, & omnia per eas obtenta ſunt inualida, & perdunt ipſo iure ſua be-

neficia

neficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea et qualibet alia fiunt. num. 2.

Excommunicatio huius extrauag. eſt maior, & unde id clarè colligitur. num. 7.

Excommunicatio ex vi uerbi, et propriè maiorem & minorem includit. num. 7.

Excommunicatio abſolutè prolata, interdũ pro minori, Anathema uero ſemper pro maiori accipitur. n. 7.

Excommunicatio eſt genus ad Anathema & minorem excommunicationem. num. 8.

Excommunicatio & Anathema differunt num. 7. non ut diſparata, ſed ut genus & ſpecies. num. 8.

Excõicatio nulla nec irregularitas uel alia pœna ipſo Iure ĩpoſita pro aliquo facto, incurritur a conãte facere illud, niſi faciat, uel ẽt pro ipſo conatu imponatur. n. 12.

Excommunicatio noua maior, reſeruata Papæ. n. 35.

Exẽpla regẽtũ et maiorũ, recti et minores imitãtur. n. 4

Extrau. Bonif. hic ĩnouata à quo fuit olim reuocata. n. 2.

Extrauagans hæc, eſt quadantenus magis propriè conſtitutio, quàm regula Cancellariæ. num 3.

Extrau. hæc nõ includit illa q̃ erãt iure antiq. licita. n. 6.

F

Familiares et officiarij pro quo modo faciendi officia debitè aliquid capiunt. num. 48.

Finis principalis actus uirtutis non poteſt eſſe bonum temporale, ſed bene minus principalis. num 33.

Franciſcus ab Eraſſo laudatus. num. 51.

G

Gratia hic etiam ſignaturæ tantum, & uerbalis continetur. num. 25.
Greg. xiij. digniſsimus, qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. Primo, annumeretur. num. 4.

H

HOc] pronomen præſentia oculo corporis uel mentis demonſtrat. num. 39.
Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum, peccat. num. 22.

I

D. Ioannes à Portugalia laudatus. num. 28.
Intellectus c. Eos prima q. prima. num. 28.
Intellectus, ſiue ratio noua l. 2. & 3. ff. de cond. ob turp. cauſam. num. 45.
Intellectus cap. Etſi quæſtiones de Simon. num. 1.
Intellectus huius Extrauag. & l. 2. 3. & 4. de cond. ob turp. cauſ. quoad data pro officio indebito. nu. 47. Et quoad aliud. num. 49.
Intentio & finis Authoris ex procemio colligitur. nu. 6.
Iudicandi officij obtentio, tacita pecunia data mediatori, cur ſurreptitia, niſi & c. num. 45.
Iuris dicendi officium uendibile eſt, licet uetetur uendi. num. 44.

Iuriſdictio vendi poteſt ab Inferiori, ſed non officium iudicandi. num. 45.
Iuriſdictio temporalis uendi, permutari, in feudum, & dotem dari poteſt. num. 44.
Iuſta cur dicitur ſententia Iudicis iniuſta. num. 16.
Iuſtitia & actus eius Iudicium, et conſequenter ſententia cur inuendibilia? num. 44.
Iuſtitiam et iudicium uendens, etiam Monarcha cur peccet? num. 45.

L.

L*Ex generalis ligat omnes ſpecies, etiamſi maior ratio militet in una. num. 9.*
Lex debet eſſe poſſibilis moraliter, et conformis conſuetudini, pijs & eruditis probata. n. 19.
Lex non diſtinguens quando diſtinguenda. num. 28.
Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non ſe extendit. num. 6.
Liberalitas mera quæ dicitur. num 32.
Ludouicus Infans Portugaliæ laudatus. num. 15.
Lucrum quod, non turpe acceptum pro officio debito. num. 46. et melius. num. 48.
Lucrari datum à militibus uel alijs Principum, uel aliorum creditoribus, pro interceſsione recuperãdi ſtipendia, uel alia debita utplurimum turpe. nu. 51.

M

M*Edicus non tenetur curare diuitem gratis, etiãſi aliter nolit curari. num. 47.*

Mercede ſua dignus mercenarius, & ſtipendiarius ſtipendio. num. 37.

O

Obligatio ad Antidora, lege naturæ ineſt beneficiario erga benefacientem. num. 18.

Ordinatus bono & ſimplici animo ante iuſtam ætatem, non ſuſpenditur. num. 35.

P

Pactio pro Iuſtitia uel gratia obtinenda quatuor de cauſis fit, & quā ob cauſam facta, hic puniatur; et eſt contra ius nāle, uel humanū antiquius iſto. nu. 13.

Pactio pro Decreto arbitrario Iudicis, punitur hic. num. 14.

Pactio pro Iuſtitia uel gratia facta cum Papa, interdum mala ut ſimonia, ſed ſemper immunis à pœna ſicut illa. num. 14.

Pactio pro auferenda uel differenda Iuſtitia, includitur ſub pacto de obtinenda illa. num. 16.

Pactiones cum Monarchis pro gratijs faciendis An ſemper licite?. num. 15.

Promiſsio de dando pro iuſtitia &c. regulanda, ut pactio: & ita nec licita, nec illicita uenialiter tantum, neque mortifera ſecundum intentionem tantum, meretur has pœnas. num. 18.

Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita uenialiter tantum, nec mortifera ob ſolam intentionem tantum, ſi facta ſit de re adeo parua, quæ non ſolet mouere

mouere notabiliter recipientem.num.17.
Papa & Curia eius non ſemper in eodem loco. nu.26.
Papa ſummus Chriſti Vicarius & Rex duplicitsr ſuſpicitur.num.26.
Peccata ſunt quædam per accidens ob ſpeciem mali, quæ de ſe licent. num. 40.
Peccatum ne ſit mortiferum, facit paruitas in omni materia.num.17.
Peccant qui & qui non pro officio debito mercedem accipientes.num. 48.
Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conſcientiæ ſubeunda.num.35.
Pœnæ huius Extrauag. innouantis & innouatæ ſunt octo, quarum tres primæ proculdubio ligant in foro conſcientiæ & vltima non, et quatuor reliquas non obligare in illo eſt probabile. num.41.
Pœna etiam ipſo iure impoſita regulariter non ligat conſcientiam.num.41.
Preces pro pretio raro fieri, & ita rarius quam quidam putant Simoniam & has pœnas inducere, quod Confeſſarijs notandum. num. 24.
Præſumentem quæ lex punit, non includit bono animo facientem.num.35.
Præcepta decē legis ueteris, ſunt Iura naturalia, et durāt, licet Ceremonialia et Iudicialia expirarint. n.11.
Promiſſio gratitudinis eo tantū modo, quo ineſt, expreſſa, et ita hijs uerbis facta, non includitur hic. n.19.

Promiſ-

Promiſsio non omnis generalis, eſt hic uetita. num. 4. & quæ num. 18.

Promiſsio generalis gratitudinis Antidoralis, non addens ullam obligationem ciuilem, non meretur has pœnas. num. 18.

Promiſsio ad complacentiam, non obligat, cum exemplis. num. 20.

Promiſſio vel pactio dandi, tacita, ſufficit, ſed non ſola intentio promittendi vel paciſcendi, non facta promiſsione vel pactione, expreſſa uel tacita. num. 20.

Promiſsionis acceptatio licita, uel illicita uenialiter tantum, non meretur has pœnas, niſi fiat in finem ſe uel alium notabiliter corrumpendi. num. 21.

Promiſsioni de dando & dationi, an æquetur in hoc promiſsio de faciendo, & eius impletio? num. 24.

Promiſsio & acceptatio tertij, non lucraturi ſufficit. num. 27.

Propinarum datio poſt ſententiam, non punitur hic, & quid de ſoluenda ea prius facta num. 29.

R

Receptio facta ex promiſsione uel pactione, perinde nocet, ac datio ex illis. num. 22.

Receptio uel conuentio Aduocati, Notarij &c. pro ſalario, non nocet, ſicut nec datio, niſi &c. num. 31.

Reſtitutio hic iuſſa, non tollitur partis remiſsione. n. 35.

Reſtituere tenetur dans cauſam damni etiam mediatam, modo ſit propinqua. num. 42.

Scientia

S

SCientia & omnis uirtus intellectualis, eſt inuendibillis, quia inæſtimabilis. num. 43.
Simonia mortifera poteſt eſſe ſecundum intentionem, datio rei minimæ, licet non præſumatur talis. n. 17.
Simoniacus mediator, collator, uel præſentator tenetur reſtituere fructus malè perceptos à Simoniaco, in ſubſidium illius. num. 42.
Sollicitationem iuſtitiæ gratiæque faciendæ, qui quærentes has pœnas incurrunt. num. 37.
Species ſub genere propriè includuntur. num. 7.
Stipulatio, & obligatio dandi & faciendi alias impares, in hoc pares. num. 25.

T

TAciturnitas non omnis ueri, quod retraheret à concedendo, nocet. num. 45.

V

VEndibilia eſſe de ſe multa Iuris publici, etiam quæ uendi uetantur. num. 44.
Vendibilia non eſſe omnia, quæ non ſunt ſpiritualia, in quibus eſt locus Simoniæ. num. 43.
Vendere, & principaliter pro temporali re dare, paria in hoc propoſito. num. 45.
Virtutum ad actus exercendos obligatio uendibilis, licet ipſa non ſit talis. num. 44.
Virtus moralis & Theologa eſt ſimpliciter uirtus, & tam illa, quàm ſuus actus fortius inuendibilis, quã intelle-

intellectualis, quæ ſecundum quid, & cum adiectione intellectualis eſt uirtus. num. 43.

Vrbs, aliarum orbis urbiũ nunc reformatiſsima. nu. 4.

Vti inualidis etiam ante hac malum, ſed non erant antea tot inualida ac nunc num. 5.

X.

XEniorum datio Iudici, quæ ante hac erat illicita, punitur hic, non autem quæ antea licebat, qualis eſt dari ſolita in urbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatem intra quãtitatem permiſſam fiat. num. 32.

Xeniorum etiam permiſsorum datio, non licet, ſi principaliter fiat ad Iuſtitiam obtinendam, licet autem, ſi principaliter ob meram liberalitatem & honeſtã gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iuſtitiam obtinendam. num 32.

Xenia ita dari, uel non dari poſſunt gratiarum Authoribus, & Protectoribus, ac Iudicibus. num. 33.

Xenia quæ nimia, arbitrio boni uiri definiendum. n. 33.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ERRATA SIC CORRIGITO.

f. folium p. paginam l. lineam deſignat.

Fol. 25. p. 1. l. 25. lege, conniuet f. 28. p. 2. l. 16. lege, quod imponit f. 46. p. 2. l. 9 lege, ſed tantum a pœna Simoniæ iure diuino prohibitæ & a culpa &c. fol. 122. p. 2 l. 2. lege, aliquid plus.